

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Štev. 33., leto XVII.
SOBOTA, 22. AVG. 1959

LIST IZDAJA REPUBLIKI SVET
ZVEZE SINDIKATOV JUGOSLAVIJE
GLAVNI IN ODGOVORNI UREDNIK
IVO TAVČAR

LIST IZHAJA V UREDNIŠKI POVE-
ZAVI Z »RADOM« — NASLOV URED-
NIŠTVA IN UPRAVE: LJUBLJANA,
KOPITARJEVA 2, POST. PRED. 284 —
TELEFON UREDNIŠTVA 39-181 do 185,
31-555 in 31-453 — RACUN PRI KOMU-
NALNI BANKI V LJUBLJANI ŠTEVILKA
600-705/1-83 — POSAMEZNA ŠTEVILKA
STANE 20 DIN — NAROČNINA JE:
CETRTLETNA 250, POLLETNA 500 IN
LETNA 1000 DIN — LIST TISKA ČZP
»LJUDSKA PRAVICA« — POSTNINA
PLACANA V GOTOVINI

List ustanovljen
20. novembra 1942

K članku »Nove plače na tri relacije« v Vjesniku u sriedu

STARI POGLEDI NA NOVE ZASLUŽKE

Gibanja osebnih zaslužkov delavcev so v zadnjem času predmet številnih razgovorov, razprav, o njih piše naš tisk, govori radio. Vse to je povsem razumljivo, saj smo letos v nagrajevanju delavcev storili pomembne korake naprej in je naravno, da nas sedaj zanimajo sadovi tega napredka.

Pred kratkim, konkretno 5. avgusta letos, je o tem pisal (v 379. številki) tudi »Vjesnik u sriedu« pod naslovom »Nove plače na tri relacije«. Ta članek je, ne toliko po temi, ki jo obravnava, temveč po tem, kako jo obravnava, vzbudil precej pozornosti tudi na Slovenskem. Zaradi tega je prav, da ob njem napišemo nekaj misli, ali bolje rečeno, da napišemo pravzaprav drugo del članka, ki ga v Vjesniku na škodo celotnega sestavka ni.

Najprej ponovimo v kratkih obrisih vsebino članka, ki ga je objavil Vjesnik. Na uredništvo lista se je nedavno obrnil čitatelj iz Karlovca s pismom tele vsebine:

»Dva moja prijatelja sta zaposlena v Sloveniji. Imamo enake kvalifikacije in delamo pri podobnih opravilih, vendar onadva zaslužita tretjino več kakor jaz. Ne vem, kako je v drugih repu-

blikah, toda prav gotovo obstoje velike razlike... Morda bi vaši novinarji lahko napisali o tem koristen članek.«

To pismo je povsem razumljivo spodbudilo uredništvo lista, da se je odločilo napisati na temo zaslužkov delavcev članek. O tej odločitvi v svojem članku pišejo: »Sedaj se že da videti, kako so plače določene, kolikšne so v tem in drugem podjetju, možno je ugotoviti, če obstoje nepravilne razlike med sorodnimi tovarnami in panogami industrije«. Svojem dopisnikom v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu in s svojimi primerjavami. To je mogoče razvideti iz naslednjega odstavka, ki sledi omenjenim primerjavam v članku: »Kljub tolikšnim razlikam pa ni vzrokov za zaskrbljenost. V mnogih primerih so razlike normalne, ker so pri sprejemanju tarifnega pravilnika izhajali od načela, da velja plače določati v primerjavi z dejanskimi možnostmi, ki jih ima posamezno podjetje, da se je treba ravnati po ekonomski moči in po realnih načrtih za povečanje proizvodnje. Tam, kjer so tako ravnali, bo vse v redu. Toda, v nekaterih podjetjih se niso »ispružili« prema pokrivaču, ampak so pogledali v druga podjetja in začeli

iskati možnosti, da za vsako ceno spravijo v nove tarifyne pravilnike čim višje plače.«

Tej povsem utemeljeni ugotovitvi pa v omenjenem članku ne sledi nikakršni podatki. Tako je uredništvo prepustilo svojega čitatelja iz Karlovca in številne druge, da sami ugibajo o tem, v katerih podjetjih, ki so jih naveli v članku, so ekonomsko upravičeno višje tarifyne postavke in v katerih ne. Zdi pa se, da bi bilo prav to potrebno odgovoriti na omenjeno pismo čitatelja iz Karlovca.

Zaradi tega bomo mi k razjasnitvi zadeve prispevali podatke o gospodarjenju in nagrajevanju v podjetjih iz Ljubljane, ki so bila v članku omenjena.

Morda so pred tem zanimivi tudi podatki. Okrajni sindikalni svet v Ljubljani je proučil tarifyne pravilnike 71 podjetij, od teh 46 industrijskih, ki predstavljajo 56,3 % vsega bruto produkta in 59,1 % zaposlenih na tem področju. Ugotovil je, da predvidevajo industrijska podjetja, da bodo svoj čisti dohodek povečala v tem letu v primerjavi z lanskim za 12,6 % in da bodo ob tem porasli osebni dohodki v primerjavi z lanskimi za 12,7 %, vključujoč pri tem lanskeletni draginski dohodek in povečanje števil zaposlenih za 1,8 %. Iz tega jasno izhaja, da sploh ni govora o kakršnem koli ekonomsko neupravičenem poviševanju osebnih zaslužkov na tem področju.

V »Vjesniku« so navedene tarifyne postavke iz naslednjih ljubljanskih podjetij: »Pletenina«, Tovarna dekorativnih tkanin, LIP Ljubljana, Lesnina, Elma in Elektrotehna. Ogledimo si, kaj nam povedo ekonomski podatki iz naštetih podjetij.

V »Pletenini« v glavnem ostalo (Nadaljevanje na 3. str.)

Cesarju Haile Selasiju smo pripravili prisrčen sprejem. Prvi

Pred tednom dni smo spet pozdravili suverena prijateljske afriške države Etiopije, cesarja Haile Selasija I. Se se spominjamo njegovega obiska v naši državi v juliju 1954. leta; pa tudi toplega sprejema, ki ga je etipsko ljudstvo pripravilo predsedniku Titu ob njegovih obiskih v Etiopiji v decembru 1955 in februarja letos.

Prepričani smo, da bo letošnji obisk še bolj utrdil vezi med ljudstvi obeh držav.

Cesarju Haile Selasiju smo pripravili prisrčen sprejem. Prvi

Pred tednom dni smo spet pozdravili suverena prijateljske afriške države Etiopije, cesarja Haile Selasija I. Se se spominjamo njegovega obiska v naši državi v juliju 1954. leta; pa tudi toplega sprejema, ki ga je etipsko ljudstvo pripravilo predsedniku Titu ob njegovih obiskih v Etiopiji v decembru 1955 in februarja letos.

Prepričani smo, da bo letošnji obisk še bolj utrdil vezi med ljudstvi obeh držav.

Cesarju Haile Selasiju smo pripravili prisrčen sprejem. Prvi

so ga pozdravili prebivalci Pulja. Na Brionih sta se cesar Haile Selasie in predsednik Tito pogovarjala o problemih, ki zanimajo obe državi.

Etiopski suveren in predsednik naše republike sta s spremstvom obiskala v dveh dneh številne kraje v Sloveniji. Med drugim sta se mudila v tovarni »TOMOS« v Kopru, bila pa sta tudi v Postojnski jami. Minulo sredo smo goste pozdravili tudi v Ljubljani, v Kranju in na Bledu. (Na sliki: cesar Haile Selasie I. in tovariš Tito na obisku v tovarni »TOMOS«.)

PRIČAKOVANJA URESNIČENA

V »Impolu« je bilo v letošnjem prvem polletju zaposlenih povprečno 1110 ljudi, to je toliko kot lani, izdelali pa so v primerjavi z lanskim prvim polletjem za 54 % več proizvodov. V največji meri je vplivalo na takšno rast proizvodnje nagrajevanje po enoti proizvoda.

Delavski svet tovarne Impol v Slovenski Bistrici je pred dnevi razpravljal o polletnih uspehih. Podatki, ki jih je vsebovalo poročilo o poslovanju v prvem polletju letos kažejo, da so letos v Impolu dosegli izredne uspehe tako glede rasti proizvodnje, storilnosti in tudi osebnih dohodkov delavcev.

V primerjavi s prvim polletjem lani je bila letos v prvem polletju blagovna proizvodnja za 54 % večja. Za toliko je porastel tudi skupni dohodek. Čisti dobiček pa je večji za 9,1 %. Produktivnost je porasla na plačano uro za 25 %, na opravljeno uro pa za 28 %. Vsi stroški razen prispevki, članarine, amortizacije itd. so letos nižji kot lani. Izdelavnega materiala so porabili samo za 34 odstotkov več kot lani, čeprav je blagovna proizvodnja, kot rečeno, porasla za 54 %. To pomeni, da so občutno zmanjšali odpadke in kolikor mogoče smotrno izkoristili prav vse surovine. Osebnih dohodki in skladi so prav tako porasli. Osebnih dohodki so porasli za 31 %. Povprečni bruto zaslužki so se povečali od 135 na 174 dinarjev za celotno podjetje.

Pri vseh teh uspehih velja upoštevati, da je letos zaposlenih povprečno prav toliko ljudi, kot lani v prvem polletju, to je 1110. Čemu velja pripisati tolikšne uspehe v tem podjetju? Kot pravijo, je letos ugodnejši položaj na domačem in tujih trgih za vnovčevanje nekaterih njihovih proizvodov in to je spodbujalo prav vse, da so ta položaj izko-

ristili. V posameznih obratih so vgradili tudi nove stroje. Preskrba z osnovnimi surovinami in električno energijo je bila enakomerna. Zato, da so vse proizvodne zmogljivosti izkoristili do najvišje možne meje, da so znižali stroške, to je bolj varčevali z materialom, itd. pa jih je spodbujal način nagrajevanja, ki so ga uveljavili z letošnjim tarifnim pravilnikom in spremljanje stroškov prek ekonomskih enot. Tema dvema činiteljema, to je nagrajevanju po enoti proizvoda in spremljanju stroškov so posvetili vso pozornost tako organi upravljanja, vodstvo podjetja kot tudi politične organizacije, in ta pozornost se je bogato obrestovala.

Nagrajevanje zaposlenih v Impolu po enoti proizvoda in obračunavanja stroškov prek ekonomskih enot je zanimivo zaradi treh stvari:

— Način nagrajevanja, za kakršnega so se odločili in ga tudi uveljavili v Impolu dokazuje, da je moč nagrajevati zaposlene po enoti proizvoda tudi v tistih podjetjih, kjer imajo zelo velik izbor proizvodov.

— S kombinacijo nagrajevanja po enoti proizvoda in obračunavanjem stroškov prek ekonomskih enot je mogoče vplivati tako na varčevanje z živim kot tudi opredmetenim delom.

— Nadaljnja izpopolnitev nagrajevanja v Impolu terja že sedaj drugačno delo sindikalnih odbornikov in članov delavskih svetov v ekonomskih enotah, v

perspektivi pa bo, kot pravijo, potrebno osnovati obratne delavske svete.

V Impolu postopoma opuščajo izdelavo bakrenih izdelkov in sedaj že povsem prevladuje predelovanje aluminija v končne proizvode ali polproizvode. Toda izbor izdelkov je vseeno izredno pester, saj izdelujejo najrazličnejše žice, profile različnih oblik itd. Zavoljo takšne pestrosti so se odločili, da bo pri njih enota proizvoda skupina proizvodov. Tako so 7000 različnih proizvodov zvrstili v 300 skupin. Ugotovili so koliko časa je potrebno za izdelavo skupine proizvodov, kolikšni so stroški zanjo in kakšni so povprečni zaslužki porabljeni za skupino proizvodov. Ti podatki so bili izhodišče za cenik — izhodišče za nagrajevanje po enoti proizvoda. Če bi upoštevali samo količinsko rast pri tem pa bi zanemarili stroške, ki nastajajo v proizvodnji — naj si bo za zaslužke, material, režijo itd. — bi sicer spodbujali rast proizvodnje, toda ta bi bila dražja. S spremljanjem stroškov prek ekonomskih enot, od teh je šest proizvodnih — pa so hoteli odpraviti prav to pomanjkljivost. S takšnim načinom obračunavanja stroškov spodbujajo varčevanje z živim in opredmetenim delom.

Za obračun osebnih dohodkov, ki naj jih dobi vsak posameznik na osnovi nagrajevanja po enoti proizvoda, to je količinska proizvodnja in stroški zanjo. Brigadirji, mojstri, obratno knjigovodstvo, ali bolje rečeno, knjigovodstvo ekonomske enote, vsi ti sproti vsak dan, vsako uro spremljajo ta dva podatka. Osrednje knjigovodstvo zbere po-

Praznovanje v Krškem

Tovarna celuloze in papirja »Djuro Salaj« v Vidmu-Krškem je minulo nedeljo slavila ob zaključku občinskega praznika pomembnega dogodek: 20 let obstoja svojega podjetja. Ob tej priložnosti so odkrili v tovarni doprtni kip Djuru Salaju, po katerem nosi tovarna tudi ime. Ob tej priložnosti je bilo za dolgoletno, vestno in požrtvovalno delo nagrajenih 40, po hvaljenih pa 75 članov delovnega kolektiva.

Tovarna celuloze je bila dograjena leta 1939. Na površini 125.411 kvadratnih metrov je bilo zgrajenih 19 različnih objektov s skupno prostornino 73.000 kubičnih metrov. Takrat je delalo v tovarni okoli 180 delavcev.

Med vojno je tovarna nedolgo obratovala, ker je okupator zaplenil večino celuloznega lesa in korist rudnikov. Ob koncu vojne pa je tovarna utrpeela precejšnjo škodo, ker je v bližini tovarne eksplodiral železniški transport vojaške municije.

Kolektiv, ki se je zbral v tovarni takoj po osvoboditvi, se je moral krepko lotiti najprej obnovitvenih del. Marca 1. 1946 je bila tovarna spet usposobljena za redno delo.

Za kolektiv tovarne celuloze in papirja je bilo pomembno leto 1955, ko je tovarna po zaslugi skupnosti postala moderen kombinat industrije papirja. Družbena sredstva, ki jih je skupnost vložila v izgradnjo tovarne, so se začela takoj obrestovati. Kolektiv tovarne je v prvih 4 mesecih obratovanja novega roto stroja izdelal več kot 4500 ton papirja, v letu 1956 skoraj 24.000 ton, naslednje leto nad 28.000 ton in lani že 31.000 ton. Prav tako pa je naraščala tudi proizvodnja celuloze in lesovine.

S postavitvijo papirnega stroja v tovarni celuloze in papirja v Vidmu-Krškem se je naša država delno osamosvojila v proizvodnji roto papirja, za katerega smo morali prej žrtvovati ogromno dragocenih deviz. Kljub temu pa bo zaradi naraščajočih potreb po roto papirju potrebno v letošnjem letu uvoziti še najmanj 5000 ton, prihodnje leto pa 9000 ton tovrstnega papirja. Da bi krili tudi to pomanjkanje roto papirja pri nas, bi bilo treba postaviti v tovarni celuloze in papirja še en roto stroj.

»V imenu celotnega kolektiva prevzamem obveznost in pripravljenost nas vseh, da stori-

mo vse, da bo »Roto II« ob roku dograjen in služil svojemu namenu!« je ob odkritju spomenika Djuru Salaju izjavil direktor tovarne Lado Trampuš. Skupna investicijska vsota znaša v Vidmu-Krškem 3 milijarde 284 milijonov dinarjev ali približno eno tretjino od vsote za samostojni objekt. Ta ugotovitev je tudi razlog, da je kolektiv z razumevanjem sprejel poziv, da k predvideni investiciji prispeva tudi svoja lastna sredstva. Predvidoma bi prispevali 1 milijardo din ali preko 30 % od predračunskega zneska.

Skupna vrednost proizvodnje v tovarni celuloze in papirja v Vidmu-Krškem bi se po tej povečala za 3.816.000.000 din in dohodek za 1.936.000.000 din. Razen tega pa predstavlja nova proizvodnja roto papirja tudi izredni prihranek pri devizah, saj bi le-ta znašal po izračunih letno okoli 3.200.000 dolarjev.

Enako željo, kot jo je ob 20-letnici tovarne celuloze in papirja v Vidmu-Krškem izrazil ob priliki odkritja spomenika Djuru Salaju direktor tovarne Lado Trampuš, je izrazil tudi vsak posameznik skoraj 900-članskega kolektiva, ker ve, koliko bi z novim strojem pridobila naša industrija papirja, skupnost in tovarna.

S POLLETNE KONFERENCE SINDIKALNE PODRUŽNICE »ISKRA«

A black and white photograph showing a group of people, including children, standing in front of a large, dense structure made of branches and leaves, possibly a makeshift shelter or a large tree. The scene is outdoors, and the image has a grainy, historical quality.

Te dni je v Savinjski dolini 15.000 prebivalcev več kot ponavadi. Obiralci hmelja so prišli in letos bodo imeli obilo dela.

Delovni čas so bolje izkoristili

vanja, pripomoglo tudi to, da opravljajo glavna popravila v obratih v drugi polovici leta. V podjetju pravijo, da bodo s poravnali končali nekaj dni prej kot lani, kar bo precej pripomoglo k izpolnitvi proizvodnega plana.

P. M.

USPEHI SPODBUJAJO

Polletna konferenca Tovarne emailirane posode

Polletna konferenca sindikalne podružnice v Tovarni emalirane posode v Celju je imela dvojen namen: pregledati rezultate poslovanja podjetja in razpravljati o delu sindikata v prvih šestih mesecih ter se pomniti o nadaljnjih nalogah.

Podjete je doseglo letos lepe rezultate. Letni plan so dosegli s 53 % po količini in s 55 % po vrednosti. Ob sprejemu novega tarifnega pravilnika so se obvezali, da bodo presegli planirano proizvodnjo za 5 %, kar jim je tudi uspelo. Polletni proizvodni plan so presegli za 6,3 %. Takšen uspeh so dosegli zaradi redne oskrbe z materialom, boljše organizacije v proizvodnji (poizkusno so uvedli tekoči trak pri izdelavi lončkov), nekaj večjega števila zaposlenih, spodbudnejšega načina nagrajevanja in višje storičnosti dela. Ta je porastla za 12,9 %.

KON
IKI POSAM
odvisni od skupn
Iz razprave to

o čim nižja in naj obsega največ štiri vrednosti za različne strokovnosti delovnih mest v proizvodnji kot so: visoka, srednja in nižja in nekvalificirana delovna mesta. Drugi del prejemkov naj bo odvisen od kolektivnega uspeha podjetja kot celote in uspeha posameznih kolektivnih enot. To del ni stalen, temveč se določa za vsako obračunsko obdobje posebej; na osnovi vrednosti točk, katere velja določiti ob upoštevanju vseh vidikov za vsako delovno mesto delavca in uslužbenca. Točke seveda niso edini izhod. So tudi druga merila, s katerimi je mogoče ocenjevati vrednost posameznih delovnih mest. Tretji del prejemkov pa naj predstavlja vrednotenje direktnega individualnega prispevka k povečanju proizvodnje s tem, da je tudi ta del odvisnosti z drugim delom prejemkov.

V proizvodnih podjetjih naj bi obično zmanjšali poudarek na šolski izobrazbi, to je na doseženi papirnati kvalifikaciji in spričevilih. V podjetjih namreč ne nagradujemo človeka po spričevilih, temveč predvsem in izključno po vrednosti njegovega dela na konkretno njegovim sposobnostim določenem najprimernejšem delovnem mestu. Tako za podjetje kot za družbeno skupnost je namreč važen proizvod ter ustvarjeni narodni dohodek. Potrošniku je vseeno, koliko kvalificiranih ljudi in v kakšnih je izdelovalo neki proizvod. Tega bo ocenjeval samo po kakovosti in uporabnosti.

V razpravi so govorili še o higiensko-tehnični zaščiti delavcev v disciplini v podjetju, izvrševanju sklepov občnega zbora sindikata in podružnice itd.

Na koncu konference so razdelili pokale najboljšim obratnikom, ki so tekmovali v higiensko-tehnični zaščiti, disciplini, čistosti v obratu itd. Prvo mesto je zasledel obrat mizarske delavnice.

M. P.

A close-up of a book cover showing a barcode and the letters 'TE' on a dark background. The barcode is a standard 1D barcode with vertical black bars of varying widths. The letters 'TE' are in a bold, white, sans-serif font. The background is a light-colored, textured material, possibly paper or cloth, with some minor discoloration and small dark spots.

Na področju občinskega ljudskega odbora Domžale sta do nedavnega bili dve tovarni kemične industrije: Kemična tovarna Domžale in tovarna lakov »Heliol« Količevo. Zaradi ozko povezane proizvodnje in zato da bi se zagotovil skladen razvoj kemične

proizvodnem načrtu, ob nespremenjenem številu zaposlenih, dvignila letna bruto proizvodnja za 500 milijonov dinarjev, kar bo zgolj posledica združitve. To je tudi najmočnejši argument, ki govori v prid združitvi.

Prav gotovo bi bilo koristno in opravičljivo, če bi se tudi druga podjetja, ki imajo podobno proizvodnjo, pridružila Združenji kemični industriji v Domžalah, seveda če bi bili za to podani objektivni pogoji. Osebnih razlogov ne bi smeli biti ovira. Pokazalo se je, da so čisto ti predmet dolgotrajnih razmišljanj in pregovarjanj. Tako bi se lahko razvilo iz manjših podjetij z raztreseni proizvodnimi kapacitetami in sredstvi močno podjetje kemične industrije z vsemi prednostmi velikega podjetja.

M. P.

PREJEM

na! bodo o

Tovariš Franc Pečar, direktor
tovarne TOMOS iz Kopra, je na
gospodarski komisiji IV. kongre-
sa ZKS razpravljajl o nagrajeva-
nju. Med drugim izrazil je

ljudi, med drugim je dejal, da večja nenehno proučevati način nagrajevanja, kajti če nagrajevanje posameznika ni v določeni zvezi s celotnim učinkom ekonomske enote oziroma podjetja, lahko vodi le-to zelo škodljive posledice. Posameznik, ki vidi uspeh dela samo v tem, da s čimvečjim preseganjem norm oziroma akorda sprejema čimveč denarja, se mnogokrat izloči iz okolice. Navadnega ne skrbi dovolj, kako je s stroji in orodjem, kakšni so stroški za tok, kako je z režijskim materialom itd. Zato moramo vpljati nagrajevanje po učinku tako, da vsak posameznik misli tudi kolektivno in se zaveda, da je velik del njegovih prejemkov odvisen od splošnega uspeha podjetja, oziroma ekonomske enote, v kateri dela. Če na primer orodjar ni zainteresiran, da bo orodje čim hitreje in kakovostno izdelal tako, da bo moč izdelati z njim ne 30.000 temveč 60 ali 100.000 delov, če se ne zaveda, da je njegovo delo direktno povezano s uporabnikom njegovega orodja, to je s presarnico, potem v takšnem primeru nismo našli pravičnega načina nagrajevanja. Prav tako mora biti daleč pri stiskalnici stimuliran za vzdržljivost orodja, ker je to včasih vredno tudi 30 milijonov dinarjev.

Če kratko povzamemo vse to, mora tarifni pravilnik oziroma ves sistem nagrajevanja v podjetjih temeljiti na tehle načelih: tarifna postavka, kot stalni plan-ski-obračunski del prejemkov na

TKI POSAM

odvisni od skupn

Iz razprave to

o čim nižja in naj obsega največ štiri vrednosti za različne strokovnosti delovnih mest v proizvodnji kot so: visoka, srednja in nižja in nekvalificirana delovna mesta. Drugi del prejemkov naj bo odvisen od kolektivnega uspeha podjetja kot celote in uspeha posameznih kolektivnih enot. To del ni stalen, temveč se določa za vsako obračunsko obdobje posebej; na osnovi vrednosti točk, katere velja določiti ob upoštevanju vseh vidikov za vsako delovno mesto delavca in uslužbenca. Točke seveda niso edini izhod. So tudi druga merila, s katerimi je mogoče ocenjevati vrednost posameznih delovnih mest. Tretji del prejemkov pa naj predstavlja vrednotenje direktnega individualnega prispevka k povečanju proizvodnje s tem, da je tudi ta del odvisnosti z drugim delom prejemkov.

V proizvodnih podjetjih naj bi obično zmanjšali poudarek na šolski izobrazbi, to je na doseženi papirnati kvalifikaciji in spričevilih. V podjetjih namreč ne nagradujemo človeka po spričevilih, temveč predvsem in izključno po vrednosti njegovega dela na konkretno njegovim sposobnostim določenem najprimernejšem delovnem mestu. Tako za podjetje kot za družbeno skupnost je namreč važen proizvod ter ustvarjeni narodni dohodek. Potrošniku je vseeno, koliko kvalificiranih ljudi in v kakšnih je izdelovalo neki proizvod. Tega bo ocenjeval samo po kakovosti in uporabnosti.

MEZNIKA

ega uspeha

ariša Franca Pečarja

Zaradi nerazčiščenih pogledov na ta vprašanja je nastalo v našem gospodarstvu stanje, ki ni v nikakršnem sorazmerju z dejanskimi potrebami. Zato, da so podjetja pred leti dosegla čim višji

plačni sklad, so priznavała posameznikom kvalifikacije, ki so bile seveda samo na papirju. Zato danes izkazujejo nekatera podjetja izredno veliko višje kvalificiranih uslužbencev, predvsem pa delavcev, kljub temu, da dejanska kvalifikacija oziroma dejansko znanje ne ustreza številkam. Tako imajo na primer nekatera podjetja v koprskem okraju do 65 % višjih stroškovnih uslužbencev, srednjih okoli 20 %, nižjih in pomožnih uslužbencev pa skoraj nič. Podobno je tudi z delavci, oziroma z njihovimi kvalifikacijami. Neko ko-

visoko kvalificiranih delavcev. 55% kvalificiranih in le 10% polkvalificiranih in ne kvalificiranih delavcev. Takšna podjetja imajo, še celo danes, določene koristi od papirnatih kvalifikacij, ki niso niti odraz potreb in stanja, temveč predvsem posledica enostranske tarifne politike. Ker je pri davčni osnovi še vedno upoštevana grupacija delavstva in uslužbenstva mora nadaljnje izpopolnjevanje plačnega sistema odpraviti tudi to pomanjkljivost. Sistem socialnega zavarovanja, ki priznava pokojnino po spričenih, ne pa po dejanski vrednosti posameznega zavarovanca, prar tako še sedaj spodbuja takšno papirnatno kvalificiranje. Mediji

Strokovnemu izpolnjevanju in izobraževanju je treba v vsaki delovni skupini posvetiti čimveč pozornosti, vendar ne zato, da posameznik prejme spridevalo splošni kvalifikaciji, ki ga s tem avtomatično uvrsti v višjo skupino, temveč da mu strokovno izpolnjevanje omogoči opravljanje čimvpešnejše določeno delo na določenem delovnem mestu. Pri določenosti ni mogoče pospešiti ljudi, ki imajo sicer dosti spridevala o uspešnih izpitih, na delovnem mestu pa jih prekosi vsa priden specializiran priučen delavec.

Bistven pogoj za dvig storilnosti v vseh naših podjetjih je torej da pravilno uredimo način napredovanja po učinku. To pa je mogoče doseči edino s povezovanjem individualnih interesov v skupno, oz. v celoto kolektivno celoto. To lahko možno uresničiti samo tako, če imamo bolj in bolj specializirano delo, kar pomeni razvoj tehnike je dosegati vedno višje stopnje, da je vedno manj ljudi, ki obvladajo univerzalni ljudi, ki bi obvladali vse zamotane stroje in naprav. Uspeh pa je odvisen le od popolnega obvladanja strojev in naprav.

V kolikor bi dosledneje uresničili ta načela, bi bila tudi ustrezne delovne sile manj važno vprašanje, fluktuacija bi bila zmanjšana na na minimum. Delavec, ki posamezno podjetje prizna visoko kvalifikacijo na določenem delovnem mestu in ki nima spričevala, da je specialist na vseh straneh, ne bo želel iti iz podjetja, ker mu je v njem zagotovljen najvišji položaj in zaslužek, v drugem podjetju pa bo moral šele s težkim delom in začetnimi najnižjimi plačili prejemati počasi pridobiti mesto, ki ga je zaravnal prej. Mislim, da bi to lahko bilo tudi eno iz polnejšega, globljega in temeljitejšega znanja na konkretnem delovnem mestu v procesu modernizacije.

KONGRESNE TEME

PREJEMKI POSAMEZNIKA
na bodo odvisni od skupnega uspeha

Iz razprave tovariša Franca Pečarja

bo čim nižja in naj obsega največ štiri vrednosti za različne strokovnosti delovnih mest v proizvodnji kot so: visoka, srednja, nižja in nequalificirana delovna mesta. Drugi del prejemkov naj bo odvisen od kolektivnega uspeha podjetja kot celote in uspeha posameznih kolektivnih enot. To del ni stalen, temveč se določa za vsako obračunsko obdobje posebej; na osnovi vrednosti točk, katere velja določiti ob upoštevanju vseh vidikov za vsako delovno mesto delavca in uslužbenca. Točke seveda niso edini izhod. So tudi druga merila, s katerimi je mogoče ocenjevati vrednost posameznih delovnih mest. Tretji del prejemkov pa naj predstavlja vrednotenje direktnega individualnega prispevka k povečanju proizvodnje s tem, da je tudi ta del odvisnosti z drugim delom prejemkov.

V proizvodnih podjetjih naj bi obično zmanjšali poudarek na šolski izobrazbi, to je na doseženi papirnati kvalifikaciji in spričevilih. V podjetjih namreč ne nagradujemo človeka po spričevilih, temveč predvsem in izključno po vrednosti njegovega dela na konkretno njegovim sposobnostim določenem najprimernejšem delovnem mestu. Tako za podjetje kot za družbeno skupnost je namreč važen proizvod ter ustvarjeni narodni dohodek. Potrošniku je vseeno, koliko kvalificiranih ljudi in v kakšnih je izdelovalo neki proizvod. Tega bo ocenjeval samo po kakovosti in uporabnosti.

Zaradi nerazčiščenih pogledov na ta vprašanja je nastalo v našem gospodarstvu stanje, ki ni v nikakršnem sorazmerju z dejanskimi potrebami. Zato, da so podjetja pred leti dosegla čim višji plačni sklad, so priznavala posameznikom kvalifikacije, ki so bile seveda samo na papirju. Zato danes izkazujejo nekatera podjetja izredno veliko višje kvalificiranih uslužbencev, predvsem pa delavcev, kljub temu, da dejanska kvalifikacija oziroma dejansko znanje ne ustreza številkam. Tako imajo na primer nekatera podjetja v koprskem okraju do 65 % višjih strokovnih uslužbencev, srednjih okoli 20 %, nižjih in pomožnih uslužbencev pa skoraj nič. Podobno je tudi z delavci, oziroma z njihovimi kvalifikacijami. Neko ko-

visoko kvalificiranih delavcev. 55% kvalificiranih in le 10% polkvalificiranih in ne kvalificiranih delavcev. Takšna podjetja imajo, še celo danes, določene koristi od papirnatih kvalifikacij, ki niso niti odraz potreb in stanja, temveč predvsem posledica enostranske tarifne politike. Ker je pri davčni osnovi še vedno upoštevana grupacija delavstva in uslužbenstva mora nadaljnje izpopolnjevanje plačnega sistema odpraviti tudi to pomanjkljivost. Sistem socialnega zavarovanja, ki priznava pokojnino po spričenih, ne pa po dejanski vrednosti posameznega zavarovanca, prar tako še sedaj spodbuja takšno papirnatno kvalificiranje. Mediji

Strokovnemu izpolnjevanju in izobraževanju je treba v vsaki delovni skupini posvetiti čimveč pozornosti, vendar ne zato, da posameznik prejme spridevalo splošni kvalifikaciji, ki ga s tem avtomatično uvrsti v višjo skupino, temveč da mu strokovno izpolnjevanje omogoči opravljanje čimvpešnejše določeno delo na določenem delovnem mestu. Pri določenosti ni mogoče pospešiti ljudi, ki imajo sicer dosti spridevala o uspešnih izpitih, na delovnem mestu pa jih prekosi vsa priden specializiran priučen delavec.

Bistven pogoj za dvig storilnosti v vseh naših podjetjih je torej da pravilno uredimo način napredovanja po učinku. To pa je mogoče doseči edino s povezovanjem individualnih interesov v skupno, oz. v celoto kolektivno celoto. To lahko možno uresničiti samo s pomočjo bolj in bolj specializirano delujočih razvojnih tehnik, ki jih vsako takšno stopnjo, da je vedno manjša univerzalnost ljudi, ki bi obvladali vse zamotane stroje in napravne uspeh pa je odvisen le od popolnega obvladanja strojev in naprav.

V kolikor bi dosledneje uresničili ta načela, bi bila tudi ustrezne delovne sile manj važno vprašanje, fluktuacija bi bila zmanjšana na na minimum. Delavec, ki posamezno podjetje prizna visoko kvalifikacijo na določenem delovnem mestu in ki nima spričevala, da je specialist na vseh straneh, ne bo želel iti iz podjetja, ker mu je v njem zagotovljen najvišji položaj in zaslužek, v drugem podjetju pa bo moral šele s težkim delom in začetnimi najnižjimi plačili prejemati počasi pridobiti mesto, ki ga je zaravnal prej. Mislim, da bi to lahko bilo tudi eno iz polnejšega, globljega in temeljitejšega znanja na konkretnem delovnem mestu v procesu modernizacije.

STARI POGLEDI NA NOVE ZASLUŽKE

(Nadaljevanje s 1. str.)

jajo pri takih razmerjih kot v preteklem letu. Ni bistvenih sprememb niti v količini predvidenega čistega dohodka niti v njegovi delitvi. Zaradi tega ostaja tudi dohodek na zaposlenega v bistvu nespremenjen. V tovarni dekorativnih tkanin pa predvidevajo, nekatere premike. Njihov čist dohodek bo porasel za 1,11 odstotkov, osebni dohodki pa za 1,10 %. Predvidoma bo porasel dohodek na enega zaposlenega za 1,05 %.

V LIP pa bo predvideno porasel čist dohodek podjetja od 250.870 v preteklem letu na 320.254 v tem letu. Tako se bo dvignil dohodek na zaposlenega od 336 tisoč v preteklem letu na 359 tisoč v tem letu. Razmerje delitvi čistega dohodka na osebne dohodke in na sklade pa se bo rahlo celo popravilo v korist skladov 0,2 %.

V Lesnini so predvideli, da jim bo letos porasel čist dohodek za 27,8 % v primerjavi z lanskim letom, da pa bodo osebni dohodki porasli na indeks 121,6, medtem ko se bodo skladi dvignili na indeks 193,8. Tako so lani namenili od čistega dohodka 41,4 odstotka, za osebne dohodke in le 8,6 % za sklade, letos pa bo šlo le 87 % čistega dohodka za osebne dohodke in 13 % za sklade. Dohodek podjetja izračunan na enega zaposlenega pa bo porasel iz 790 tisoč v preteklem letu na 908 tisoč v tem letu, ali za 14,8 odstotka. V Elmi prav tako predvidevajo, da jim bo porasel čist dohodek za 7,5 %, osebni dohodki pa za 8,9 %. Medtem pa bo dohodek podjetja na enega zaposlenega porasel za 7,8 %.

Podatki o gospodarstvu v prvem polletju v teh podjetjih pa kažejo, v primerjavi z enakim obdobjem v lanskem letu in v primerjavi na tekoči plan, takole sliko:

Dohodek podjetja je dosežen v »Pletenini«¹ z 112,5 % v primerjavi z lanskim prvim polletjem in z 54,9 % na letošnji plan, iz naslova osebnih dohodkov pa so v prvem polletju izplačali 54,7 odstotka predvidenih sredstev.

V Tovarni dekorativnih tkanin so dosegli za 29,3 % večji dohodek kot lani v prvem polletju in 42,5 % planiranega dohodka za letošnje leto, medtem ko so za osebne dohodke izplačali 51,3 % predvidenih sredstev. V LIP pa so uvedli nagrajevanje po enoti proizvoda in bi bilo potrebno posebej izvesti omenjene primerjave.

Dohodek Lesnine je znašal v prvem polletju 49,7 % celotnega dohodka in 33 % več kot lani v istem času. Za osebne zasluške pa so porabili v prvem polletju 48,9 % letne količine.

V Elmi pa so dosegli 61 % celotnega dohodka in 22 % več kot lani v prvem polletju. Iz naslova predvidene količine sredstev za osebne dohodke za letošnje leto pa so v prvem polletju porabili 47,8 %.

Taki podatki najrealnejše povedo, kakšno politiko nagrajevanja vodijo v odnosu na produktivnost v posameznih podjetjih. Povsem naravno je, da so se in da se še bodo pojavljale razlike med zasluški posameznih delavcev, ker so njihovi zasluški postali odvisni od ekonomskega uspeha podjetja in od delovnega učinka posameznika. Zaradi tega je tudi sleherno primerjanje zaslužkov delavcev brez istoslovnih primerjav o dohodku podjetja, ki v njem delajo omenjeni delavci, brez primerjav o delovnih normah itd. za naše ekonomske prilike že dejansko preživela zadeva, ki ne daje prave ekonomske podobe o stvari, temveč je lahko le voda na mlin posameznih nepravičljivih uravnilovsko-mezdnih teženj. Zato se zdi zelo smotno, če bi v uredništvu Vjesnika s tega zornega kota malce, to je bolj temeljito osvetlili »nove plače na tri relacije«² in prepričani smo, da bi dosti prispevali k razjasnitvi zadev, ki tarajo tudi njihovega čitatelja iz Karlovca in še mnoge druge.

Se tole misel na koncu: Solidna analiza o tarifnih problemih na vsekakor zahteva malce boljše poznavanje sistema delitve dohodka gospodarskih organizacij in tarifne politike, kot ga je mo-

goče zaslediti pri piscih članka »Nove plače na tri relacije«. Samo nekaj obrobni opombi!

Predvsem je pojem »plače«³ mezdni termin, ki ga v našem izrazoslovju ne uporabljamo več. Poleg tega, četudi abstrahiramo mezdno obeležje pojma »plače«, ta pojem ni jasen. V uredništvu Vjesnika, vsaj kot je iz članka razvidno, smatrajo pod pojmom »plača«⁴ tarifno postavko. Tako razlaga pa je družbeno-ekonomsko povsem napačna, ker je v nasprotju z duhom sistema delitve dohodka. Tarifna postavka je v tem sistemu le obračunska tarifa in nič drugega. To se pravi, je pokazatelj, ki govori v kakšnem razmerju sodeluje posameznik pri delitvi sredstev za osebne dohodke, ki so pa odvisni od ekonomskega uspeha podjetja. Če podjetje ne dosega potrebnega dohodka, tudi ni kritja za tarifne postavke in to potem ni nobena »plača«. V nasprotnem primeru pa, če podjetje visoko preseže svoj dohodek tudi poraste delež, to je zaslužek vsakega posameznika. Res je, da nekateri delavci pojmujejo tarifno postavko kot »plačo«. Samo to je dokaz, da zadeve v takih primerih niso razjasnjene.

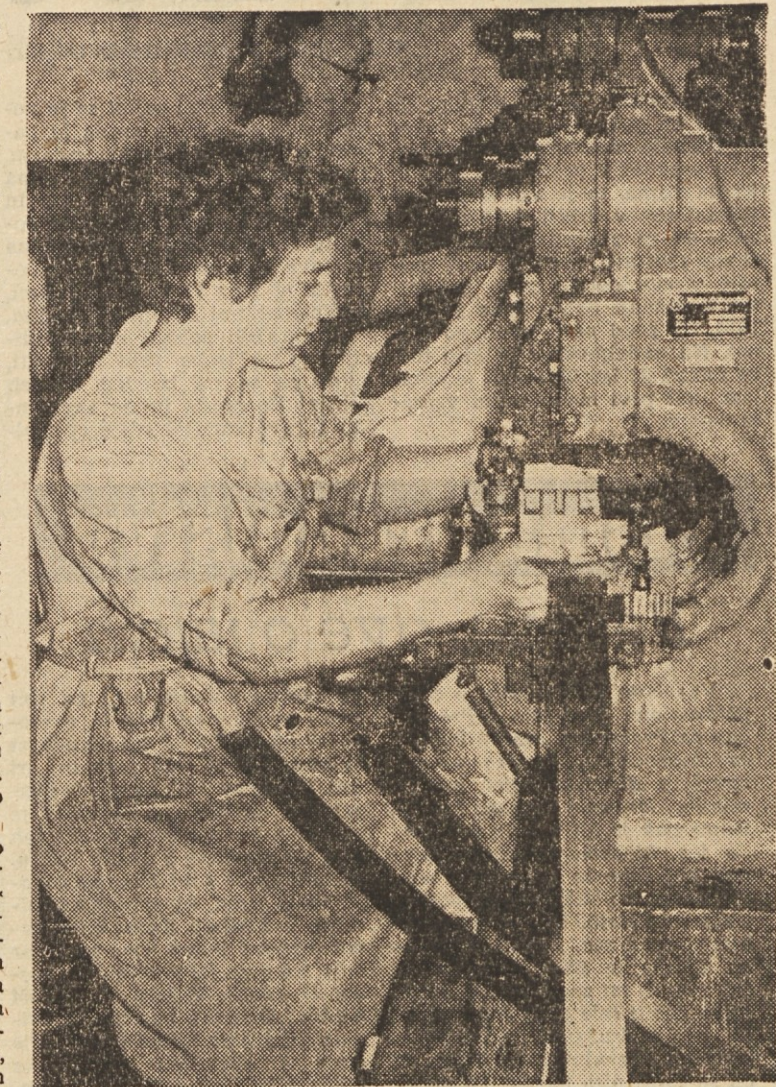
Poleg tega pa je seveda velika razlika med pojmom »tarifna postavka«⁵ in »zaslužek«. Čitatelj iz Karlovca se je na uredništvu lista obrnil z vprašanjem, od kod razlike med njegovim zaslužkom in zaslužkom, ki ga dobivata njegova prijatelja v Sloveniji. Zanimivo je, da mu list odgovarja s podatki o razlikah med tarifnimi postavkami. To se pravi, da ne pripisujejo razlik med tarifno postavko in zaslužkom potrebne razlike. Ta pa je seveda zelo velika. Tarifna postavka je samo tarifa za določeno opravilo. Toda, delavci, ki delajo po učinku, ne prejemajo tarifne postavke, ampak obračun za količino proizvedenih proizvodov. Če napravijo več proizvodov, je njihov zaslužek večji in obratno. In ne samo to. Posamezna podjetja so začela uvajati še nagrajevanje po obračunu v ekonomski enoti, po skupnem uspehu podjetja. Tako se osebni zaslužek še povečuje ali zmanjšuje, kakor pač ekonomski uspeva podjetje. V razvitejših sistemih nagrajevanja, kot jih poznajo v posameznih podjetjih, imajo potem še razne oblike premiranja, dodatke za težko delo, terenske

dodatke itd., kar vse vpliva na zaslužek delavcev.

Razen tega pa je zaslužek delavcev odvisen še od razmerja med tarifno postavko in normo. V nekaterih podjetjih imajo sicer sorazmerno visoke tarifne postavke za določena opravila, vendar pa so pri takih delih tudi visoke norme. Zaradi tega delavci le stežka občutno prekoračujejo norme in je zato njihov zaslužek najčesče le malce iznad tarifne postavke. V drugih sorodnih podjetjih pa ravnao prav obratno: imajo sorazmerno nizke tarifne postavke in nizke norme. V takih podjetjih prizadevni delavci norme občutno prekoračujejo in dosegajo tudi visoke zasluške. Ekonomsko realnost tarifnih postavk in norm v takih primerih ugotovimo na ta način, da izračunamo, kolikšen dohodek dosegajo v posameznem podjetju na enoto izplačanih zaslužkov. Vse druge primerjave ne dajo prave slike.

Že teh nekaj primerov jasno pove, da ni mogoče pojmov »tarifna postavka«⁶ in »zaslužek«⁷ stlačiti v eno vrečo in jih enačiti. Zaradi takega poenostavljanja pojmov čitatelj iz Karlovca recimo, sploh ni dobil odgovora na svoje vprašanje, to je na vprašanje, od kje razlike v zasluških, ampak je zvedel le to, da so v posameznih podjetjih različne tarifne postavke.

Morda pa te opombe le ne bodo povsem zamen.

V podjetju »ZMAJ«⁸ so zaposlene večidel ženske, ki uspešno opravljajo najrazličnejša dela

POL LETA NAGRAJEVANJA PO UČINKU V TOVARNI »ZMAJ«⁹

POJASNJEVANJA NI NIKDAR DOVOLJ

Pred dnevi je bila polletna konferenca sindikalne podružnice tovarne »Zmaj«¹⁰ v Ljubljani. Lahko rečemo, da je bilo v poročilu le bore malo besedi o njihovem načinu nagrajevanja, uspehih in težavah, ki se kažejo v praksi. Razprava pa je pokazala, da člani kolektiva navzlic vsemu notranjemu delu ob analitski oceni delovnih mest in pripravljanju tarifnega pravilnika z njimi še vedno niso dovolj seznanjeni. Ne samo sindikalno organizacijo tovarne »Zmaj«, ampak še marsikatero drugo, očit-

no čaka še precej dela, da bodo vsem članom kolektiva res znala dobro pojasniti določila tarifnega pravilnika.

Delavce so n. pr. vpraševale, zakaj imajo nekatere izmed njih po novem tarifnem pravilniku tudi do 10 dinarjev nižje tarifne postavke, ali pa se ob polletnih izplačilih za delo na enakih delovnih mestih kažejo razlike, ki so nerazumljive. Ugotovili so, da bo treba v najkrajšem času ponovno proučiti ali po potrebi tudi spremeniti sedanja merila za točkovanje. Zdaj je kar štiri desetine vseh točk (posameznik jih lahko doseže skupno 100) odvisnih samo od delovne dobe. Če pomislimo, da mlajša delavka lahko izkaže prav tolikšno, če ne večjo storilnost kot njena starejša tovarišica, to prav gotovo ni v prid nagrajevanju po učinku. Tako pa je v tovarni »Zmaj«¹¹ nagrajevanih tri četrť zaposlenih. Glede nižjih tarifnih postavk so pojasnili, da so bile prav vse postavke določene na podlagi ana-

litske ocene delovnih mest. Toda delavski svet je moral posebej sklepati o tistih delavkah, ki so jim ob tridesetletnici tovarne, pred dvema letoma tarifno postavko povečali za 7—10 din. To je bilo pač svojevrstno priznanje za dolgoletno službovanje v podjetju. Dodatek k tarifni postavki so zdaj zamenjali s posebnim stalnim mesečnim dodatkom v znesku 1000 do 1500 dinarjev.

V tovarni »Zmaj«¹² je storilnost v prvih sedmih mesecih letošnjega leta povprečno za 12 % večja. To povečanje se je odrazilo tudi v osebnih prejemkih. Ti so porasli od povprečnih 9527 din v prvih sedmih mesecih minulega leta, na 12.208 din letos za zaposlenega. Tovarna je polletni plan proizvodnje, v primerjavi z lanskim za 10 % višji, presegla za pet odstotkov. Z nekaterimi novimi organizacijskimi ukrepi je tudi uspešno, da letos prek poletja ni bilo treba odpuščati delavcev, zaradi sezonske proizvodnje, kot so to delali doslej.

-mG

Pričakovanja uresničena

(Nadaljevanje s 1. str.)

datke o doseženem planu in stroških, skratka podatke, koliko dohodka je ustvarjenega v ekonomski enoti. Cenik za enoto proizvoda pove, koliko sredstev odpada za osebne dohodke na enoto proizvoda. Od tega zneska poprej še odštejejo obvezna izplačila, izplačila za akorde — kjer ljudje delajo po normah in akordih — preostanek pa potlej razdele na vse zaposlene v ekonomski enoti. Ključ za to porazdelitev pa je tarifna postavka. Tarifne postavke so letos znova določili in pri tem upoštevali nekatere podatke, ki so jih dobili z analitično oceno delovnih mest. Tako ni v »Impolu«¹³ tarifna postavka nič več absolutno merilo za delitev osebnih dohodkov, temveč le pokazatelj, kolikšen delež osebnih dohodkov pripada posamezniku, ki dela na bolj ali manj odgovornem delovnem mestu.

Sedanji način nagrajevanja in spremljanja stroškov v ekonomskih enotah pa terja tudi drugačno delo sindikalnih odborov in članov delavskih svetov. Ti se morajo v posameznih ekonomskih enotah zanimati za proizvodna vprašanja in izreči svoje mnenje, kolikšen del osebnih dohodkov, ustvarjenih v določenem časovnem obdobju, naj izplačajo takoj, kolikšen del pa pridržijo v rezervnem skladu, če je recimo naslednji mesec proizvodnja manjša ali če so stroški narasli. Na polletni konferenci sindikalne organizacije v »Impolu«¹⁴ so zavoljo tega predlagali, naj bi sindikalne pododbore preimenovali v odbore in jim pustili tudi določene pristojnosti. V perspektivi

pa, tako pravijo v »Impolu«, bo treba osnovati obratne delavske svete. Prepustiti jim mislijo gospodarjenje z delom amortizacije, delom sklada osnovnih sredstev in delom sklada skupne uporabe. Tako bodo imeli obratni delavski sveti materialno podlago za svoje delo.

Nagrajevanje po enoti proizvoda in obračun stroškov prek ekonomskih enot sta v »Impolu«¹⁵ opravičila svoj obstoj. Proizvodnja in storilnost sta porasli, stroški so manjši, osebni dohodki zaposlenih so letošnje prvo polletje višji, skladi podjetja naraščajo. In prav to je želeli od spodbudnega načina nagrajevanja. Ta smoter pa v »Impolu«¹⁶ že uspešno uresničujejo.

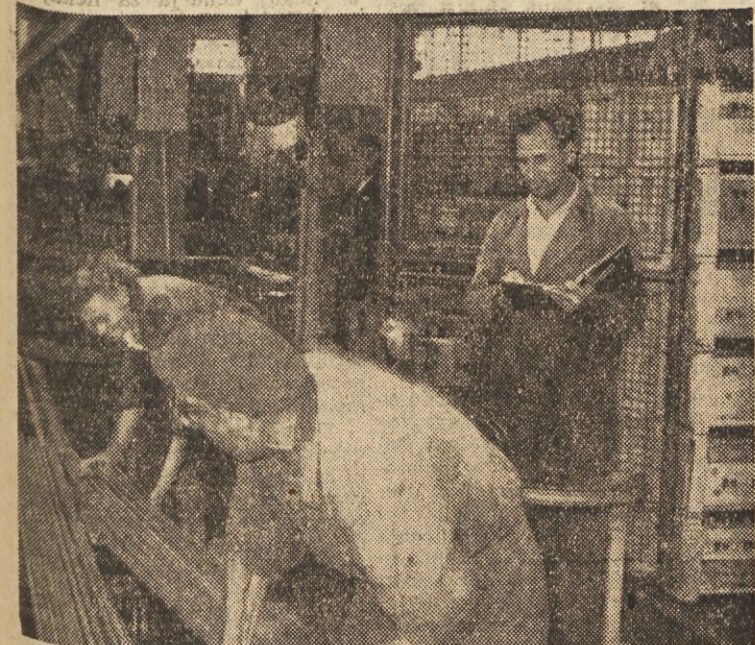
P. D.

V Velenju so letos opravili 88.000 udarniških ur

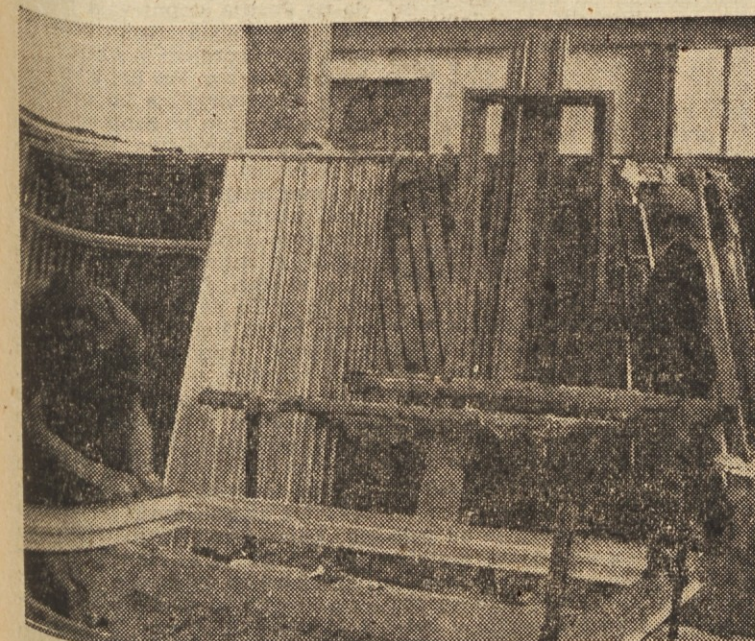
Ze nekaj let je od tega, kar je pri nas usahnilo prostovoljno delo med odraslimi. Precej edinstven primer pa so Velenjčani, ki so pred dnevi zaključili z letošnjo akcijo prostovoljnega dela. Urejali so novo gospodarsko in kulturno središče mesta. Samo letos so Velenjčani opravili 88.000 prostovoljnih delovnih ur.

Za zaključek akcije so pripravili zanimivo prireditev s pestrim kulturnim sporedom. Socialistična zveza je z nekaterimi drugimi organizacijami dala udarnikom lep prapor z napisom »Udarniško delo — delo zavestli! Po kulturnem delu prireditve je štab za prostovoljno delo razdelil udarniške značke. Dvesto prostovoljnih delavcev je dobilo zlate udarniške značke.

Posebno pridno so letos pomagale graditi novo podobo Velenja gospodinje. Najbolj pridnim so razdelili osem praktičnih nagrad. Med njimi je bilo nekaj takih, ki so opravile več kakor 200 ur prostovoljnega dela. ena pa je celo opravila več kakor 400 ur.

V nobeni tovarni najbrž nimajo toliko tehnič kot v »Impolu«. Vsak polproizvod ali vsak končni proizvod, vsako pest aluminijastih ostružkov stehajajo. Obrat »prodaja«¹⁷ obratu knjigovodske svoje izdelke, kajti le tako je mogoče spremljati stroške in ugotavljati, kakšni so proizvodni uspehi.

Pred nedavnim so v »Impolu«¹⁸ odprli nov obrat, kjer izdelujejo okna in vrata. Delavci, ki so v njem zaposleni, delajo marljivo, vendar pravijo, da so njihovi prejemki za sedaj manjši kot prejemki delavcev v drugih obratih. Zakaj? Na račun osebnih dohodkov prejemajo le 12 % akontacije nad tarifno postavko. Okna in vrata, ki jih izdelujejo, namreč še niso vgrajena in dokler ni izdelan plačan, tudi ni moč dokončno obračunati osebnih dohodkov. Zato ti delavci žele, da bi zidarji pospešili svoje delo, kajti tedaj bo njihov zaslužek morda še večji kot prejemki delavcev v nekaterih drugih ekonomskih enotah.

VOKVIRU

OBJEMI

Ali ste videli »Filmske novosti«¹⁹ štev. 32?

Če jih niste, se potrudite, da jih ne zamudite!

Bogatejši boste za doživetje, ki plemeniti, za spodbudno spoznanje o svetu, ki v njem živimo.

Priča boste optimističnega zaključka sodobne drame.

Pred časom nas je prizadela vest o nesreči, ki je doletela naše atomiste v inštitutu za jedrske raziskave v Vinči. Uničujoča moč atomov je za trenutek ušla nadzorstvu znanstvenikov in jih obsula s klicami počasne, strašne smrti.

Bolnike so prepeljali v Pariz, kjer sta jim priskočili na pomoč sodobna medicina in znanje najbolj izkušenih zdravnikov. Oviro mednje in med smrt pa je postavilo pet navadnih francoskih državljanov, ki so se čez noč iztrgali iz anonimnosti in postali sodobni heroji. Pet tako imenovanih malih ljudi je ponudilo neznanec iz neznane Jugoslavije svoj kostni mozeg, ki je dragocenejši od krvi.

Pet francoskih državljanov je prispelo v Jugoslavijo na enomesečni dopust. Na letališču so jih sprejeli nekdanji bolniki. Srečanje rešiteljev in rešenih je zaznamovala filmska kamera. Ujela je objeme, dolge, krčevite...

Ko na filmskem platu zamlgotajo slike s tega srečanja, zajame filmsko dvorano nemir, ki bi ga lahko označili kot električno napetost.

Atomske gobe mečejo pošastne sence na prihodnje dni. Sproščena atomska sila pa je ustvarila tudi novo obliko človeške solidarnosti.

Solidarnost in pripravljenost milijonov »malih ljudi«, zagotoviti, da bi postali atomi vir blaginje, ne pa povzročitelji razdejanja in trpljenja.

Solidarnost in pripravljenost, dati tudi kri in kostni mozeg, del življenja za rešitev življenj, posvečenih ukrotitvi atomske stihije. Za rešitev človeških življenj...

O tem pripovedujejo objemi, zaznamovani na traku »Filmskih novosti«.

Zato prevzema elektriziran nemir gledalce v filmskih dvoranah vseh naših mest.

Zato ti francoski državljani v Jugoslaviji niso gostje Zvezne komisije za jedrsko energijo, ki jih je uradno povabila, temveč so gostje vse naše dežele.

Z rokami ozdravljenih atomskih strokovnjakov smo jih na zemunskem letališču objeli prav vsi.

Kot ljudje ljudi.

Jutri bodo v Beogradu odprli III. mednarodni sejem tehnike

Beograjski sejem tehnike je zrasel na području, ki tako rekoč ni poznalo međunarodnih razstav. Dva poskusa u preteklosti je prekinila vojna, to je vsa zgodovina velesejmov u Srbiji. Tančica pozabe je že zagnjala splošno državno razstavu, prvo (in tudi zadnje) široko gospodarsko prireditelju v tedanji Srbiji (bila je leta 1914, tik pred prvo svetovno vojno). Na nadaljevanje je bilo treba čakati 23 let: Beograd je dobil leta 1937 prvi međunarodni vzorč-

Z beograjskimi sejmi se je igrala usoda. Druga vojna je napravila konec drugemu poskusu, ki je precej obetal. Pred dvema letoma se je na novem kraju in v novih razmerah nenadoma pojavila impozantna mednarodna razstava tehnike in se takoj postavila v isto vrsto s slovečimi, tradicionalnimi evropskimi sejmi.

Beograjski sejem nima tradicije, to je treba šele ustvariti, opira pa se na izredno ugoden položaj Beograda in na ekonomsko zdravo zamisel svoje special-

nosti. Sani po svetu se čedalje bolj nagibajo k specializaciji. Potrebe sodobnega gospodarstva so močno narasle, proizvodnja se je razmahnila do neslutenega obsega, predmeti so se tako pomnožili, da s splošno sejamsko prirreditvijo ni več mogoče zagotoviti dobrega pregleda in omogočiti primerne izbire. Če se razstavno področje nekoliko zoži, kakor se je to zgodilo na beograjskem seimu, lahko izbrane panoge uspešneje pokažejo in komercialno razložijo svoje dosežke obiskovalcem, tako tistim, ki pridejo po poslu, kakor onim, ki jih pripelje radovednost.

Vsebinska beogradskega sejma je znana, saj se glede panog že tretje leto ni spremenila: strojegradnja, kovinsko-predelovalna, kemična in elektro industrija. Tematika se tudi ne bo spremenila, ker so te panoge v našem gospodarstvu trajno aktualne. Iz leta v leto se spreminja le poudarek. Obiskovalce zlahka ugotovi, da je letos v ospredju proizvodnja gradbenih strojev in gradbenega materiala (do leta 1961 je treba zgraditi 200.000 stanovanj), razstava avtomobilov in motorjev (pri nas se razvija avtomobilska industrija), razstava mehanografskih sredstev (skrajni čas je že, da se naša administracija malo modernizira in da z uporabo sodobnih tehničnih sredstev olajšamo upravna dela v gospodarstvu in javnih službah. Razen tega sejem spremlja in podpira težnje samopostrežbe v trgovini in gostinstvu.

Společka je nemara marsikdo dvomil, ali bo sejem opravil svoj obstoj, zdaj pa ni več boja ni zaradi vloženih milijard. Na prvi mednarodni razstavi, ki je bila leta 1957, so sklenili kupčije za 135 milijard dinarjev, lani pa za 150 milijard. Pri tem je za jugoslovansko gospodarstvo še posebnega pomena, da je bil uvozní promet na sejmu za 9 %, izvozní pa celo za 35 % večji. Letos razstavlja 508 jugoslovanskih in 597 tujih podjetij iz 25 dežel.

Ko je Zveza mednarodnih sejmov lani oktobra na solunskem kongresu sprejela beograjski Mednarodni sejem tehnike me svoje člane, je le potrdila ugled, ki si ga je pridobil ta mladi sejem v mednarodnem obsegu. Statut te mednarodne organizacije določa, da lahko postanejo njeni člani le sejmji, ki obstoje vsaj pet let. Izjemoma je mogoče sprejeti mednarodne specializirane prireditve, ki s svojo dejavnostjo pokažejo, da so »za določeno industrijsko panogo mednarodnega pomena«, kakor je rečeno v statutu. Zaradi tega določila je bil sprejet v članstvo beograjski sejem, ki je takrat obstajal komaj dve leti.

Z. S.

Beli rudarji pravijo ljudem, ki so na sliki. Posnetek kaže
prijavljanje na delo druge izmene rudarjev rudnika
kaolina v Črni pri Kamniku

Pisma uredništvu

Beseda, dve o jajcih

V soboto sem kupila v novi poslovalnici podjetja »Preskoba« na Prešernovi cesti štiri jajca. Zadovoljstvo, ker so mi pastregli z debelimi jajci, me je minilo, ko sem prvega ubila. Rumenjak je bil popolnoma črn. Za jed, ki sem jo pripravljala, sem potrebovala jajce, zato sem takoj nato ubila drugo, potem tretje in četrto. Vsa po vrsti so bila pokvarjena. Lahko si mislite, da me je stvar ogorčila. V trgovini so mi zagotavljali, da so jajca dobili šele pred tremi dnevi od podružnice združenega podjetja »Perutnina« iz Ptuja in da se torej niso mogla pokvariti pri njih (drugi mi seveda niso dali). Čudim se nesolidnosti »Perutnine«. Mar jace ne presvetlijo, preden jih prodajo detajlistom? V poletni vročini je to še celo važno, ker se zelo hitro kvarijo. Ali pa morda predolgo ležijo v ljubljanskem skladišču?

Sicer pa je nasploh oskrba z jajci po trgovinah in mlekarnah vse prej kot zgledna. Med tami ali štirimi, v trgovini kupljenimi jajci, le redkokdaj ni nobeno pokvarjeno; če ne popolnoma, pa delno in torej ni primereno za jajčne jedi. Mlekarne pa zelo pogosto prodajajo v apne- ni vodi konservirana jajca, ki jih prav tako ni mogoče sama jesti. Celo spomladi, ko je dovolj jajc, prodajajo konservirana.

Delovne žene ne utegnemo zmeraj dopolniti na živilski trg, čeprav vemo, da se dobijo tam najbolj sveža jajca, ker že po lesku lupine ugotovimo, ali so sveža ali stara in odberemo sveža sveža. V trgovini pa morajo vzeti, kar ti dajo. In tudi vza- meš, če ne moreš na trg. Tega se najbrž zavedajo tudi trgovci in izkoriščajo našo časovno sti- sko. Ali nam ne bi mogli vsaj v mleknah povedati, da so jajca konzervirana? Saj vendar ne škodujejo in bi jih prav tako kupovali, ne bi pa jih uporab- ljali za samostojne jedi. Ker te- ga nihče ne pove, moramo več- krat zavreči mehko kuhana ali pražena jajca. Zaradi neprijetne- ga vonja niso užitna. Od poslo- vodij trgovinskih obratov ne- moremo zahtevati, naj vsa na- bavljena jajca presvetlijo, pač- pa lahko zahtevamo, da nabavna podjetja opozorijo na okvare in zahtevajo samo sveže blago. Ra- zen tega naj bi se poučili, kako je treba hraniti jajca, da se ne- bodo kvarila v njihovih skladi- ščih.

J. K. — gospodinja

ODGOVOR UREDNIŠTVA

Prav imate, da se jezite nad nesolidno prodajo jajc po trgovinah. Podobne pritožbe smo že večkrat slišali, zato smo se pozanimali, kako je z nabavo in distribucijo jajc. Večina trgovskih podjetij jih kupuje od ptuj-
ske »Perutnine«, ta pa jih odku-
puje od okoliških kmetijskih za-
drug. Jajca v podjetju presvel-
ijo, preden jih embalirajo, to-

da postopek traja vsaj tri dni (kdaj so jih znesle kokoši, ni mogoče ugotoviti). V ljubljanskem skladišču spet leže najmanj tri dni. Trgovine jih običajno odkupijo po en zažoj, v katerem je 360 jajc. Mnogokrat seveda teh jajc ne prodajo v enem tednu, in tako dobijo potrošnik po navadi stara jajca, ki so pozimi oziroma v hladnih dneh kljub temu užitna, poleti pa je stvar bolj kočljiva. Uporabna so največ tri tedne. V času, ko kokoši pridno nesejo in na trgu ne primanjkuje jajc, seveda tudi dlje stojijo v skladišču ljubljanske »Perutnine« in v trgovskih poslovalnicah. Zato je večja možnost, da se pokvari.

Kriva je torej že sama distribucija. Trgovci v tem primeru res ne morejo storiti drugega, kot da zahtevajo od nabavnega podjetja, naj jaja hitreje distribuira in jih dostavlja v manjših zabojčkih, zato pa večkrat. Verjetno pa v samih poslovalnicah tudi ne pazijo dovolj, da ne pride vloga zraven. Vlažna jajca se namreč zelo hitro pokvarijo in okužijo še sosednje.

Toda vaša zadnja smola z jajci je povezana s še hušjo smolo in škodo: podjetje »Perutnina« je vskladiščilo v zaloški hladilnici okoli 2 milijona jajc, od katerih jih je 400 zabojev opralo. Hladilnica je »Perutnino« opozorila, da morajo oprana jajca najkasneje čez štirinajst dni v prodajo. Ker se »Perutnina« cele tri mesece ni zmenila za to, je hladilnica ponovno urgirala. Opozorilo je zagleglo. Delavke »Perutnine« so ogrožena jajca pregledala in jih izločile 5800, ker so bila popolnoma pokvarjena. Druga je podjetje takoj razprodalo zdravstvenim ustanovam, menzam, trgovskim podjetjem (»pozabili« pa je opozoriti, da je treba jajca, takoj porabiti), precej pa jih je poslalo tudi na živilski trg. Kakor je videti, so jih dekleta slabo pregledala, kajti poslovalnica, v kateri ste jih kupili vi, je na reklamacijo dobila drug zaboj, toda jajca niso bila nič boljša od prejšnjih. Da se je skupno pokvarilo 20 % opranih jajc, je priznal celo poslovodja ljubljanske poslovalnice. Njegova izjava se loči od izjave hladilnice samo glede količine. Trdil je, da so vskladiščili samo 100 zabojev opranih jajc, medtem ko so nam iz hladilnice sporočili, da so jih vskladiščili 400 zabojev. Če verjamemo hladilnici glede količine in in poslovdji glede procenta okvar, se je zaradi malomarnosti pokvarilo skupno 28.800 jajc. To pa vsekakor niso mačje solze. Žal se malomarnost »Perutnine« mačuje nad potrošnikom, ki normalno plačuje neuporabna jajca.

Vaša slaba volja je torej res upravičena. Upajmo, da krivci ne bo ostal nekaznovan, kajti tudi zaradi takšnih malomarnosti se jajca ne morejo občutno poceniti.

- po svoje

Morda je bilo to samo naključje, vendar težko verjamem, kajti drugače nas prodajalci ne bi opozarjali, naj pregledamo meso.

Novi ukrep je prav gotovo hvala vreden. Toda potrebna je tudi doslednost tistih, ki so go dolžni izvajati. Površnost seka čev pri tehtanju in špekulaciji pri dodajanju kosti nas odvrača od nakupovanja mesa v vrečkah! S tem torej dosežemo ravno nasprotno, kar žele mesa jedci, ki so tu vpeljala novi način prodaje. Se tole: morda bi bilo bolje, če bi meso že pri embaliranju sortirali za razne dele, na primer za rezke, golaž, juho in podobno (tako ravnajo tudi v inozemstvu). Potrošniki ne bi potem več tožili, da kupujejo »mačka v žakliju«.

D. F.

SVETOZAR VUKMANOVIĆ-TEMPO

Priprave na odhod v Sarajevo

Spomini na narodnoosvobodilni boj v Bosni in Hercegovini

Ker sem dobil nalogo, da mram čimprej odpotovati v Sarajvo in da je treba čimprej začeti z oboroženimi akcijami proti okupatorju, sem storil vse potrebno, da bi čimprej izročil tiskarno tehniko Centralnega komiteja za tehnične zveze s pokrajinskimi komiteji Partije tovarišu Ivanu Milutinoviću, ki so ga na sestanku določili, da bo prevzel delo, sem ga imel dotle. To je bilo opravljeno sorazmerno naglo, kar je bil partijski tehnični aparat zelo dobro organiziran.

Hkrati sem si moral priskrbeti ponarejeno izkaznico za bivanje v Sarajevu, ker sem pričakoval, da bom tam ostal določen čas zaradi vskladitve oboroženih akcij pro ukupatorju v raznih delih Bosne in Hercegovine. Partijska tehnikar je organizirala tudi izdelavo ponarejenih legitimacij, zato mi ni bilo posebno težko dobiti izkaznice, ki bi mi najbolj ustrezala za izpolnjevanju bližnjih nalog. Povem ko sem si sestavil celoten načrt za bivanje v Sarajevu, se mi je odločil, da si bom dal izdelati izkaznico in vse druge listine v imenu muslimanskega učitelja, ki je rodil v okolici Prijepeolja in služboval v Srbiji, pa so ga v Sarajevu pustili kmalu po začetku okupacije. Takšno izkaznico sem si dobil zato, ker sem menil, da bom imel tako najmanj težav, če bi med bivanjem v Sarajevu prišel v policija. Obetel sem si, da bo kot musliman, ki so ga Srbi odpustili iz službe, užival "podporne ustašev v Bosni, ker so se z njimi trudili, da bi si z drobnimi ustnimi pridobili muslimane v Bosni in Hercegovini. Za rojstni kraj sem si izbral vas v okolici Prijepeolja med drugim tudi zato, ker to področje ni bilo na ozemlju takrat imenovane hrvatske države, je bilo težje preveriti resničnost podatkov o izkaznici, če bi se komu zadelo sumljivo.

"Učiteljsko" izkaznico se
mel, potom pa sam nekak č
mahovao, ali naj grem v ta
imenovani hrvatski klub, ki je
Beogradu izdajal "vize" za po
vanje na Hrvatsko. Nazadnje s
se odločil, da bom šel s temi
stinami osebno po vizo k us
škim oblastem in tako do
avtentično potrdilo, da so moji p
narejeni papirji pravi.

Seveda sem se najprej prep
čal, kako ustaške oblasti izdaja

to »vize«. Ko sem ugotovil, da ne bom po nepotrebnem izpostavljaj ljah nevarnosti, sem šel in dobil vizo. Tako sem se v nekaj dneh vrnil, pripravljen na pot. Moral sem se pri tem še poslovljati od najbližjih tovarniških prijateljev, s katerimi nisem vezali dolgoletno prijateljstvo. V ilegalno delo in ki so ostali v Beogradu ali pa so se odpravljali v druge pokrajine naše dežele.

Tiste dni so beograjski komunisti skupaj z drugimi delavci iz državljanj že začeli pisati najslabše strani zgodovine svojega mesta, ki je v minulih dveh desetletjih doživelo strašno epopejo vojne razaranja, pustošenja, bombardiranja in suženjstva. Hkrati so politični agenti in žandarji, okupatorji hiš, torjerve hlapi, kot stekli psi divjali po mestnih ulicah, da bi prepoznali, pobili ali pozaprli komuniste in druge patriote. Na beograjskih ulicah so goreli časiopisni benzijske postaje in garaže, komunisti so žalosten poslavljal od torjervaršev. Bal sem se zanje, ker sem ostal v tem pekl, seveda pa nisem delal utvar, da bomo jaz in drugi tovariši v boljšem položaju.

Vsoto nas čakali zelo težki časi, vendar smo vedro gledali bodočnost. Nihče ni več omenjal vzhodne fronte, kjer so Nemci in jugoslovanski komunisti na vzhodno prodirali. Jugoslovanski komunisti so z vso resnostjo sprejeli besede tovariša Tita, da se smemo ukvarjati z vzhodno fronto, temveč moramo organizirati našo, jugoslovansko fronto ustanoviti našo, jugoslovansko vojsko. Ko smo se s tovariši splojavljali, smo skupaj strmeli v velike zemlje naše dežele, resno kovali načrte, kje se boriti z vojsko sestali. Vedli smo, kakor da že imamo organizirano vojsko ali kakor da nam jo uspele ustvariti takoj po prihodu na teren. Takšno je bilo splošno razpoloženje partijskih aktivistov v tistih časih. V takem položaju in v zdušju sem takrat odpotoval iz Beograda v Sarajevo.

Po prihodu v Sarajevo smo b
skalici Pokrajinski komite
bosno in Hercegovino. Na sesta
ku sem razložil linijo in stališ
Centralnega komiteja glede
novi položaj. Zaključil sem s st
liščem Centralnega komiteja,
je treba čimprej začeti z oboro
nimi akcijami proti okupatorju.
Potem ko so tovariši iz Pokr
jinskega komiteja opisali polož

glede na to, koliko je v hiši stanovalcev, jim bo ostalo več sredstev kot pa tistim, ki so prisiljeni najeti stanovanje. Tudi za te bo hišnina veljala kot odvod sredstev, do katerih niso upravičeni.

Kakor kaže, bo višina hišnine določena po kakovosti stanovanja in prav zato bodo točkovali tudi zasebne hiše. Tisti, ki imajo skromne hišice, pravzaprav ne bodo plačevali dosti več družbenih dajatev kakor doslej. Občutnejše bodo obremenjeni le tisti, ki še oddajajo stanovanja — ali pa so be — v najem.

Ker so večino novih hiš zgradili ljudje s pomočjo posojila in morajo s posojilom vred odplačevati tudi amortizacijo, so sestavljenci osnutka menili, da bi kazalo hišnino uvesti le za tiste hiše, ki so stare več kakor dvajset let. Nova dajatev bi se plačevala v kraljih, kjer stanovanjska hiša stoji, ne pa v bivališčih njenega lastnika, prispevek od hiše gre namreč v občinski sklad za stanovanj-

sko graditev in bo njegov redni dohodek. Tudi ta novi vir sklada za stanovanjsko graditev bo deloma nadomestil tisto, kar bo primanjkovalo zaradi zmanjšanja stanovanjskega prispevka iz oseb-
nih dohodkov zaposlenih.

Hišnina torej ne bo dajatev, ki bi posebej obremenjevala poročun zaposlenega, temveč le dajatev, ki naj bi uskladila dohodke nekaterih naših državljanov s stroški naše družbene in zasebne stanovanjske graditve.

Otvoritev muzeja v Škofji Loki

V nedeljo so odprli v Skofji Loki prenovljeni muzej, ki je dobil nove prostore v gradu. Razen zastopnikov terenskih političnih organizacij in predstavnikov muzejev iz vse Slovenije, se na slavnostni udeležili tudi član iz CZ RS Boris Zihel.

V Skofji Loki so muzej ustanovili že leta 1939. Tudi praznujejo torej že dvajsetletnico te ustanove. Vsa leta doslej pa se je muzej boril s težavami. Zlasti hudo je bilo zaradi pomanjkanja prostorov. Med vojno je muzej celo prenehal delovati.

mu ustaši ponujali zemljo, živino in drugo lastnino pobitih ali pregnanih srbskih družin.

Ceprav večina muslimanskega prebivalstva ni sprejela takšne politike ustelevanja Nemcev, smo vendar ocenili, da bo to prebivalstvo ostalo pasivno do oboroženega boja proti okupatorju. Zato smo se odločili za stalno prisilno mobilizacijo prebivalstva, da si moramo sprva prizadevati, da bomo ustelem prebivalstvo, ki bi bilo potrebno za izvedbo mobilizacije prebivalstva proti partizanskim odredom. Če smo hoteli to uveljaviti v praksi, je bilo treba zagotoviti, da se oboroženi boji proti okupatorju ne bodo sprevrgel v boj proti muslimanskemu prebivalstvu. Zato smo se odločili za skematsko mobilizacijo prebivalstva, oziroma da se boj proti okupatorjem in ustelevanje ne bo sprejelo v klanje med brati.

To nevarnost je le še stopnjevala dejstvo, da so nekateri izrodili iz muslimanskih in hrvatskih vrst sprejeli predloge nemških okupatorjev in ustašev ter sodelovali pri ropanju in pobijanju srbskega prebivalstva. Spridlo takšnega položaja v Bosni in Hercegovini so morali partizanski odredi strogo paziti na to, da ne bi napadali muslimanskih in hrvatskih vasi niti silili prebivalcev ter področij, da bi pristopili ali pomagali partizanskim odredom.

Ker so predvidevali, da bo pri spričo takšnega položaja težko izvedljivo, so na sestanku sklenili, da bo Partija stopnjevala napredek da bi prepričala srbsko prebivalstvo, da je sprejem te linije v njihovem interesu, ker boj z orožjem proti okupatorju ne bo niti kratek ne lahek in bo zahteval napora v vsega prebivalstva. Partija napovedovala, da bo v prihodnosti bi podvojila napore v prepričevanju muslimanskega in hrvatskega prebivalstva, da mu okupatorji ne prinašajo svobode in nikakršne rešitve iz razmer, v katerih je živel v boji Jugoslaviji, marveč da bo prišla dejanska svoboda in

da bo prisila čejeanska svadba, za njo boljša življenje v novi, enakopravni skupnosti jugoslovenskih naroda, ki naj zraste iz skupnega boja proti okupatorju. Na sestanku so poudarili, da je slaba povezava Partije z vasko osnovna pomanjkljivost, ki lahko znatno otežkoči izvajanje KPJ pri organiziranju oboroženega boja proti okupatorju. Na ozemlju Bosne in Hercegovine so bile nekoliko močnejše partijske organizacije le v glavnih mestih: v Mostaru, Sarajevu, Zenici, Tuzli, Bijeljini, Brckem, Banji Lukici, Drvaru, Prijedoru in tako dalje. V vasesh si je Partija ustvarila dovoljena oporišča v okolici Brckesa, uvidih, okoli Drvara, Podgrmeča in Kozare, okoli Grebinja in Bilede in tako dalje.

Mnoga področja in mesta
- torej bila praktično brez partijskih organizacij in brez komuni-

TUJCI PRI NAS

Časopisne vesti iz zadnjih dneva omenjajo, kako se je letos posebno povečal obisk tujcev v naših lepih krajih. Že v prvih sedmih mesecih je prišlo iz Francije 8000 več turistov kot lani v istem času. Iz Avstrije nas je obiskalo že 128.000 turistov, to je 39% več, iz Nemčije je prišlo 30.000 več gostov, skratka, novi tisoči nas obiskujejo. Zato bo prav, da naše bralce seznanimo s to gospodarsko dejavnostjo. Turizem je namreč povsod po svetu pomembna gospodarska dejavnost, ki lahko prinaša velika devizna sredstva. Torej ne gre le za gostoljubnost, marveč tudi za gospodarjenje. Medtem ko smo glede gostoljubnosti znani daleč po svetu, pa kaže, da še nismo posebno dobri gospodarji, ko gre za prodajanje turističnih uslug.

nas zelo zanima, koliko od teh milijonskih vsot bo porabljenih pri nas.

Tujci, ki obiščejo našo deželo, se najraje zadržujejo v Primorju. 75 odstotkov vseh gostov iz tujine je preživelo dopust na Jadranu in le 5 odstotkov v planinah, ostali so obiskali naša glavna mesta in kopališča.

Na vedno večji obisk vpliva gradnja novih cest. V desetih mesecih lanskega leta je prišlo k nam 91.786 motornih vozil, od tega največ osebnih potniških avtomobilov. Že lani se je ta promet povečal za 40%, letos pa na-

čije, in sicer okoli 31 odstotkov. Takoj za njimi so z 19 odstotki Avstriji, nato Francozi in gostje iz vzhodnoevropskih dežel z 10 odstotki. Italijanov pride okoli 7 odstotkov od vseh obiskovalcev, Angležev 6, Američanov 3,4 odstotka itd. V letu 1957 so gostje dvamilijonkrat prenočevali v naših hotelih.

Dohodki od turizma so se vsako leto povečevali. Leta 1954 smo zaslužili s turizmom 2 milijardi in 100.000 dinarjev deviznih dinarjev, dve leti pozneje 2 milijardi in 750.000, lani pa že 3 milijarde in 760 tisoč deviznih di-

rabil po 6660 dinarjev v povprečju ter ostal v naših krajih skoraj tri dni in pol. Lani pa nas je obiskalo skoraj 600.000 gostov, toda za turistične uslugе in vse drugo so porabili le še 6200 deviznih dinarjev. Pri vsem tem pa so preživeli pri nas že 4,2 dni. Skratka, za manj denarja si lahko podaljšajo dopust pri nas. To dokazuje, da zares nismo posebno dobri gospodarji takrat, ko gre za prodajanje turističnih uslug. Medtem ko je tujec v Italiji prdlan-kim prabil vsak dan skoraj 7 dolarjev, v Švici 18 dolarjev ter v Avstriji 8,65 dolarja, so pri nas porabili le 5,80 dolarja na dan. Vzrokov za manjšo potrošnjo v naši deželi je precej.

Podatki iz leta 1957 kažejo, da je vsak avstrijski turist porabil pri nas 657 dinarjev na dan. Turisti iz Nemčije 1080 dinarjev, holandski tristi 1137, Francozi po 1487, Belgijci po 1390, Švedi po 2067, Angleži po 2426 in turisti iz ZDA po 3781 dinarjev na dan. Čeprav je treba upoštevati, da lahko turisti prinesejo s seboj okoli 3000 dinarjev, kar bi nekoliko spremenilo podatke, pa je vendarle dejstvo, da pride k nam največ turistov, ki nimajo velikih dohodkov in zato manj trošijo. To velja zlasti za Avstrije in Nemce, le-teh pa je pri nas vsako leto okoli 50%. To prav gotovo vpliva na višino sredstev, ki se zbirajo iz turizma.

leto bo pri nas na milijone tujcev!

Po pravici povemo, da takšnega turizma nismo posebno vesel, ker imamo potem z njim samo stroške, namesto da bi imeli dohodke. Tu ne gre za odiranje, kajti kaj podobnega ne bi doživel v nobeni evropski državi. To je ena stran medalje, druga stran pa ni bolj lepa. Tujim turistom ne znamo prodajati tistih proizvodov, ki so naša nacionalna posebnost. Kadar greš v tujino, opaziš, da znajo v vseh jezikih, od Severa pa tja do Spanije, povedati po naše in morda le z malo tujim naglasom »slivovica«. Pri nas pa tujci te silivovce prav tam, kjer prežive dopust, ne vidijo, ali pa jim ponujajo v nakup samo lepo oblečene prazne čutarice. Tudi drugih izdelkov, zlasti pa izdelkov domače obrti ne prodamo dovolj. Nismo dovolj spretni in sposobni trgovci? Prav nič ne pretiravamo, kajti v Angliji na primer imajo največje dohodke pri turizmu prav s prodajo viskija, v Italiji s prodajo svile in tako dalje. Le pri nas se te stvari ne premaknejo nikamor.

POTREBNE TRGOVINE S POPUSTI

Povsem nepotrebno pa se nam zdi na široko razpravljati o tem, da tujim gostom ne nudimo možnosti za zabavo in razvedrilo, kar nedvomno najbolj vpliva na povečanje izdatkov. Prav bi bilo, da bi za nakup blaga odprli tudi pri nas posebne trgovine, v katerih bi tujci lahko kupovali tudi po nižjih cenah, tako je namreč tudi v tujini. V velikih prodajalnah po glavnih mestih in turističnih krajih bi morali nuditi tujcem možnost, da kupijo blago tudi za

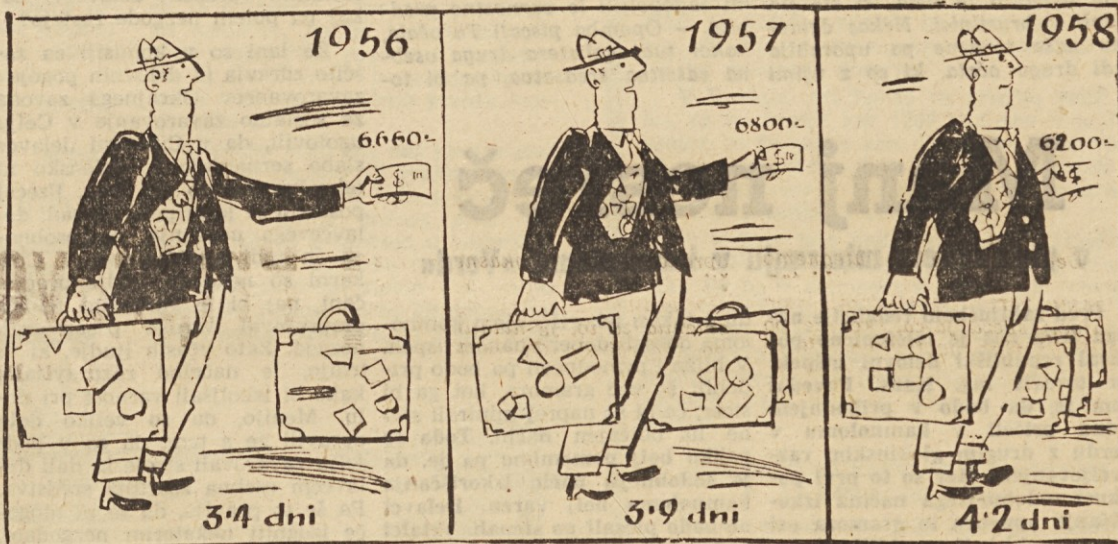
SLABI TRGOVCI?

Toda še precej bolj važno, kot stvar, ki smo jo pravkar opisali pa je to, kako znamo zaslužiti in kaj znamo nuditi tujim gostom. V Plitvicah (navajamo samo kot primer) so lansko leto pripravili velik prostor za taborjenje. Letos

narjev. Od leta 1952 pa do lani smo s turizmom pridobili 17 milijard in 600 milijonov deviznih dinarjev.

Turizem je potemtakem kar pomemben za pokritje deficita

TUJCI PRI NAS

naše zunanjetrgovinske bilance. Dohodki znašajo namreč vsako leto okoli 3% vrednosti vsega izvoza. Turizem je bil glede pomembnosti pri izvozu v letu 1957 na petnajstem mestu med 26 gospodarskimi dejavnostmi, ki so izvažale. Leto prej je bil celo na 13. mestu, leta 1955 pa kar na osmem mestu. Seveda pa s takimi dohodki nismo zadovoljni, če jih primerjamo z enakimi dohodki v drugih deželah. Medtem ko smo pri nas zaslužili s turizmom v letu 1957 11,4 milijone dolarjev, so jih dobili v Avstriji 146, v Švici 250, v Italiji 381. Dohodki od turizma se v drugih državah povečujejo znatno hitreje kot pri nas. V Avstriji so se v zadnjih treh letih povečali za 84, pri nas pa le za 63 odstotkov. Tu se pravzaprav začne problem, o katerem bo treba razmišljati in poiskati primerne rešitve.

NAJCENEJŠE LETOVANJE JE V JUGOSLAVIJI

Leta 1956 je bilo pri nas 390 tisoč tujcev (glej grafikon: Tujci pri nas!). Vsak med njimi je po-

stoji ob gozdičku ob prekrasnih jezerih na stotine šotorov in vsi so navdušeni nad lepo pokrajino, še bolj pa, tako pripovedujejo, nad cenami in stroški taborjenja. V taborišču so zgradili vodovod, postavili vse potrebne sanitarne naprave, celo majhno trgovino itd. Vse to je stalo prav gotovo precej milijonov dinarjev, nihče pa se ne spomni, da bi za usluge, ki jih nudi občina tem sodobnim nomadom, zaračunala vsaj minimalne stroške. Ne gre le za investicije, ki so jih vložili, pač pa tudi za čiščenje taborišča in podobno. Nihče ne bi mogel reči, da tujci odramo, če bi jim občina za vse to zaračunala na dan po 30, 50 in celo 100 dinarjev na šotor. Praj je imel tvariš, ki je nedavno tega vse to opazoval in potem vzklilnil: »Tovariši, drugo

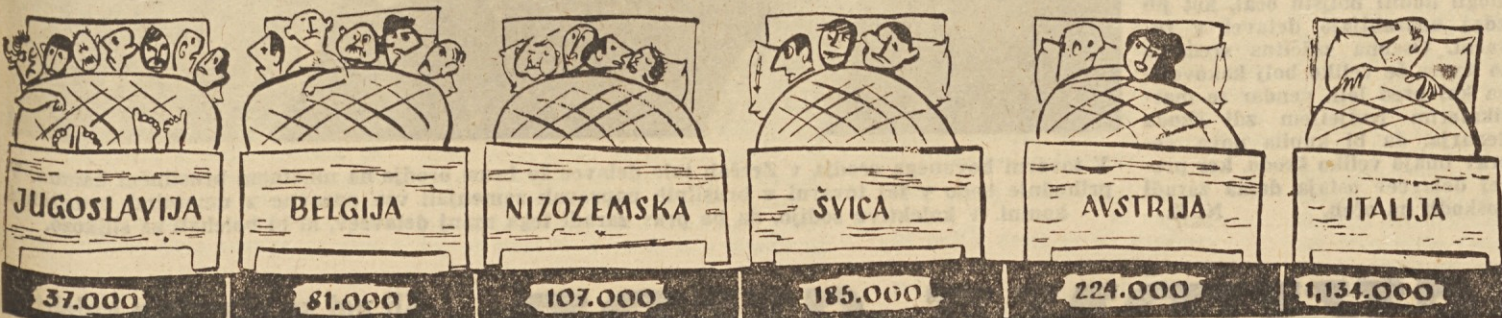
tujo valuto ali na ček. Za to naj bi dobili določen popust. Menjalnice bi morale biti kar v trgovini. Kdor kupuje, želi kupiti ugodno, hitro in brez prevelikih zapletov. Pri nas pa je to za zdaj še zelo zamršena stvar. Tudi zato dohodki od turizma niso tolikšni, kot bi lahko bili.

S tem, ker smo napisali, pa seveda še ni rečeno, da »izvoz prirodnih lepot, sonca, morja in turističnih uslug« ne bi bil do nose n. Za zdaj kažejo računi, da se nam turizem še vedno izplača. Toda blizu tiste meje smo, ko bi začeli prispevati k tujskemu prometu tudi iz svojega žepa. Za tak turizem pa seveda nismo in naša stvar je, da stvari izboljšamo tako, da bodo tudi koristi večje.

PREMALO POSTELJ ZA VSE

Ko bomo urejevali stvari, o katerih pišemo, bomo najprej naleteli na problem postelj (glej grafikon!). Trenutno premoremo le okoli 38.000 postelj, kar je seveda daleč premalo, če hočemo turizem tudi številčno količej povečati. Po vojni se je število postelj v hotelih in domovih povečalo komaj nekaj več kot za 3000. Tu so naše sosedne konkurenčne in turistične dežele močno prehiteli. Sosednja Avstrija, s katero bi se lahko primerjali po prirodnih lepotah, da ne govorimo o morju, ima 225.000 postelj in od tod tudi večje dohodke od turizma. Pa ne gre samo za postelje. Tudi to je važno, kako so hoteli opremljeni. Okoli 30% vseh hotelov je pri nas takih, da nimajo niti tekoče vode v sobi. Tudi to so stvari, ki vplivajo na dohodke in obisk iz drugih dežel. Če bomo v prihodnjih letih vlagali v turizem več sredstev, se nam bo to zelo naglo in dobro obrestovalo.

PROBLEM ŠTEVILKA 1

Največje težave imamo in jih bomo imeli s posteljami. Kot kaže grafikon, daleč zaostajamo za konkurenčnimi turističnimi deželami. Medtem ko je pri nas komaj 37.575 postelj (v katerih pa prenočujejo tudi domači turisti), jih imajo v Italiji, Franciji, Angliji, več kot milijon. Tudi če primerjamo naše največje turistične kraje s podobnimi v tujini, nismo na boljšem. Naš znameniti Dubrovnik ima 1192 postelj, Rimini v Italiji (za katerega pravijo tisti, ki so videli oba kraja, da daleč zaostaja za Dubrovnikom) pa ima 22.031 postelj. V Portoržu je 798 postelj, v Badgasteinu v Avstriji pa 7500. Če bomo hoteli razviti turizem, bomo morali naglo graditi nove hotele.

okoli 15 odstotkov. Pri nas ta stvar ne gre tako hitro, ker bi sicer morali imeti že okoli 30 milijonov dolarjev dohodkov od turizma in blizu 5,5 milijona nočnih. Dejansko pa je bilo lani pri nas 2,5 milijona nočnin ter 12,5 milijona dolarjev dohodka. Turistični strokovnjaki predvidevajo, da se bo mednarodni turizem v Evropi naglo povečeval tudi v

ker so začela obratovati turistična reaktivna letala. Eno samo tako letalo lahko pripelje v Evropo v enem letu prav toliko potnikov kot prekoceanska ladja za tisoč potnikov. Prevoz z letalom bo tako cenejši in ne le ugodnejši. Američani sami trde, da bodo leta 1960 ameriški turisti porabili samo ob obalah Sredozemlja okoli 870 milijonov dolarjev. Seveda

rašča še hitreje. Več kot polovico, pravzaprav skoraj tri četrtine gostov pride k nam z motornimi vozili in le manjši del z vlakci in avioni. Pomeni, da so investicije v ceste tudi po tej strani dobro naložene.

3% DOHODKOV OD IZVOZA

Od kod prihajajo gosti? Največ je turistov iz Zahodne Nem-

40 VELIKIM LET

stov, kar — to so ugotovili na sestanku — močno ovira praktično uveljavljanje linije. Zato so sklenili, da je treba partijsko delo usmeriti predvsem v organizacijo močnih središč oboroženega boja na področjih, kjer si je Partija že poprej ustvarila določena oporišča. Kasneje bi bilo treba vzpostaviti z bojem v okoliških krajih postopno širiti vpliv in vodstvo Partije na sosednja področja in tako dalje.

Po širši analizi položaja in stanja v partijskih organizacijah so sprejeli sklep, da je treba takoj organizirati pokrajinske štabe za Hercegovino, Bosensko krajino ter za tuzlansko in sarajevsko področje, ti štabi pa naj bi čimprej organizirali manjše partijske odrede.

Nacionalno so zavzeli stališče, da je treba ustanovljati partijske odrede povsod, kjer so pogoji za to, zlasti pa v bližini železniških prog in cest ter industrijskih središč, da bi tam čim uspešneje uničevali komunikacije, industrijske naprave in vse, kar bi lahko koristilo okupatorju.

Določili so, da je treba organizirati močnejše partijske odrede na področju Konjice, Nevesinja in Gacka, Bileće in Trebinja, dalje na območju Romanija, Rogatice, Jahorine in Kalinovika, Zenice in Vareša, Vlasenice in Srebrenice, Doboja in Maglaja, Breškega in Bijeljine ter nazadnje na področjih Drvarja in Podgrmeča, Kozare, Jajca in Mrkonjić grada, Prnjavora in tako dalje. Seveda so konkretne odločitve prepuščili ustreznim pokrajinskim štabom.

Ob zaključku je Pokrajinski komite sklenil ustanoviti v Sarajevu revolucionarno središče, ki bi vodilo in vsklajalo delo v zvezi z organizacijo oboroženega boja proti okupatorju na teritoriju Bosne in Hercegovine. Hkrati so sklenili, da je treba poslati posamezne člane Pokrajinskega komiteja v ta področna središča, kjer naj kot delegati Pokrajinskega komiteja z izrednimi partijskimi in vojaškimi pooblastili zagotovijo izvajanje sprejetih sklepov vsak na svojem ozemlju.

Nazadnje so izdelali razpored članov Pokrajinskega komiteja in sklenili, naj gre tovariš Pucar v Bosensko krajino, tovariš Avdo Humo v Hercegovino, tovariš Uglješa Danilović pa v Tuzlo. V Sarajevu smo ostali tovariša Isa Jovanović in Borisa Kovačević ter jaz z nalogo, da skrbimo za nadaljnje usmerjanje partijskega dela in hkrati vodimo boje na vsem ozemlju Bosne in Hercegovine.

Niti deset dni še ni minilo po sestanku Pokrajinskega komiteja, ko so že začela prihajati poročila

s terena. Tovariši so sporočali o pripravah na začetek akcij z orožjem. Tovariš Pucar je osebno prišel v Sarajevo in razložil položaj v Bosenski krajini. Iz njegovega poročila in iz poročil, ki so jih poslali z drugih terenov, je izhajalo, da so množice razporejene za oboroženi upor. Tovariši so sporočali, da ni mogoče ostati pri manjših, lahko premičnih partijskih odredih tam, kjer so množice pripravljene na oboroženo vstajo. Morali smo takoj samostojno odločiti o tem vprašanju, ker ni bilo časa, da bi čakali na mnenje tovariša Tita in Centralnega komiteja.

Spomnil sem se, o čem smo govorili na sestanku Politbiroja v Beogradu. Spomnil sem se, da je treba organizirati manjše partijske odrede, ki morajo biti zelo gibljivi, da bi lahko silovito tolkli po komunikacijah in drugih objektih ter se naglo umaknili na drugo področje, da bi se izognili obkolitvi in uničevanju. Spomnil sem se, da nismo govorili o velikih enotah, zdaj pa je bilo treba odločiti, ali naj ustanovljamo velike vojaške enote in sprožimo oboroženo vstajo.

Takrat sem prvič čutil, kako lepo je biti blizu tovariša Tita, kadar je treba odločiti o tako velikih rečeh. Vendar sem sklenil predložiti tovarišem, da bi ustanovljali večje vojaške enote. Opozoril sem jih le, da je uspeh oborožene vstaje v marsičem odvisen od tega, ali bomo lahko uporne množice trdno organizirali v vojaške enote, ali nam bo uspelo sestaviti trdne vojaške štabe, zagotoviti dobre zveze in tako dalje. Če bi dovolili, da bi pri akcijah z orožjem prevladala stihija, bi oborožena vstaja doživela neuspeh. Zato smo ponovno opozorili na to momente vse štabe ter odprli perspektivo ustanavljanja velikih vojaških enot, bataljonov in brigad. Ker so tovariši iz Bosenske krajine izjavljali, da imajo nad deset tisoč borcev, smo se odločili tudi za divizije. Kasneje sem bil zelo vesel, ko sem bral v biltenu Vrhovnega štaba, da je treba ustanovljati večje vojaške enote.

Res je, pretiravali smo v stališču, da je treba ustanovljati brigade in divizije. To svoje stališče smo popravili na posvetovalno v Krupnju (Stoliceh). Tako velike enote niso ustrezale niti takratni moči v Bosni in Hercegovini, hkrati pa tudi ne partizanskemu načinu vojskovanja v takratnih pogojih. Vendar je bila osnovna linija v zvezi z ustanavljanjem velikih vojaških enot pravilna.

Niti petnajst dni še ni minilo po sestanku Pokrajinskega komi-

teja, ko se je v Bosenski krajini že začela oborožena vstaja. V močnem naskoku so partizanski odredi osvobodili več mest in vasi v Bosenski krajini (Drvar, Podgrmeč, Kozara, Mrkonjić grad in tako dalje). V vojaškem pogledu je oborožena vstaja v Bosenski krajini presešla naša pričakovanja. Vendar je bilo v začetku oborožene vstaje v Bosenski krajini tudi nekaj napak, ki bi lahko precej škodovala razvoju upora na tem področju. Tovariši so namreč v Bosenski krajini silovito napadli okupatorske in ustaške enote v mestih in vaseh, niso pa poprej organizirali trdnih vojaških enot, vojaških štabov in predvsem brezbizne povezave med enotami.

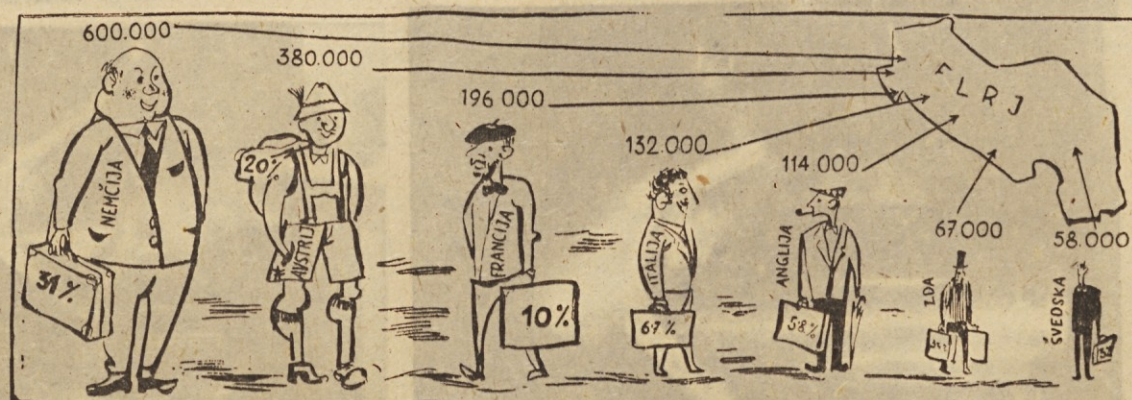
Na te pomanjkljivosti so bili tovariši iz Bosenske krajine takoj opozorjeni, po intervenciji tovariša Pucarja so bile te napake odpravljene v sorazmerno kratkem času, s tem pa smo tudi premagali oviro, ki je zadrževala nadaljnji razvoj vstaje.

Razen tega so tovariši iz Bosenske krajine napravili še eno hujšo napako, ki bi lahko — če je ne bi pravočasno popravili — prav tako občutno škodovala nadaljnjemu razvoju upora z orožjem.

Nekateri tovariši iz Bosenske krajine so namreč začeli razglašati, da se bje boj za socializem in da je zato treba ustvarjati revolucionarno vojsko Lenina in Stalina ipd. Z odločno intervencijo tovariša Pucarja in z našim posegom so bile te težnje že v kalu odstranjene, tako da niso resneje škodovala razvoju vstaje v Bosenski krajini.

V prihodnji številki PRVI USPEHI IN NEUSPEHI

OD KOD PRIHAJAJO?

Predlanskim so prenočevali pri nas največkrat turisti iz Zahodne Nemčije, 31%, vseh nočnih odpade nanje. Takoj za njimi so Avstrije in naprej, kot kaže grafikon. Manj je obiskovalcev iz Švice, Grčije, Holandije, Belgije in drugih dežel. V zadnjih letih se najhitreje povečuje obisk iz skandinavskih dežel, pa tudi iz Anglije in Združenih držav Amerike, pride vedno več gostov.

Različne trditve in mnenja

Zapisek o uporabi zaščitnih očal v tovarni kovanega orodja v Zrečah

V lanskoletnem poročilu Okrajnega zavoda za socialno zavarovanje v Celju sem prebral tole: V tovarni kovanega orodja v Zrečah se je 1958. leta poškodovalo 163 ljudi na delu, na poti na delo in z dela pa se je ponesrečilo 19 delavcev. Največ delavcev se je poškodovalo na obeh, ker ljudje niso nosili očal ali pa so bila le-ta slaba in neuporabna.

Ker se je tudi letos v tej tovarni pripetilo 82 delovnih nezd (med njimi je bilo precej poškodb na očeh), sem obiskal Zreče, da bi zvedel za vzroke, zavoljo katerih so se delavci poškodovali na očeh. V tovarni nisem našel varnostnega tehnika, pa sem se zato o tem pogovarjal s sekretarjem in direktorjem tovarne. Z njima sem obiskal obrate podjetja. V brusilnici so ob strojih sedeli delavci z očali »na nosu«. Sprva sem mislil, da so vsi kratkovidni. Pa mi je kasneje sekretar povedal, da nosijo ti delavci zaščitna očala. Pobral sem brusača, poleg katerega sem stal, če je morda sam kupil zaščitna očala. Povedal mi je, da so ta očala stara in da jih je nabavila tovarna. Ker je imel polno drobnih ostružkov okoli oči, sem mu rekel, da so očala slaba in da si lahko kljub temu poškoduje oči. Vendar se je znašel in mi odvrnil: »Že veliko let delam v tovarni, pa se mi ni še nič pripetilo.«

Ker v podjetjih že veliko časa govorijo, da imajo težave (tako trdijo tudi v Zrečah) z nabavo in uporabo osebnih zaščitnih sredstev, zlasti očal, sem povprašal nekaj ljudi, ki se ukvarjajo z varnostjo pri delu, kaj menijo o tem.

Najprej mi je sekretar tovarne kovanega orodja v Zrečah povedal tole:

— Takrat, ko smo kupovali zaščitna očala, smo lahko v glavnem nabavili le tista, ki ste jih videli v brusilnici. Nekaj delavcev naše tovarne pa uporablja tudi druga očala, ki so z njimi

njihove oči dobro zavarovane. Vendar se ljudje pritožujejo, da jih ovirajo pri delu, zlasti zaradi tega, ker se stekla hitro orosijo, pa jih morajo velikokrat očistiti.

Člani komisije higiensko-tehnične zaštite, ki deluje pri okrajnem sindikalnem svetu v Ljubljani, so že večkrat razpravljali o dobrih in slabih osebnih zaščitnih sredstvih. Tajnik okrajnega sindikalnega sveta tovariš Lojze Fortuna pa je takole nanizal misli iz teh razprav:

— Nekatera osebna zaščitna sredstva (tudi očala) so zelo slaba, pa jih delavci zavoljo tega ne uporabljajo.

Zvedeti sem tudi hotel, kaj menijo o zaščitnih očalih ljudje, ki morajo vsak dan opozarjati delavce, naj bodo pri svojem delu previdni, da si ne bi poškodovali oči. Zato sem po telefonu poklical varnostnega tehnika v podjetju »Elma«, ki mi je navedel tole:

— V podjetju delam kot varnostni tehnik šele nekaj časa. Do sedaj se nisem utegnil prepričati, če so zaščitna očala slaba. V tem času sem se namreč ukvarjal z drugimi vprašanji o varnosti pri delu. Toda povem lahko tole: V orodjarni nosijo ljudje navadna, rekel bi odprta očala, medtem ko imajo brusilci taka, ki dobro zaščitijo oči, vendar jih ne nosijo, ker so prepričani, da se ne bodo poškodovali.

ZAKLJUČEK

Zapisati moram še, kar mi je na Zavodu za proučevanje dela in varnosti dela dejal profesor Batestin:

— Očala, ki jih zdaj pri nas izdelujejo, imajo res še nekatere pomanjkljivosti, vendar delavci lahko z njimi dobro zaščitijo oči. (Menda veliko bolje kot s tistimi, ki jih imajo v Zrečah in so z njimi zadovoljili le varnostne predpise. — Opomba pisca!) Ta očala, kakor tudi nekatera druga osebna zaščitna sredstva, pa bi to-

varne lahko kupovale pri trgovskem podjetju »Sanitaria«. To podjetje je pričelo tesno sodelovati z Zavodom za proučevanje dela in varnosti pri delu. »Sanitaria« lahko prodaja le tista zaščitna sredstva, ki jih je poprej zavod odobril. Tudi pripravljamo, da bi v ljubljanski tovarni optičnih stekel pričeli izdelovati zaščitna očala z dvojnimi stekli, med katerimi bi bil zrak. Tako bi preprečili, da se notranje steklo ne bi rosilo.

Iz tega, kar so mi povedali ti ljudje, sem lahko razbral, da v podjetjih včasih neupravičeno tarnajo, da ne morejo dobiti zaščitnih očal. Morda takrat, ko so ta sredstva kupovali, res niso mogli dobiti boljših očal, kot jih zdaj uporabljajo delavci v tovarni. Osebna zaščitna sredstva so danes že veliko bolj kakovostna kot pred leti, vendar se marsikaterim podjetjem zdi škoda denarja, da bi kupila nova, čeprav imajo veliko škodo, ker precej delavcev ostaja doma zaradi poškodb na očeh. N. B.

V tovarni kovanega orodja v Zrečah tale delavec že brusi orodje na umetnem brusilnem kamnu. V prihodnje bodo v tej tovarni v brusilnih napravah zamenjali vse naravne z umetnimi brusilnimi kamni. V kolektivu sodijo, da bo prav zaradi tega manj delavcev, ki bi boleli za silikozo.

SKUPNA SKRIB:

Ali naj se ukvarja v kolektivu s higiensko in tehnično zaščito le varnostni tehnik

V celjski cinkarni poškodbe pri delu v zadnjih treh letih nenehno rastejo. V 1956. letu je bilo 295 poškodb, leta 1957. 316, lani 318, letos v prvem polletju pa 185 delovnih nezd. V tovarni imajo že devet let komisijo higiensko-tehnične zaštite dela. V njej dela tudi varnostni tehnik, v podjetju so dosegli dobre uspehe pri tehnični zaščiti strojev, preventivni zdravstveni dejavnosti, družbeni prehrani in socialnih vprašanj delavcev. Zakaj pa potem nezgode rastejo?

Že lani so v komisiji za zaščito zdravja in delovnih pogojev zavarovancev Okrajnega zavoda za socialno zavarovanje v Celju ugotovili, da v Cinkarni delavce slabo seznanjajo s higiensko in tehnično zaščito pri delu. Precej poškodb se je pripetilo zaradi delavčevega neznanja, nesposobnosti in tudi nedisciplin. V Cinkarni so nekateri ljudje prepričani, naj bi le varnostni tehnik preprečeval vzroke posameznih nezd. Zato včasih ljudje, ki to trdijo, le načelno razpravljajo, kako bi izboljšali varnost pri delu. Menijo, da so veliko dela opravili že s tem, da so v podjetju zavarovali stroje in dali delavcem osebna zaščitna sredstva. Pa še to pravijo, da se ni moglo izogniti nekaterim nezdodam, ker ne morejo navaditi delavce, da bi bili bolj previdni na delovnih mestih. Tako so prepričani tudi nekateri mojstri in predelavci, ki menijo, da se njih

ne tiče tehnična in higienska zaščita dela (zaradi tega se je v nekem obratu zgodilo tole: pripetila se je težja nesreča. Delavca so odpeljali v bolnišnico. Stvar je bila za obratovodstvo zaključena. Varnostni tehnik pa je šele v časopisu prebral o nesreči pri njih).

Včasih terjamo, da naj bi bili mojstri in predelavci le dobri strokovnjaki. Mnogokrat pa ne razmišljamo, ali le-ti dobro poznajo ljudi, ki delajo v obratih, se morda zanimajo za gmotne in psihične težave posameznih delavcev, ali te stvari mojstri upoštevajo, ko delavcem vsak dan dajejo delo. Takrat, ko so ljudje slabo razpoloženi, naj bi mojstri to upoštevali, jih na delovnem mestu večkrat opozovali in jim kdaj pa kdaj odredili lažje delo, zlasti če to predlagajo obratni zdravnik, psiholog ali pa socialni delavec. Mojstri naj bi dajali za zgled tistega delavca, ki ga ljudje v obratih spoštujejo. Če je tak delavec tudi previden pri delu, ga bodo ostali posnemali.

Takih mojstrov, ki bi lahko pri varnostni vzgoji dosegli dobre uspehe, pa je v celjski cinkarni še vedno premalo. V minulem času so v tem podjetju usposobili za mojstre precej mladih delavcev. Zdaj upajo, da bodo ti pričeli uspešneje sodelovati z varnostnim tehnikom ter drugimi sorodnimi službami v podjetju, da bi zmanjšali število nezd in bolezenskih izostankov.

Kazalo bi tudi, da bi za nekatere vodeče ljudi v tovarni priredili posebne tečaje, da bi se le-ti na njih seznanjali z načeli varnostne vzgoje.

V nekaterih gospodarskih organizacijah menijo, da bi v obratih lahko dosegli pri varnostni vzgoji boljše uspehe, če bi obratovodje in predelavce nagrajevali za zmanjšanje delovnih nezd. Tako premijo so že uvedli v velenjskem rudniku in ravnemski železarni, medtem ko se v Cinkarni še niso lotili takega nagrajevanja. Varnostni tehnik je lejal o tem tole: »Zdaj proučujemo oba sistema nagrajevanja (velenjskega in ravnenskega), da bi lahko uvedli tako premiranje, ki bi ga tudi prilagodili pogojem dela v naši tovarni.« Goto-

vo je, da bi lahko s takim premiranjem znižali število nezd v posameznih obratih. Vendar pa je pri tem zelo nevarno, da ne bi nenadoma pričeli v obratih prikrivati resnične podatke o delovnih nezdah in izgubljenih dnevih. Če bi na primer v obratih tako ravnali, potem je že veliko bolje, da takega premiranja sploh ni, ker ne bo možno nikdar ugotoviti vzrokov delovnih nezd, za katere pa bodo prav gotovo vedeli, da so se pripetile. Torej kaže izdelati taka merila, da to premiranje ne bo škodilo delavcem in tudi gospodarskemu uspehu podjetja, marveč bomo z njim resnično spodbujali mojstre, obratovodje in predelavce, ki večji in kakovostni varnostni vzgoji. N. B.

ZDRAVNIK SVETUJE

Nepravilna drža pri delu

Zadnje čase čedalje bolj proučujejo problem utrujenosti in činiteljev, ki jo povzročajo. Med drugim nastopa hujska utrujenost tudi v primeru, če je delo organizirano tako, da ni v skladu s psihično-telesnim ustrojem človeka ter z njegovimi fiziološkimi lastnostmi.

Statična obremenitev, ki na-

staja pri nenaravnem položaju telesa, preobremenjenosti gibljivih mišic in drugih organov naglo izčrpa in nas utrjuje, hkrati pa nastopajo še drugi pojavi, ki se kažejo v obliki akutnih ali kroničnih bolezni. Pri delu v nenaravni drži in pod nefiziološkimi pogoji se poškodujejo določeni organi, včasih pa ves organizem.

Ce moramo pri delu stati, so dolgo obremenjene določene skupine mišic in sklepov, posledice pa čutimo med drugim v nogah in v križu. Pogosto pripisujejo te pojave revmi in jih zdravijo s seveda, brez uspeha. Bolniki iščejo rešitev v toplicah. Tam jo najdejo, vendar samo za čas, ki ga prebijejo v toplicah, ali še za določeno dobo po vrnitvi, ker v tem času niso bili izpostavljeni učinku telesne drže, na primer stanju pri delu, prav ta položaj pa je praznoprav vzrok njihovih težav. Kmalu potem se ponovijo prejšnje bolečine, ki jih spremlja ploska stopala, ukrivljena hrbtenica.

Delo sedé je nedvomno prijetnejše kot stoje, vendar tudi to ni najprimernejše, saj se po dolgotrajnem sedenju pokažejo številne težave. Če sedeži niso takšni, kot morajo biti, da je telo v čim naravnejši drži, lahko nastanejo hude statične poškodbe posameznih delov organizma. Zaradi dolgotrajne obtežitve ustreznih mišic se lahko ukrivi hrbtenica.

Nepravilen položaj telesa obremenjuje določene skupine mišic, posledice pa so bolečine v ramenih, kolkih in kolenih. Nekatera dela so takšna, da jih lahko opravljamo le v nenaravnem položaju, vendar se je posledicam lahko izogniti. Na Švedskem so proučevali šoferje. Ugotovili so, da so se vozniki naglo utrjevali, hkrati pa so jih bolele roke in križ, če naslonjalo ni bilo pravilno oblikovano in če krmilo ni bilo v pravi višini. Ko so te napake odpravili, so izginile tudi omenjene težave. Težave so bile posledica nenaravne drže telesa.

Človeški organi bodo delovali tem bolje, čim bolj jim bomo prizanašali z nenaravno držo, to pa je odvisno predvsem od ljudi, ki opravljajo določeno delo. dr. V. P.

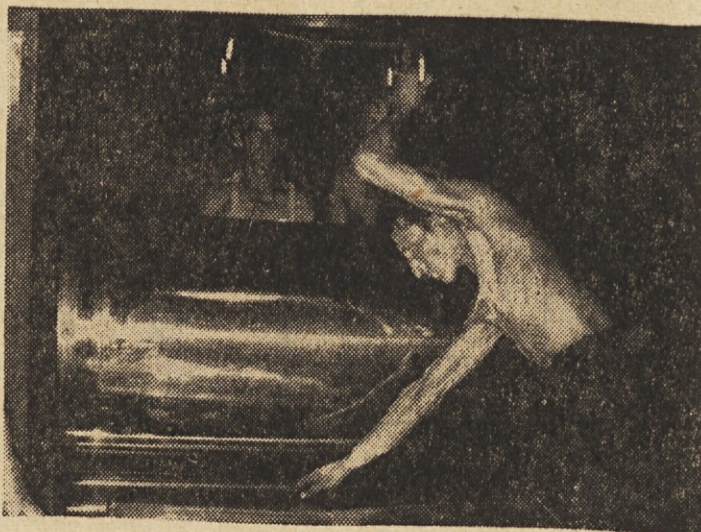
V valjarni celjske Cinkarne se je 23. julija letos pripetila težja nesreča. Okoli dvanajste ure so na ograjdu 10 valjali pločvino. Opazili so, da spodnji val nima gladke površine. Predvaljač Rudi Smukovič je v valjaču Jožetu Filipiču zaklical, naj bi spodnji valj očistili drobnih delcev. Toda čez nekaj trenutkov so zaslišali krik. Drugi valjač Karel Polir je namreč medtem vtaknil svojo desno roko v 9,5 mm široko odprtino med obema valjema. Tamsar Alojz, III. valjač, ki je takrat stal na levi strani, ni dosti premišljal. Svojega tovariša je pričel vleči stran od valjev. Pri ponesrečenju je bil že tudi predvaljač Smukovič, ki je pomagal Tamsarju reševati valjarja Polirja. Ko so ponesrečenju potegnili roko izpod valjev, so ga takoj poslali v bolnišnico. Zdravniki zdaj pravijo, da ne bo ostal brez prstov.

V tovarni pravijo, da je bil Polir vesten in marljiv delavec. Nesreča se je po vsej verjetnosti pripetila zavoljo tega, ker je II. valjar hotel čimprej odstraniti cinkove drobce z valja. Predvaljar je na zadnjem delu ograjda ravnal cinkove plošče, šele v zadnjem trenutku je opazil, kaj namerava storiti valjar Polir. Toda opozoriti ga ni mogel, ker je bilo že prepozno.

Ta nesreča je dobro opozorilo tudi tistim marljivim delavcem, da ne kaže opraviti vsega dela hkrati, posebej če se lahko v taki naglici pripeti težka nesreča. Ta nezgoda pa je lahko tudi »dober zgled« drugim delavcem, kako je treba hitro pomagati ljudem, da nesreča ne bi bila še težja.

V Cinkarni so to nesrečo ponazorili. Objavljeni posnetki kažejo pred nesrečo delavce pri stroju; ponesrečenca, ki je prijel valj ter reševanje drugega valjarja.

Lahko bi bilo huje

Prav gotovo ste že opazovali delo v kamnolomu — je uvodoma dejal — ing. Kaus. Delavci običajno visijo v steni na (do 80 metrov) dolgih vrveh. V posevno steno vrtajo manjše vrtine, jih polnijo z razstrelivom ter tako na več mestih minirajo del stene. Pri takem običajnem razstreljevanju pa so v veliki nevarnosti — zaradi padajočega kamenja — tisti ljudje, ki vrtajo vrtine ter oni, ki spodaj odstranjujejo material. V predpisih o varnosti pri delu v kamnolomih je sicer določeno, da morajo vrtati in minirati v etažah. Vendar teh predpisov ne uresničujejo. Pravijo, da bi pri takem izkoriščanju kamnolomov pridobili veliko manj apnenca, stroški izkoriščanja pa bi bili večji. Zavoljo tega, ker je običajno pridobivanje apnenca precej nevarno, je republiški inšpektorat predlagal, da bi pričeli pridobivati ta material z globinskim miniranjem kamnolomov.

Pred tremi meseci so v Kamnolomu v Verdu prvič steno tako minirali. V posevni steni so izvrtali vrtine 19 min. Vrtine so bile 40 metrov globoke, široke pa 8 cm. Pri vrtalnih delih so zavarovali dno kamnoloma in osnovno etažo, da se ne bi zaradi rušenja skal pripetala nesreča. Steno so minirali v vsej širini. Pri enem samem miniranju pa so pridobili okoli 20.000 kub. metrov gramoza.

Pri običajnem razstreljevanju kamnoloma so porabili pri pridobivanju 80.000 kub. metrov gramoza okoli 15 milijonov dinarjev, medtem ko so pri globinskem miniranju ti stroški manjši za okoli 6 milijonov dinarjev. Cena kubičnega metra apnenca je pri običajnem miniranju enaka 187 dinarjem, pri globinskem miniranju pa je 96 dinarjev. Iz tega lahko torej povzamemo, da bodo v Ver-

SPRIČEVALO ZA ŽIVLJENJE

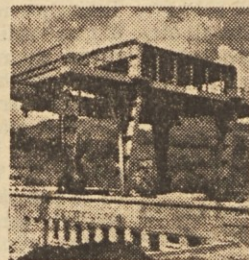
DELAVSKA
ENOTNOST

Od 14. do 21. avgusta

PRIHODNJE LETO DVAKRAT VEČ PŠENICE

Kakor so ugotovili na posvetovanju makedonskih kmetijskih strokovnjakov, ki ga je organizirala republiška poslovna zveza za poljedelstvo »Agro-Makedonija«, bodo v tej republiki to jesen posejali z visokorodnimi sortami pšenice 50.000 ha. To je dvakrat več kakor lanske jeseni. Zaradi povečanja mehanizacije in uspešnega namakanja — kakor tudi drugih ukrepov — pričakujejo, da bodo prihodnje leto pridelali na hektar od 4 do 4500 kilogramov pšenice. Po računih bo torej Makedonija pridelala prihodnje leto več kakor dvakrat toliko pšenice kakor letos.

TREBIŠNJICA BO IZGINILA

Ta dni so začeli graditi sistem hidrocentral na naši največji ponikalnici Trebišnjici. Hidrocentrale bodo dajale okoli 2,5 milijarde kilovatnih ur električne energije letno. Na pravili bodo veliko akumulacijsko jezero — Bilješko jezero —

ki bo zajelo večji del vode Trebišnjice med Bilečo in Trebinjem. V območju med Trebinjem in Dubrovnikom Trebišnjica ponikne. Zaradi novega jezera pa bodo ostali predori ponikalnice skoraj prazni.

GRADITEV SPLITSKE SEVERNE LUKE

Komisija za odobravanje investicijskih programov Zveznega izvršnega sveta je odobrila investicijski program za prvo stopnjo graditve severne luke v Splitu. V tej stopnji graditve bodo povsem dogradili obalo, ob kateri bo lahko pristalo hkrati pet čezoceanskih ladij z 12.000 BRT. Stroški bodo samo za obalo znašali skoraj 2 milijardi dinarjev. Prva stopnja graditve bo končana do začetka leta 1961. Razen obale bodo zgradili tudi skladišče za sušena gnojila in drug podobnih tovor. Stroški za vse objekte bodo znašali skoraj tri milijarde dinarjev.

V Vranjici pri Splitu pa gradijo velik silos, ki bo hranil kar 1200 vagonov žita. Dograjen bo do konca leta. Ob silosu, ki bo visok 38 metrov, gradijo tudi strojnico z obrati za čiščenje pšenice in koruze ter prostore za sortiranje, tehtanje in druga dela.

Prihodnje leto bodo še razširili skladišče in uredili posamezne celice žitnega silosa, tako da bo v skupnem skladiščnem prostoru moč vskladiščiti okrog 2100 vagonov žita. Silos bodo uporabljali za vskladiščenje dela državnih materialnih rezerv ter za vskladiščenje koruze za izvoz. Ob skladišču bodo zgradili tudi mlin z dnevno zmogljivostjo 60 ton.

3000 BRIGADIRJEV PREDLAGANIH ZA SPREJEM V ZKJ

Po obvestilih komiteja ZKJ pri Glavnem štabu mladinskih delovnih brigad, ki gradijo avtomobilsko cesto »Bratstvo-enotnost« so samo v avgustu predlagali za sprejem v Zvezo komunistov 1700 brigadirjev. Od začetka letošnje akcije pa so predlagali za sprejem v ZKJ skupaj 3073 deklet in fantov, ki bodo sprejeti v Zvezo komunistov v svojih okrajih.

ZAJEČAR DOBI BOMBAŽNO PREDILNICO

Republiška komisija za pregled investicijskih programov LR Srbije je odobrila program graditve bombažne predilnice v Zaječaru. Predilnica bo nov obrat tekstilne tovarne »Timočanka« in bo imela 22.000 vreten. Zaposlovala bo okoli 440 delavcev.

FARMA BOBROV IN POLŽEV

Ob vasi Visočka Ržana blizu Pirota urejajo farmo za polže in bobre. Ta sivojzrnatna farma bo obsegala več hektarov površin. Na njej bodo zgradili več miniaturnih hišic in napravili več bazenčkov, kjer bodo naselili polže in bobrov. Iz Francije so že dobili prvo pošiljko polžev, pričakujejo pa tudi šest parov bobrov. Polži in bobri se hitro množijo in so na tujih tržiščih zelo iskani. Od bobrov gredo dobro v prodajo repi, koža in zobje.

NOVO JEZERO PRI KOČANIH

V zadnjih letih smo na geografski karti Jugoslavije zarisali več novih jezer. Čez mesec dni bomo morali zarisati spet novega. V Gradcu pri Kočanih so zaježili Kočansko reko s 43 m visokim jezom. Za jezero bo nastalo več kakor 2 km dolgo jezero, ki bo široko okoli 140 m. Voda iz tega jezera bo namakala več kakor 600 ha površin na Kočanskem polju.

TEHNOLOŠKA FAKULTETA V TUZLI

Razen višje rudarske šole za obratne inženirje, ki je že pred dvema letoma dobila nove prostore, bosta dobila v Tuzli svoje prostore tudi učiteljske in tehnološke fakultete. Do konca prihodnjega leta bodo povsem zgradili šolsko središče, v katerem bosta razen omenjenih ustanov tudi srednja tehnična in srednja ekonomska šola. V to središče pa bosta vključeni tudi industrijska in rudarska šola. Poslopje, v katerem bo tehnološka fakulteta, je že dograjeno, priskrbiti bodo morali le še opremo. Poslopje in oprema bosta veljala približno 250 milijonov dinarjev. V prvi semester te nove fakultete naj bi se vpisalo približno 80 študentov.

mo njegovim pozivom, da krepimo vrste in udarno moč s slavo ovenčanih narodnoosvobodilnih čet.

Prej so izključili iz novomeške gimnazije 240 dijakov, ker se niso hoteli vpisati v fašistični GILL...

V Begunjah so januarja 1942 ustrelili petnajst mladih ilegalcev, med njimi osemnajstletno skojevko Milico Zupanovo...

Petega marca sta padla v Gramozni jami dijak Edvard Lenart in težak Jože Koprivnik, enajstega marca pa mladi delavci: Franc Babšek, Ivan Zigman, France Vrhovec, Anton Debevec. Na njihove grobove so mladinci položili rože in pesnik je pisal njihovim materam:

»Ne jokaš, mati. Glej, nihče ni mrtev, ki pal v temi je — sončnim dnevom žrtev.«

Prej je skojevec Rado Vurnik v spopadus fašisti na ljubljanski promenadi zavestno žrtvoval sebe, da bi rešil svoje tovariše, in ko je že ugašalo življenje v njem, je še streljal, streljal do poslednjega naboja. »Mlada Slovenija«, glasilo Mladinske osvobodilne fronte, je ob njegovi smrti obljubila:

»Partizansko orožje mu bo pelo nagrobne pesmi in kjerkoli bo slovenska mladina udarjala svoj pečat: Kri za kri! — povsod tam bo imel spomenik tovariš Rado Vurnik.«

Študentki Praprotnikovci so okupatorjevi krivniki zabadali igle za nohte in jo tako pretepli, da je kmalu potem umrla...

Dijaka Staneta Kerina, skojevca iz Ljubljane, so mučili v zaporu teden dni, potem pa so poslali njegovi materi zavoj z okrvavljeno obleko. Tik pred smrtjo je Stane zapisal:

»Naprej, vzdržite, čeprav streljajo!«

Prej je dijak France napisal pismo:

»Ljuba mama, ata, bratec in sestra! Ljubi moji!

Odhajam! Vrnem se v Vaš objem. Vrnem se — na čast slovensko! Vrnem se v osvobodilni rdeči zarji. Verujte v našo zmago! Smrt fašizmu! Vaš sin, partizan.«

Vajenec je na očetovem grobu prisegel:

»Nikjer na svetu ne bom našel miru, dokler ne bom maščeval tvoje smrti!«

Stirinajstletna Milica iz Novega mesta je odšla v partizane. Očeta so ji ustrelili, mamo so ji pokopali na Rabu.

Prej je padla partizanka Majda. Italijani in belogardisti so jo ujeli v Belem pri Polhovem gradu. Belogardist ji je zbil partizansko kapo z glave. Majda jo je pobrala. Pa jo je spet zbil na tla. In spet jo je pobrala. Ko so jo streljali, je imela na glavi partizansko kapo z rdečo zvezdo...

Stirinajstletni partizan Kastelic se je z bombo v roki priplazil do italijanskega bunkerja, pobil štiri in ranil deset fašistov...

Za občinski praznik

občine RADOVLJICA

28. AVGUSTA

čestita vsem delovnim kolektivom in sindikalnim podružnicam občine Radovljica

OBČINSKI SINDIKALNI
SVET

V soboto in nedeljo — 22. in 23. avgusta — bo na Podstenicah na Kočevskem Rogu veliko mladinsko slavlje. Nekdanji mladi partizani, aktivisti in ilegalci, povojni mladinski aktivisti, taborniki in mladinci iz vse Slovenije, se bodo zbrali v kraju, kjer je bil 17. maja 1943 ustanovni sestanek Glavnega iniciativnega odbora Zveze slovenske mladine, ter obudili spomin na viharne vojne leta, v katerih je naš mladi rod žrtvoval sebe vsega, vsak utrip svojega srca, za zmago velikih idealov svobode in revolucije.

Pet jih je bilo, pet mladih aktivistov. Sestali so se sredi svobodnih godov, na majhni trikotni jasi v Podstenicah, in govorili o skupni sodi in skupnem boju.

»Sredi sončnega zelenja in gorečih žarkov, partizanskih zvezd in doignjenih pesti, s puško v roki in z voljo v srcih, smo spregovorili vsak po svoje, vse besede pa smo povezali v eno samo, ki mora prodrati v poslednji kotiček naše zemlje in pre-

buditi poslednjega tovariša in tovarišico ter ju vključiti v naš osvobodilni boj. Prvič v zgodovini je slovenska mladina začela sodelovati o svoji usodi. Prvič smo sami, po svoji volji, ustvarili trdno vez med nami, prvič smo pokazali, da smo odločeni nadaljevati našo pot do zmage, do svobode.« (»Mladina«, junij 1943).

Takrat Podstenic ni bilo več. V mebo so stili ožigani dimniki in mih je bil preraščati porušene zidove domačij, ki so jih požgali Italijani med »proško ofenzivo« avgusta 1942. Stariški cerkveni stolp je razkazoval svoje oolodano zidovje, in spodaj, v Pogorelem, se je od partizanskih delavnic — orožarske, mizarke, kolarke, čevljarke in krojaške — ostalo nekaj ožganih brun. Tudi Lučakove ambulante ni bilo več. Nad Pogorelem so se podile megle. Kragulji vrh in Kraljev kamen, kjer je v barakah in bunkerjih utripalo srce naše revolucije, pa sta se kopala v soncu.

Bilo je tretje leto velike vojne, ki je predmrila milijone. Smrt je hodila po okrvavljani zemlji in kosila v hostah in na poljanah, v mestih in vaseh. To je bila čudna vojna, brez frontnih črt in jarkov, vojna, v kateri je bila vsa dežela fronta in vsak človek vojak. To je bila vojna na življenje in smrt. Prinesla je solze in kri, pa spoznanje, hrepenenje in vero v pravico in v življenje. V juriših in hajkah, v požganih vaseh in svobodnih godovih, v taboriščih in ječah, v Gramozni jami in na Urhu, povsod, kjer je bilo slišati klic po svobodi, se je dogajalo tisto, kar je pred toliko leti, že med prvo vojno napovedal Ivan Cankar:

»Na tem ogromnem pokopališču, na teh od solz in krvi bogato pognojjenih tleh, si bodo zgradili sinovi in vnuki svetlejši, lepši dom, ki si ga bodo uredili po svoji, iz trpljenja vzkipeli volji, po svojem, v novih spoznanjih dozorelem razumu.«

Pet mladih aktivistov je na majhni jasi sredi pogorišča razpravljalo o tem domu, o boju zanj, o preteklosti, tedanjosti in bodočnosti, ki se je porajala iz trpljenja in junaštva, porazov in zmag naše mlade osvobodilne vojske. Prišli so iz partizanskih enot, iz osvobodjenega ozemlja, iz okupiranih vasi in mest; priplazili so se mimo zased, čez ceste in železniške proge, in smrt je hodila z njimi, pa niso mislili nanjo — mislili so na življenje.

Pet mladih aktivistov je 17. maja 1943 v majhni požgani vasi na vzhodnem pobočju Kočevskega Roga izjavilo:

»V usodnem času živimo, v času, ko mora vsak napraviti pred svojim narodom obračun. Kdor se bo obotavljal, kdor se bo opotekal za nami, je izgubljen. Med napadom ga bodo vrste borcev podrle in steptale. Zavedamo se nujnosti, da vzdržimo, pa to nam je še premalo; mi ne bomo samo vzdržali, ne, prvi bomo prišli do cilja, do zmage! Zato smo se pomenili o nalogah, ki nas še čakajo...«

to, da bomo svoje sanje spremenili v stvarnost — če bomo imeli močno, v srcih vse slovenske mladine vkoreninjeno Zvezo slovenske mladine.« (»Mladina«, junij 1943).

To niso bile besede, izgovorjene ob rojstvu otroka, bile so besede ljudi, ki so že opravili svoj zrelostni izpit, namenjene ljudem, na licih katerih je odsevala moška zrelost.

Zveze slovenske mladine niso ustanovili v Podstenicah. Ustanovili so jo mladi ljudje, zlasti mladi komunisti, skojevci, s svojim bojem v hostah in v zaledju. Ustanovili so jo mladi ljudje s svojo srčno krvjo, s svojim sovraštvom, ljubeznijo in hrepenenjem po svetlobi. Iz krogle, s katero je partizan podrli fašista, iz pesmi, ki jo je pelo dekle, ko je nesplo borce kruha, iz klica svobodi, s katerim se je talec poslovil od življenja, iz zastave, ki jo je razobesil mladinec nad glavami Italijanov in Nemcev, iz ilegalnih sestankov Mladinske osvobodilne fronte in dejavnosti Zveze delovne mladine na osvobodjenem ozemlju, je zrasla Zveza slovenske mladine, prva enotna slovenska mladinska organizacija. V Podstenicah so le povezali enaka hotenja in prizadevanja, pokazali so pot, redice in reke so združili v močno strujo.

Podstenice — to je bilo potem. Prej pa...

Prej je Mladinska osvobodilna fronta poslala v partizane več tisoč mladih ljudi, zbirala za osvobodilno vojsko orožje, denar in blago, trosila letake in širila osvobodilni tisk, bojkotirala okupatorjeve prireditve, kaznovala nešteto izdajalcev...

Prej je padel Rado Kogoj, študent iz Most. Hoteli so mu zavezati oči in ga ustreliti v hrbet, pa se je uprl svojim krvnikom in dejal:

»Partizan zre smelo smrti v oči.«

Trije mladi partizani so osvobodili pet komunistov iz sevnškega zapora...

In mladina občine Polje je poslala Izvršnemu odboru Osvobodilne fronte resolucijo, v katero je med drugim zapisala:

»Zato se stavljamo vrhovnemu poveljstvu na razpoloženje in smo pripravljeni vsak čas, da se odzove-

Ne podcenjujmo plina v gospodinjstvu

PO PODRAŽITVI ELEKTRIKE BO PLIN DVAKRAT CENEJŠI — LJUBLJANA DOBI NOVO PLINARNO, KI BO PROIZVAJALA TRIKRAT VEČ PLINA KAKOR SEDANJA. VEDNO VEČJE ZANIMANJE ZA BUTAN. TODA PODJETJE PETROL, NJEGOV GLAVNI DISTRIBUTER, SE NOVIH NAROČNIKOV NE VESELI, KER IMA PRI VSAKI JEKLENKI 200 DINARJEV IZGUBE. — NESMOTENI PREVOZ POVIŠUJE PRODAJNO CENO.

Plin je dražji kot električni tok, zato smo ga v gospodinjstvu doslej nekam zapostavljali. Ima pa v resnici dve veliki prednosti: s plinom hitreje skuhamo živila, ker neposredno ogreva pristavljeno posodo, medtem ko se grelna plošev na zaprtem električnem kuhalniku počasi segreje, razen tega plina v še tako sušnem času ne zmanjka. Marsikatera gospodinja se tega zaveda in ima zato poleg električnega kuhalnika ali štedilnika še plinskega. Po podražitvi elektrike pa bomo najbrž kar vsi po vrsti razmišljali, ali naj še naprej kuhamo z elektriko ali pa naj si omislimo plinski štedilnik oziroma kuhalnik. V ceni teh goriv bo namreč precej občutna razlika. Za tisoč kalorij, pridobljenih z elektriko, bomo dali 9 dinarjev, za isto količino kalorij, pridobljenih s plinom, pa 4,30 dinarjev (seveda, če se plin ne bo podražil).

KUHALNI PLIN IZ BUTANA BO IZDATNEJŠI

Cez kako leto se bo Ljubljana čelo izplačalo uporabljati plin v gospodinjstvu, ker dobi Ljubljana novo plinaro, ki bo proizvajala gospodinski plin iz zemeljskih plinov — iz butana in propana — in sicer 30.000 kubičnih metrov dnevno, medtem ko ga sedanja proizvajala okrog 10.000 kubičnih metrov iz plinskega premoga. Novi plin bo namreč imel večjo kalorično vrednost. Kubični meter plina bo dal 4000 kalorij, sedanji pa daje 3700 do 3800 kalorij (evropsko povprečje: 4200 kalorij). Razen tega ne bo neprijetno dišal. Prav zaradi neprijetnega vonja pa se je zadnja leta zelo dosti naročnikov odpovedalo plinu. No, glede tega je že zdaj bolje, ker plina ne proizvajajo več iz laškega in raškega premoga, temveč uporabljajo zanj 80 % uvožene premoga. Nad neprijetnimi dišavami se pritožujejo samo še malomarne gospodinjke, ki gorilnika ne očistijo, kadar jim hrana prekipe. Zaradi pomanjkanja zraka plin ne izgori pravilno in širi po kuhinji neprijetne vonjave.

TUDI STANOVALCI STAREJŠIH HIŠ BI LAHKO KUHALI S PLINOM

Po zgraditvi nove plinarne bo plinsko omrežje zajelo središče Ljubljane, Moste v celoti, Vič in Šiško, skratka tudi vso periferijo. V vseh novih stanovanjih investitorji že vgrajujejo plinske instalacije za kuhalne in ogrevalne naprave. V starih stavbah pa bi morali hišni sveti prevzeti to nalogo. Trenutno imajo res vezane roke, ker so vzeli dolgoročno posojila za razna popravila, toda po uvedbi ekonomskih najemnin jim bo ostalo toliko sredstev, da bodo lahko oskrbeli stanovanja s plinsko napeljavo, če bodo zbori stanovalcev zahtevali. V marsikateri hiši pa so že plinski vodi in bi bilo treba speljati samo priključke v posamezna stanovanja. Preusmeritev na plinsko kuhanje in ogrevanje pa bo seveda najmanj stala tiste stanovalce, ki že imajo vso potrebno napeljavo. Plinarna namreč individualnim naročnikom na lastne stroške nabavi plinske kuhalnike, štedilnike in boilerje. Na prodaj pa so tudi v naših trgovinah z železnino, le da so domači boilerji — predvsem plinske kopalne peči, slabši kot uvoženi, ker imajo nerodno pritrjene grelce. So pa tudi dražji. Domača kopalna peč s 13-litrskim boilerjem stane 65.000 dinarjev, veliko boljše nemška z enako kapaciteto 50.000 dinarjev, češka iste velikosti pa 46.000 dinarjev.

Upajmo, da se bo tovarna IKOM resno posvetila temu vprašanju in z izboljšanjem konstrukcije prihranila devize za potrebnejše stvari, kot so plinske kopalne peči.

Običajni plin seveda lahko uporabljajo samo ljubljanske, celjske in mariborske družine in prebivalci Izole, ker imamo pač samo v teh krajih plinarne. Za druga mesta pa pride v poštev predvsem butan.

NEPOTREBNI PREDSDOKI

Butan, zemeljski plin, ki ga v svetu vedno bolj uporabljajo za kuhanje, prodira tudi v naša gospodinjstva. Dosedanje izkušnje so namreč pokazale, da butan ni nevaren, če le pravilno ravnamo z njim. Jeklenke, v katerih je

shranjen, so tako močne, da prenesejo 50-atmosferski pritisk, medtem ko ima vtekočinjen butan največ 6 atmosfer pritiska. Steklenice torej ne more raznesti. Redke nesreče je doslej povzročila samo neprevidnost gospodinj, kakor pri uporabi običajnega plina, če so plin ugasnile in pozabile grelec zapreti, ko so odšle z doma.

ZAKAJ TAKO MAJHNA PROPAGANDA ZA UPORABO BUTANA?

Ljubljansko podjetje Petrol, ki razpečuje butan, ima zdaj 1200 naročnikov. Odkar se napoveduje podražitev elektrike, pa se naroča na plin vedno več ljudi. Toda v Petrolu jih ne sprejemajo z veseljem. Pravijo namreč, da imajo pri vsaki jeklenki — petčlanska družina porabi na mesec vsaj 2 — dve sto dinarjev izgube. Zakaj? Vsako prazno steklenico morajo preizkusiti, preden jo odpošljejo v Lendavo napolniti. Precej pa jih stane tudi dostava jeklenk na dom. Ob ponedeljkih in torkih namreč prihajajo na dom zamenjat prazne steklenice s polnimi. Vrh tega Petrol kupuje sam jeklenke in jih plačuje celjski tovarni emajlirane posode po 6500 dinarjev, od drugih proizvajalcev pa bi jih dobil po 4700 dinarjev. (Zakaj kupuje dražje, ni popolnoma jasno, morda iz rodoljubnih čustev ali pa zato, da bi zmanjšal v jeklenkah zamrznjena sredstva, ki znašajo v Tovarni emajlirane posode trenutno nič manj kot 50 milijonov.) Razen tega je še prevoz plina zelo negospodaren in drag. Prazne, preizkušene jeklenke pošiljajo v Dolno Lendavo napolniti in polne z vlakom prepelejo v Ljubljano. (Prevoz v železniških in kamionskih cisternah bi bil precej cenejši.) Trdijo tudi, da se prodaja butana izplača samo v večjih mestih, kjer je veliko potrošnikov. Da bi si potrošnike pridobili, pa se zaradi izgub pri prodaji seveda tudi ne potrudijo. Tako torej butan ostane neizkoriščen in ga moramo pod ceno izvažati.

Stvar je vsekakor vredna premisleka, zlasti če se bo proti volji in željam Petrola število potrošnikov le povečalo. Vodilni ljudje v tem podjetju namreč pravijo, da jih bodo začeli odslavljati, če ne bodo smeli plina podražiti. In naročnikov bo po vsej verjetnosti vedno več, ko ne bo več velike razlike med prodajno ceno elektrike in butana. Gordijski voz bo pač treba nekako presekati!

Druga težava v zvezi z uporabo butana v gospodinjstvu pa so kuhalne naprave. V trgovinah z železnino dobijo kvečjemu kuhalnike, ki jih izdeluje zagrebško podjetje »Goran«. Butanski štedilnik, ki

pride v poštev zlasti za večje družine, pa moraš posebej naročiti. Odkar so Petrolu odvzeli registracijo za prodajo kuhinjskih naprav in so jih začele prodajati trgovine z železnino, se je stanje še poslabšalo. Petrol je bil kljub temu, da mu ni do novih naročnikov, vsaj toliko zainteresiran za te naprave, da je lahko ustregel stalnim naročnikom butana.

Glede na to, da proizvajamo skupno že 21.500 ton butana dnevno in da skušamo nadomestiti električni tok v gospodinjstvu z novimi gorivi, bi le kazalo razmisliti, kako bi naša gospodinjstva poceni oskrbeli s tem plinom in z ustreznimi kuhalnimi napravami.

Precej je dela preden pridejo jeklenke butana do potrošnika. Treba jih je stehati in pregledati, če ne spuščajo. Na sliki: Petrolovo središče za pregled butanovih jeklenk v Polju pri Ljubljani

Kdo lahko opraviči škodo?

Zaradi malomarnega embaliranja, neustreznega skladiščenja in prevoza se nam je pokvarilo okoli 20 tisoč kilogramov masti

Hladilnica Slovenija-Sadja v Zalogu je pred dobrim mesecem prejela v vskladiščenje okrog 130 tisoč kg masti iz državnih rezerv. Ker je bilo več zabojčkov plesnivih ali razbitih in nekaj sodov slabo zaprtih, je vodstvo hladilnice zahtevalo komisijski pregled. Okrajna veterinarska inšpekcija je pregledala skupno 24 zabojev in 10 sodov in ugotovila, da mast zaradi plesni in smeti v 13 zabojih in 3 sodih ni užitna, druga pa mora večinoma takoj v prodajo. Ponekod se namreč mast neposredno dotika lesa ali pločevine ali pa se je plesen pojavila na lesu in ovojnem papirju. Ker okvare niso očitne na prvi pogled, bo treba pregledati vso pošiljko in torej odpreti vseh 599 sodov in 875 zabojev. Po verjetnostnem računu je v celoti neuporabna vsaj 15% masti ali nad 20.000 kilogramov. Škoda, ki je nastala zaradi slabe embalaže in slabega vskladiščenja pred prevozom v zaloško hladilnico, znaša potemtakem težke milijone, četudi bo industrija izkoristila pokvarjeno mast.

Krivca bo po vsej verjetnosti ugotovilo sodišče. Zaloška hladilnica ne bo prizadeta pri tem, ker je prišla mast že pokvarjena tja in ker njeni skladišni prostori ustrezajo namenu. Močna plesnivost zabojev od zunaj kaže na to, da se je mast onesažila in okužila s trosi plesni že pri proizvajalcih, torej pri Mesokombinatu Belje in Mesni industriji Čoka. Škoda pa se je nedvomno pove-

čala tudi med samim prevozom v obojsko hladilnico in kasneje v Zalog, ker so mast prevažali na navadnih kamionih (v juliju!).

Pustimo krivca ob strani! Za nas je važna predvsem gospodarska škoda, kajti trenutno še vedno uvažamo 20% masti in nas zato kvarjenje zaradi nestrokovnega vskladiščenja in malomarnosti tembolj prizadene. To pa se ni zgodilo prvokrat. Ljubljansko grostično podjetje Prehrana je letos dobilo iz hladilnice v Šabcu 25 vagonov masti in takoj ob prevzemu ugotovilo, da so nekateri zabojčki plesnivi. Čeprav mast ni bila last tega podjetja, so jo obrezali (izguba: 315 kilogramov masti) in previli in tako rešili skoraj celotno pošiljko. Morala pa je takoj v prodajo. Ker potrošniki raje kupujejo uvoženo mast, ki je za 24 dinarjev cenejša, kot domačo, so morali hočeš nočeš ogroziti domačo mast poceniti in jo prodajati tako kot uvoženo. Torej spet nepotrebna izguba!

Verjetno omenjena primera nista osamljena, zato kaže resno razmisliti o vzrokih okvar in jih tudi čimprej odstraniti. Subjektivne vzroke bodo proizvajalci masti z večjo vestnostjo najbrž kmalu odpravili. Saj upamo, da jih bo škoda dovolj izmordila in da bodo poslej bolj pozorni pri embaliranju. Gre pa predvsem za to, da odpravimo objektivne vzroke, ki utegnejo v prihodnje še veliko bolj prizadeti skupnost. Proizvodnja masti se namreč zadnje leto zelo povečuje, tako da krije že 80% lastnih potreb, medtem ko

smo še pred nedavnim uvažali 70% masti. Mesna predelovalna industrija se ni pripravila na tako nagel porast in zato ni uredila primernih skladišč (isti primer kot pri žitu), niti se ni oskrbela z ustrežno embalažo. Ker sodov ni dovolj, so si podjetja v sili pomagala z zabojčki iz na pol posušenega lesa, ki zlasti v neprimernih skladiščih hitro splesnijo. Žal se tudi mast v sodih kvari, če jo poleti prevažajo na navadnih vagonih in kamionih. Hladilnih voz in kamionov pa nimamo. Zaradi vročine se topi, ovojni papir, ki jo ščiti pred pločevino, se sesede in tako pride mast v neposredno dotiko s kovino ter se začne sčasoma kemično razkrajati.

Pomanjkanje skladišč, hladilnih voz in kamionov ter ustrezne embalaže nas utegne torej še veliko stati, morda celo več, kot bi znašale investicije za vse te objekte in naprave, zlasti ker se prasičereja tako naglo razvija, da bomo kmalu sami krili lastne potrebe. Če bi odstranili vse te objektivne težave, bi se vsaj v prihodnje lahko izognili izgubam, ki ne prizadenejo samo posameznih proizvajalcev, ampak vso skupnost, saj gredo posredno na račun našega življenjskega standarda.

Zaradi neprimerne vskladiščenja živil, moke, žita, sladkorja in masti — smo menda že utrpeli dovolj škode in je vsako oklevanje, da se razmere uredijo, neopra-

Zakonci pred sodnikom

Iz ljubljanskega poročnega urada pride vsako soboto po štirideset, pa tudi osemdeset novoročenih parov, v razpravni dvorani civilnopravnega oddelka pri okrožnem sodišču v Ljubljani pa se tedensko zvrsti okrog dvajset mlajših in starejših zakonskih dvojic; loči pa se jih približno dvanajst. Primerjava podatkov bi kazala zakonce v neresni in nelepi luči, če ne bi vedeli, da imamo poročne urade na vseh občinskih sedežih, zakone pa razvezujejo samo okrožna sodišča. Po neuradnih podatkih se loči pri nas le vsak deveti par, v Hrvaški vsak sedmi, v Srbiji pa vsak šesti. Postregli bi vam tudi z zanimivimi podatki o socialni sestavi razvezancev, toda sekretariat za statistiko pri ljubljanskem sodišču je zaprt, ker je uradnica, ki ureja te podatke, na letnem oddihu. Upajmo, da boste marsikaj zanimivega zvedeli tudi iz razgovora s sodnikom Kvasom, predstojnikom civilnopravnega oddelka pri ljubljanskem okrožnem sodišču, ki že pet let zapovrstjo vsaj dvakrat tedensko posluša in pomirja sprte zakonce.

Torej so pikre na račun tašč le upravičene? sem povprašal tovariša Kvasa, ko sva se pogovarjala o težavah mladih zakoncev, ki živijo z ženinimi ali moževimi starši.

Po naših izkušnjah že. Mlad človek ima svoje navade, svoje poglede na družino in družinsko življenje, starši, zlasti tašče, pa tega ne morejo ali pa nečesto razumeti. Na sodnih razpravah se ponavlja eno in isto: prizadeti pravi, da je nekaj časa požiral očitke, ko pa je bila mera zvrhana, se ni mogel več premagati. V marsikaterem zakonu je bil prvi izbruh in spopad med mladimi in starimi že začetek konca Seveda, če je drugi zakonec potegnil s starši. Tašče večkrat res ne vplivajo blagodejno na sinov ali hčerin zakon.

Na svetu torej ni nič novega! Mislim pa, da mladih zakoncev ti prepripi s taščami in tati le ne razdružujejo, ampak

prav nasprotno, vsaj če se imajo radi.

Da, marsikdaj je tako, ne pozabite pa, da je precej mladih zakoncev gmotno odvisnih od staršev. Z osemnajstimi leti sta fant in dekle že telesno in duševno zrela za zakon, nimata pa še ustrezne gmotne osnove, da bi si ustvarila dom in družino. Od tod marsikako zlo. Če ostaneta mož in žena vsak pri svojih starših, pravzaprav ne živita zakonskega življenja. Legalizacija ljubezni na poročnem uradu namreč še ne pomeni zakona. Ko od-

ide mladi mož k vojakom, se zakonca, ki ju niso vezale trdnjše vezi, odtujata, si poiščeta novo družbo in večkrat tudi pozabita na zakonske obveznosti. Tudi med poročenimi študenti je precej polomij. Na splošno lahko rečem, da se pri nas loči največ mladih zakoncev, ki se gmotno še niso osamosvojili.

Poročajo pa se na srečo večinoma ljudje, ki so že pri kruhu in torej niso materialno odvisni od staršev, četudi stanujejo pri njih. V takih zakonih nimajo tašče in tati toliko besede, vendar

večasih že samo skupno stanovanje poruši zakon.

Kaj pa starejši zakonci? Zakaj se najpogosteje ločujejo?

Ista pesem kot včasih: zakonolomstvo in pijančevanje. Čez plot skačejo žene in moške, vendar moške pogostje. Toda na sodišče se zatekajo šele takrat, ko jih vežejo tesnejše vezi z drugo žensko ali možkim. Vsakdo seveda poskuša ta svoj korak opravičiti. Moške dolžijo žene, da so slabe gospodinjke in slabe matere, da so prehladne in da jih s tem naravnost silijo v naročje

drugih žensk. Žene pa se izgovarjajo, da jih moške zanemarjajo, da jim ne dajejo dovolj sredstev za gospodinjstvo. Izgovor je pač treba najti. In ga tudi ni težko najti, kajti nihče ni brez napak. Ko se zakonci naveličajo svojih partnerjev, seveda napihujejo vse, kar meče slabo luč nanje. To pri ločitvenih razpravah tudi upoštevamo, zlasti če so v družini otroci. Če ločitveni razlogi niso dovolj tehtni, zakoncev ne ločimo, četudi sta oba za to.

Saj res, ali sklicevanje na

otroke kaj zaleže?

Na žalost ne prav dosti, če gre za resnejšo ljubezen do druge ženske ali možkega. Mož ne ovira niti misel na alimente. Kasneje, ko imajo z drugo ženo otroke, se jim seveda to opleta. Za vsakega otroka iz prvega zakona plačujejo po 1500 do 3000 dinarjev in če imajo tri s prvo ženo, z drugo pa še dva, jih alimenti zelo prizadenejo. V takem primeru sodišče sicer zniža obveznosti, ali če se gmotne razmere bistveno izboljšajo, tudi precej zviša. Toda večinoma povlečejo otroci ali matere, ki jih negujejo, krajši konec. Sploh so otroci vedno na najslabšem, če se starša ne razumeta. Prepripi, prerakanje in prepeti ne vplivajo dobro na njihovo vzgojo, ločitev pa prav tako ne. Še zmeraj pa je boljše, da žive v miru pri ločeni materi kakor v večnem zakonskem peklju.

Kdo pa je po vašem mnenju strpnejši v zakonu, možje ali žene?

Če sodim po izkušnjah iz razpravne dvorane, so žene veliko bolj potrpežljive. Starejše in ekonomsko odvisne prenesejo marsikaj, da bi se zakon vsaj formalno ohranil. Pred uveljavitvijo novega pokojninskega zakona pa so bile še vztrajnejše. Po starem je namreč po moževi smrti dobivala družinsko pokoj-

nino druga žena, pa četudi je s prvo živel dvajset ali več let. Odkar tem ekonomsko odvisnim ženam sodišče prisodi preživnino, če niso zmožne za delo, in jim po zakonu pripada polovica pokojnine, četudi se mož po ločitvi poroči z drugo, se raje ločijo. Zaposlene žene so samozavestnejše in manj potrpežljive, zato se ločujejo predvsem zaposleni zakonci. Možem ne gre rado v glavo, da zaposlena žena ne more tako skrbeti za dom kot tista, ki se vsa posveča gospodinjstvu. Nered v stanovanju marsikoga sčasoma odtuji od doma, namesto da bi ženi pomagal. Žene seveda ta odnos žali in če nimajo več otrok, tudi niso zainteresirane, da bi vztrajale v zakonu, od katerega nimajo nič drugega kot delo.

Ali so kakšne razlike v vedenju in obtoževanju med sprtnimi delavskimi in intelektualnimi pari?

Ne bi rekel. Vsaj pri ločitvenih razpravah in dokazovanju krivde se ne razlikujejo. Včasih so celo preprostejši ljudje tankočutnejši kot intelektualci in veliko manj pogrevajo stare grehe. Često največje diskretnosti raje zamože kot intelektualci.

Obzirnost torej ni v zvezi z izobrazbo?

Nikakor ne! Že večkrat se je zgodilo, da so tako imenovani boljši zakonci navajali za priče zoper moža ali ženo svoje dvajsete do šestnajstletne otroke. Tak fant ali dekle pogosto ne veda, s kom bi držala in izjavila ravno nasprotno, kar je želel tisti, ki ga je navedel za pričo. Nič se ne čudim, če pri teh otrokih po ločitvenih razpravah splahni sleherna avtoriteta do staršev.

Morda veste, ali prevladujejo med razvezanimi zakonci delavci ali intelektualci.

Točnih podatkov vam ne morem dati, zdi se mi pa, da ni bistvenih razlik med njimi. Na sploh pa so, kakor sem že rekel, žene strpnejše kakor možje, tako intelektualke kakor delavke.

JUTRANJI BOJ S SAMIM SEBOJ

Prvi trenutki novega dne niso ravno najbolj prijetni. Lenivo se obrnemo na drugo stran, sovražno gledamo na kazalce ure, ki nas je zbudila, trudimo se, da bi dobili stik s stvarnostjo, zdi se nam, da bi bili najbolj srečni, če bi lahko še malo spali.

Vendar je treba zmagati v tistih petih minutah, ki minejo od trenutka, ko se zbudimo, pa dotlej, ko zlezemo iz postelje. Tistih pet minut boja čaka vsakega človeka, prav od njega pa je v mnogem odvisno razpoloženje vsega dne.

»Na levo nogo je ostal,« pravi ljudska modrost o človeku, ki mu gre vse parobe. Seveda je to le pregovor, vendar nas spominja na resnico: naše razpoloženje je odvisno od pozornosti, ki jo posvetimo ostalosti. Zato teh pet minut boja nikakor ne gre podcenjevati. Od vsakega posameznika je odvisno, kakšen bo izid boja tistih nekaj trenutkov, ki so delikega pomena za razpoloženje vsega dne.

Dobre priprave

Predvsem se ne bi smeli napačiti, da bi nas budila ura. Drdranje zvonjenje je neprijetno in slabo deluje na živce. Pogosto nas že tisti trenutek začne boleti glava in ta nevednost nas potem spremlja ves dan. Moramo se navaditi, da bomo ostajali usak dan ob istem času. Trudimo se nekaj časa, možgani pa se bodo kmalu navadili, zbudili se bodo pravočasno in brez budilke.

Seveda ni treba skočiti iz postelje takoj, ko odpremo oči. Nekaj minut ležanja z odprtimi očmi postopno obrača organizmu svežino. Pretegnimo se na vse strani, da se bodo tudi mišice zbudile.

Prvi koraki naj nas peljejo k oknu. Odprimo ga na stežaj, dajmo roke v bok in 20 do 30-krat globoko

odihnimo. Zrak nam očisti pljuča, organizem pa dobi dovolj kisika.

Potem se začne jutranja telovadba.

Vsega skupaj deset minut

Ni važno, s čim začnete in kakšne vaje delate, zadostuje že, da jih delate skrbno in da tudi kontrolirate, kaj delate. Najbolje bo, če začnete z navadnimi lahkimi, psakomur dostopnimi, vendar zelo koristnimi vajami:

1. Zravnamo se, stisnimo noge in dajmo roke v bok. Osemkrat se zavrtimo v pasu na levo in na desno, vendar tako, da se noge ne premikajo.

2. Za krepitev trebušnih mišic je zelo dobro, če se z rokami opremo na stol ter desetkrat sunkovito potegnemo trebuh navznoter (To vajo lahko delamo tudi leže).

3. Nekaj počepov (osaj deset), pri tem pa moramo paziti na čim pravilnejši odih in izdih zraka.

Čez čas lahko začnete z nekoliko težjimi vajami:

1. Rahla razkoračena stoji. Z levo roko se skušate dotakniti prstov na desni nogi in potem obratno. To ponovimo do dvajsetkrat. Vaja krepi mišice v trebuhu, nogah in v križu.

2. Sedite na tla, zataknete stopala pod omaro ali pod posteljo in delajte predklone z iztegnjenimi rokami in z obrazom proti kolenom.

3. Ležite na trebuh in skušajte napraviti oporo na rokah, ne da bi si pomagali s koleno.

Po telovadbi si osvežite telo s hladno vodo.

Zajtrk začnite s sadjem ali s svežo povrtnino. Še opomin: ne zajtrkujte pečenih jedi!

Boj s samim seboj je končan. Od vas je odvisno, ali se boste počutili kot zmagovalci, polni moči in svežine.

R. Z.

UTRUJENOST IN ELEKTRIČNI TOKOVI V TELESU

Po človeškem telesu šine vsak trenutek na sto tisoče drobnih električnih signalov. Zapletene oblike teh impulzov in hitrost njihovega gibanja so odvisne od stanja človeškega organizma.

Elektrika prenaša v mišice človekovo voljo, da bi napravil kretljivo z roko ali kak drug gib. Če se dotaknemo prevročnega predmeta, šine po živčnih vlaknih skoraj v trenutku električni signal, ki prenese »novico«.

Kako proučiti te najznamenitejše spremembe, ki se kar naprej vrstijo v človeku? Kako določiti pomen milijonov električnih signalov, ki v vsakem delcu sekunde podhrtevajo v vseh delih telesa.

Električni signali, ki potujejo po živcih, se nenehno spreminjajo. Normalno napeta mišica pošilja električne signale z 20–30 spremembami smeri v eni sami sekundi. V trenutku velikega napora, med skokom ali pri padcu, so električni impulzi pospešeni, saj se jih vrstijo do sto v sekundi. Utrujene mišice oddajajo drugačne signale kot počitje, prav tako se signali ohlajene mišice razlikujejo od onih, ki jih oddaja pri normalni temperaturi. Na obliko impulzov vplivajo spremembe v preskrbovanju mišic s krvjo, dalje preobremenitve, hitrost zaporednih, utrujajočih gibov in še vrsta drugih vzrokov.

Kdor prouči vse te signale, lahko pove o mišičah marsikaj, česar bi na drug način ne mogli izvesti.

Električni signali, ki švigajo po živčnih vlaknih, imajo zelo majhno jakost. Napetost teh tokov znaša komaj nekaj desetmilijonov volta, najmočnejši med njimi pa ne presegajo 150 tisočink volta.

Poskusi z mačkami

V naši deželi do nedavnega ni proučevala električnih tokov v živem organizmu še nobena ustanova, ker ni bilo zapletenih in dragih elektronskih instrumentov za meritve. Lani so sodelavci inštituta »Mihajlo Pupin« sklenili sami proučiti in izdelati opremo za takšne raziskave. To dragoceno opremo je prvi pri nas dobil oddelek za proučevanje delovne medicine pri inštitutu za medicinske raziskave srbske znanstvene akademije.

»Z aparaturami, ki so jih izdelali sodelavci inštituta »Mihajlo Pupin«, smo zelo zadovoljni,« nam je povedal dr. Jo-

van Vučo, asistent profesorja Ilije Djuričiča, ko smo ga pred dnevi obiskali v novem laboratoriju.

Cepprav so v inštitutu šele začeli proučevati živce in mišice s pomočjo bioelektričnih tokov, se je zbralo že precej sodelavcev. Za rezultate, ki so jih šele začeli zbirati, se že zanimajo razen zdravnikov tudi biologi, veterinarji in strokovnjaki inštituta za telesno vzgojo.

Zanimalo nas je, s čim so se začela dela v novem laboratoriju.

Za sedaj v glavnem delamo poskuse z mačkami,« je rekel dr. Vučo. »Skušamo upostaviti določeno analogijo med bioelektričnimi tokovi v živcih živali z onimi v človeškem organizmu. Zdej proučujemo živčna vlakna iz hrbtničnega mozga. Razumljivo je, da za takšne poskuse ni mogoče uporabljati ljudi.«

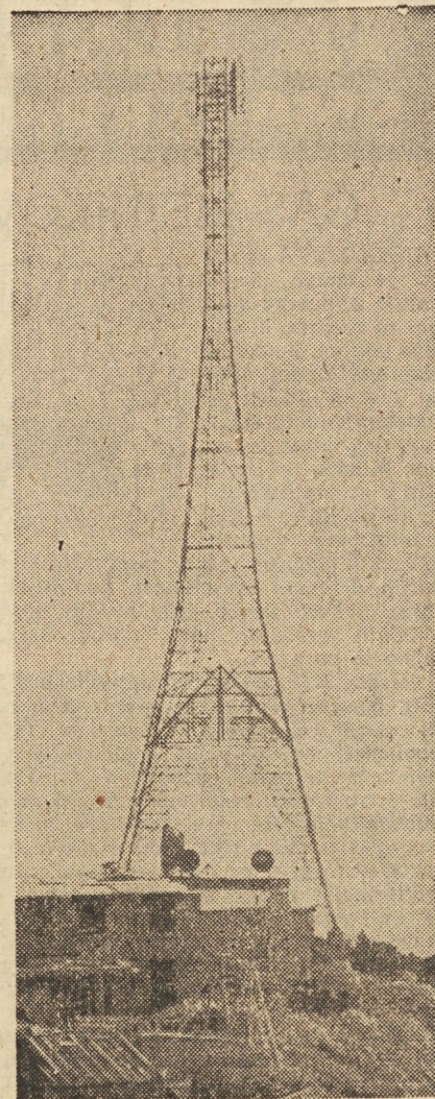
Utrujenost in krči

Vendar delajo poskuse tudi z ljudmi, čeprav za zdaj le v zvezi z bioelektričnimi tokovi, ki izhajajo iz mišic na površini telesa.

Za nadaljnje delo se nameravajo strokovnjaki inštituta oskrbeti s tako imenovanimi mikroelektrodami. To so posebne igle s premerom pol tisočinke milimetra. Obnesle se bodo pri posebnem proučevanju hrbtničnega mozga in človeških možganov.

Rezultati teh raziskav bodo koristili predvsem ugotavljanju osnovnih vzrokov utrujenosti pri opravljanju določenih del v industriji, morda pa tudi za globljo analizo utrujenosti. Proučevali bodo pojave krčev zaradi pretrujenosti, prehlade pri delu v toplih obratih in pomanjkanje nekaterih snovi v organizmu.

A. DJ.

Oddajnik na Krvavcu

NA ŠIROKO SE JE USTOPILO VRH GORE IN SE ZAGLEDAL NEKAM V DOLINO — PRVI V MREŽI NOVIH TELEVIZIJSKIH ODDAJNIKOV ŽE STOJI DO KAM BO SEGLA NJEGOVA MOČ, ŠE NE MOREMO REČI, KER PRAV SEDAJ PROUČUJEJO TO VPRAŠANJE NEKAJ PA JE GOTOVO; NAJVEČ BO IMELA OD NJEGA GORENJSKA. TUDI TEGA SE NE MOREMO REČI, KDAJ BODO ZRASLI PODOBNI ORJAKI NA NAŠIH GORAH. NACRTI SO SICER ŽE PRI- PRAVLJENI, ZA NJIHOVO URESNIČITEV PA ŠE NI DENARJA. ZATO BODO V BLIŽNJI PRIHODNOSTI LE IZPOPOLNILI ODDAJNIK NA NAROSU

NOVO PRI NAS IN V SVETU

TERMOS STEKLENICE ZA HRANO

Doslej smo imeli samo termos steklenice za tekočino, v katerih je ostala tekočina določen čas topla ali mrzla. Iznašel je Petar Potočki iz Zagreba pa je izdelal higijensko termos posodo za hrano, ki bo lahko z uspehom zamenjala navadne aluminijaste ali druge posode za nošenje hrane. Prednost te nove termos posode je v tem, da bo hrana v njej, podobno kot tekočina v termos steklenici, več ur ostala topla. Posodo bodo lahko s pridom uporabljali oni, ki morajo zaradi oddaljenosti od doma ali drugih vzrokov nositi hrano s seboj na delo, pa tudi izletnikom bo prišla prav.

NOVE ZAPORNICE NA ŽELEZNISKIH PROGAH

Iznašel je Mato Buntič iz Zagreba je izdelal elektromagnetsko napravo za dviganje in spuščanje železnih zapornic. Naprava ima dva elektromagneta in hidravlični regulator. Pri tej napravi se izkorišča elektromagnetska sila za počasnejše ali hitreje spuščanje zapornic. Ta način spuščanja in dviganja zapornic na progah znatno izboljšuje dosedanje sisteme, ki je bil mehanski (ročni), še po-

sebnost, če so zapornice zelo oddaljene od čuvaja proge.

PRAKTIČNA TELEFONSKA GOVORILNICA

Nov tip javnih telefonskih govorilnic ima pod številčnico kanal, po katerem se pomika kovanec. Premikanje kovanca kaže, koliko časa lahko oseba, ki telefonira, še govori. Take govorilnice so že uvedli v nekaterih mestih v ZDA.

NOV REŠEVALNI ČOLN

V letalskem poskusnem centru ameriške vojske so izdelali neprodušno zaprt čoln za reševanje pilota iz letala, ki leti z nadzvočno hitrostjo. V čolnu je močna radioodajna postaja, hrana in voda.

PODMORNICA KI PLOVE NA POVRŠINI

Podmornica, ki ima prostore za posadko v gondoli nad vodo in katere trup je pod vodo, bo morda postala najhitrejša tovarna ladja bodočnosti. Del ladje pod vodo bo dajal manjši odpor pri veliki hitrosti. Tako izdelana ladja bo lahko bolje kljubovala nevihtam. Gondola omogoča boljšo navigacijo, razen tega pa je posadka preskrbljena z zrakom.

Vertol 107 je najnovejši ameriški helikopter, ki s hitrostjo 250 km na uro prepelje 25 oseb in dva avtomobila. Helikopter ima dva rotorja, ki ju poganjata plinski turbini.

POIŠČI SAMEGA SEBE

Pogosto iščemo težave, ki mučijo mladega človeka in ga ovirajo v uspešnem razvoju. Odgovor je dvojen. Če bi hoteli te težave izraziti v negativni obliki, ki lahko rekli, da je mladi človek v pretirani zavesti o lastni nesposobnosti. To pa bi lahko povedali tudi v pozitivni obliki. Rekli bi, da mu primanjkuje samozavesti.

Nedavno so v neki ameriški tovarni psihološko vsestransko proučili 300 mlajših delavcev. Okoli 90% fantov je trpelo zaradi občutnih osebnih pomanjkljivosti. Nekateri so govorili, da so povsem ravnodušni do svoje zunanjosti, do osebnega čara, pa tudi glede umskih moči in telesnih sposobnosti. Drugi so pripovedovali, da čutijo pomanjkanje normalnega zdravja in moči, da nimajo uspeha v ljubezni in da jih stalno spremlja zavest sramu in krivde.

Kako pa pri starejših ljudeh? Kot primer vzemimo slavnega tenorista Enrica Carusa. Nekega večera se je dvignila zavesa opere Metropolitan uro kasneje kot običajno. Kaj se je zgodilo? Caruso se je kar na lepem začel bati. Ravnatelju gledališča je sporočil, da ne bo mogel peti. — Primer pove, da je pomanjkanje samozavesti značilno tako za mlade kadre kakor za stare ljudi.

Vzrokov za pomanjkanje samozavesti je več. Na prvem mestu omenjajo utrujenost. Kako se je moglo zgoditi,

da je nenadni strah prevzel slavnega Carusa, ki je že tisočkrat poprej brez strahu stopil na oder? Odgovor je kratak: zato, ker je bil duševno, čustveno in telesno utrujen.

Drugi vir? Lažnive ideje o osebnosti, ki pri posameznikih pogosto nastopajo skupinsko. Te lažnive ideje se nanašajo na sredstva posameznika in na dvome o bodočnosti. Neutemeljene predstave kar naprej silijo v zavest in povzročajo strah. Ali muči ta strah mnoge ljudi? Statistike kažejo, da izgubi zaupanje v lastne sposobnosti zaradi utrujenosti vsak peti človek. Trije med desetimi so žrtve globljih duševnih ali čustvenih motenj, vsak drugi pa je žrtev napačnih predstav o samem sebi.

Prva omenjena dva izmed desetih si opomoreta s hrano in spanjem, oni trije z motnjami pa morajo k psihiatru. Tistih pet mora premagati pomanjkanje vere vase, in sicer z odstranitvijo napačnih predstav o sebi. Vase morajo vcepiti prave misli, take, ki jih spodbujajo.

Človek se mora zavedati svojih telesnih moči, prepričan mora biti, da je sposoben storiti vse, kar mu nalaga trenutni položaj. Nikoli se ne sme ustrašiti, ne sme dovoliti, da bi ga prevzel brezglavi preplah. Dopovedovati si mora: Lahko storim tisto, kar zahtevajo od mene.

Druga obljuba, ki jo mora dati človek samemu sebi: Tudi jaz imam določene sposobnosti, ki jih morda še ni-

Veliki in mali IZUMI

RENTGENSKI APARAT

PRED štirinajstdesetimi leti je profesor za fiziko na univerzi v Würzburgu Wilhelm Konrad Röntgen nekoč opazoval delovanje katodnih žarkov v popolni temi. Zelo presenečen je bil, ko je opazil, da se vsi predmeti na mizi zraven katodnih cevi svetlikajo v zelenem svetlobnem odtenku. Domneval je, da se svetlo pod vplivom katodnih žarkov, vendar so se svetilili tudi potem, ko je Röntgen postavil vmes različne ovire.

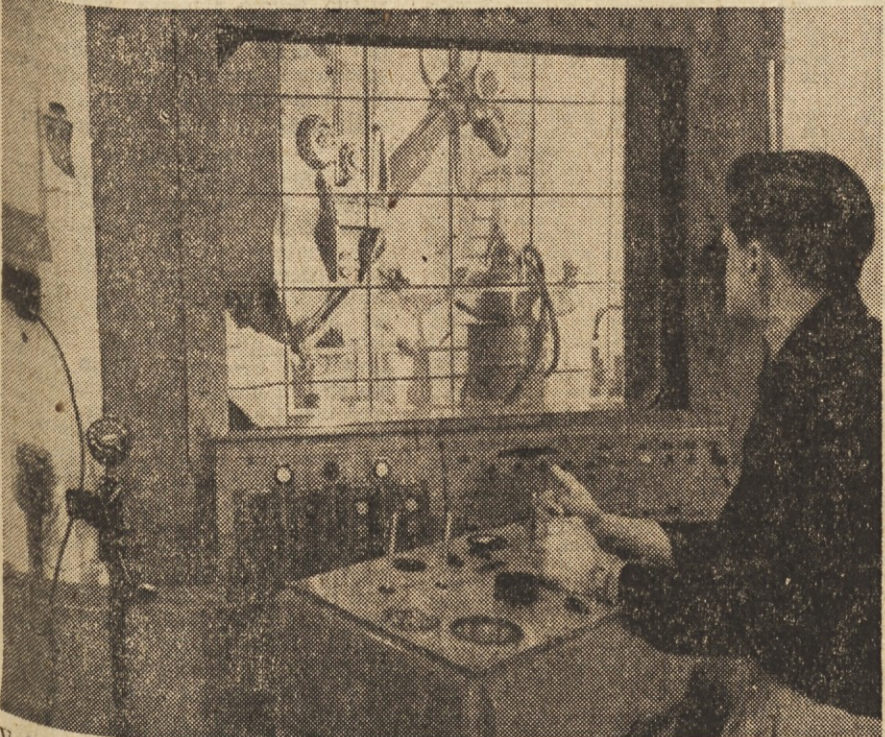
Tem skrivnostnim žarkom je dal ime »X«, ker so bili povsem neznan. In njihova čudna moč? Čeprav nevidni, so šli skozi trdne predmete. Röntgen je opazil, da ti čudni žarki gredo tudi skozi njegovo telo. Jasno je videl kosti in členke v svojih rokah in nogah.

Takrat se je spomnil, da je treba te žarke na vsak način premagati in jih spraviti v aparat, s katerim bi lahko zdravniki gledali v notranjost človeškega telesa in ugotavljali bolezenske pojave v njem. Njegovo prizadevanje je kronal uspeh. Röntgen je izdelal najdragocenejši aparat sodobne medicine, brez katerega si dandanašnji ni mogoče predstavljati bolnišnice.

Röntgenske aparate uporabljajo tudi inženirji, ki z njimi raziskujejo kovinske predmete in določajo kvalitete kovine. Aparat pove, ali je v jeklenem mostnem nosilcu kaka razpoka, zaradi katere bi se podiril nosilec in z njim ves most.

Röntgen svojega izuma ni patentiral, ker je hotel, da bi imeli od njega koristi vsi ljudje. Lahko bi zaslužil milijone, vendar mu je šlo za to, da bi pomagal človeštvu.

Wilhelm Konrad Röntgen je prvi dobil veliko priznanje. Nobelovo nagrado za znanstveno delo. Medtem ko so proizvajalci rentgenskih aparatov grabili milijone, je slavnj znanstvenik umrl v bedi leta 1923. Umrl je za rakom kakor mnogi drugi, ki so delali z njegovim izumom, dokler še ni bil izpopolnjen.

Velika mehanična roka za prenos težkih naprav v močno radioaktivnih prostorih. Strokovnjak, ki upravlja stroj, je zaščiteno z dva metra debelim steklenim zidom. Naprava stoji v poizkusnem središču za letala na atomski pogon v Idaho Fallsu v ZDA.

TA TEDEN SMO IZBRALI

ČAS MEJNIKOV

CANKARJEVA založba je izdala drugo knjigo Zbranega dela Borisa Kidriča, ki obsega govore, članke in razprave iz let 1944 do 1946. V knjigi je ponatisnjenih 92 član- kov, razprav in govo- rov, ki so v teh letih izšli v našem časopis- ju ali pa jih je veliki revolucionar govoril ob raznih priložnostih, na manifestativnih zboro- vanjih, delovnih konferencah, kongresih, v skup- ščini; številni izmed njih so bili objavljeni v posebnih brošurah med narodnoosvobodilnim bojem in po njem.

Besede Borisa Kidriča, natiskane v Zbranem delu, niso le pričevanje o tem času mejnikov; pričevanje o najglobljih vzrokih in silnicah naše revolucije, vedno globoko dialektična analiza njenih posameznih obdobj, neizprosna kritika slabosti v revolucionarnem gibanju in narodno- osvobodilnem boju, precizno napotilo za stvarno akcijo, ki ji mora služiti vse teoretično razisko- vanje — torej v vsakem trenutku razvoja naj- kvalitetnejše orožje v rokah vsakega aktivista OF in komandirja ali komisarja NOV in POJ.

Ob tem se besede Borisa Kidriča danes prav tako žive, kot so bile takrat. V današnjem kon- kretnem političnem razvoju so nam merilo prav- ilne orientacije — predvsem pa vzor javnega političnega dela z njihovo na videz skopo, v res- nici pa izčrpno analizo razvoja in stanja, z njho- vo stvarno vsebino, stvarnimi napotili. Iz teh besed se učimo ne le znanja o razvoju našega gibanja, ampak so predvsem visoka šola vsakemu družbenemu političnemu delavcu.

Zato ta knjiga ne sme manjkati na policah nikogar, ki aktivno soustvarja svet, porojen v tistem času razbijanja starih pregrad in postavl- janja novih mejnikov. mm

Freske - tokrat drugače

V POSLEDNJEM času spet vse pogosteje čitamo o odkrivanju, obnovljanju ali kopi- ranju slovenskih sred- njeveških stenskih slik, tako imenovanih fresk, in naše umet- nostne ustanove tako gradivo tudi vse po- gosteje razstavljajo. Pri tem gre skoraj izključno za umet- nostne spomenike, ki so nastajali na stenah in stropih cerkva po vsej naši domovini.

Danes nas te slikarje po svoji verski, mistič- ni vsebini ne zanimajo več. V njih iščemo pred- vsem dokumente duhovne in materialne kulture srednjega veka pri nas. Ker pa so bili avtorji slovenskih srednjeveških fresk tudi po večini po- vsem preprosti ljudje in so se zavedali, da slikajo za preprosto ljudstvo, so hoteli nabožno snov čim- bolj približati gledalcem in jo prilagoditi njho- vim duhovnim, pa tudi splošnim življenjskim po- trebam. Tako vidimo skoraj na vsaki freski poleg nekega nabožnega prizora še vrsto vsakdanjih prizorov iz življenja našega človeka in množico predmetov, ki so jih takrat ljudje uporabljali pri delu in zabavi: noše, poljedelsko in obrtniško orodje, posodje, pohištvo, orožje, glasbila. Taki predmeti nas danes predvsem zanimajo, ker nam posredujejo pomembne podatke o življenju in delu našega človeka v srednjem veku, o njegovi materialni kulturi. Mestni muzej v Ljubljani je te dni priredil razstavo, ki kaže na prebrisani s fresk precejšen del tovrstnega gradiva srednjega veka (do leta 1600) na takratnem Kranjskem. Razstava kaže prav ta nov pogled na naše srednje- veške umetnostne spomenike in bo zaradi tega gotovo zanimala tudi tiste ljudi, ki jih sicer samo umetniška razstava ne bi pritegnila. J. M.

»DUBROVSKI«

KDOR SE spominja Puškinove povesti »Dubrovski«, bo re- kel, da so se to pot filmarji lotili teksta, ki je za film kot na- lašč: po vsebinskem obsegu nekoliko ustre- za dolžini filma, godi se v zanimivem oko- lju, poln je dejanja, neoporečno kvalite- ten, skratka, kdor je segel po »Dubrovskem«, je imel srečno roko.

Segla sta po njem dva: italijanski producent — saj ni važno, kateri — in makedonsko filmsko podjetje Vardar-film. Če sta imela srečno roko pri izbiri teksta, pa ju je ta sreča zapustila pri izoblikovanju scenarija, in jima tudi dovolj spret- na realizacija scenarija ni več mogla povrniti zamujenega uspeha.

V filmu so iz nerazumljivih razlogov spre- menili vrsto dogodkov in značajev iz Puškinove po- vesti — iz nerazumljivih razlogov, kajti tudi naj- preprostejšemu gledalcu bi bila Puškinova ver- zija bolj všeč. Povsem do absurda pa je spre- menjen konec povesti: nihče namreč ne bo verjel italijansko-makedonskemu Dubrovskemu, da po vsem, kar se je zgodilo, naloži na voz nekaj vrč starih aktov in se na milost in nemilost prepusti sodišču, ki ga je že enkrat do konca osleparilo — in ki se mu je bil uprl. Prav smešno je slišati, kako ob tem, ko Dubrovski tvori akte na voz in se s svojo Mašo, obdan od policajev, odpelje na sodišče, njegovi uporni kmetje prepevajo pe- sem o svobodi v izvedbi enega izmed jugoslovans- kih vokalnih ansamblov.

Zaradi vsega tega je film kljub lepim barvam in cinemasopu precej dolgočasna reč. Da je ven- dar malce nad povprečno ravni, je kriv Puškin, ki ga le niso mogli povsem zatajiti. Kako vse drugače bi bilo, če bi ga sploh ne zatajili! mm

PO NOVIH POTEH

OSNOVNA ŠOLA IN UČITELJI — TE- ČAJI, SEMINARJI IN PREDAVANJA ZA STROKOVNO IN PEDAGOŠKO IZPOLN- NJEVANJE — POGOJ ZA USPEŠNO DELO: PRIZADEVNOST, SPOSOBNOST IN RA- ZUMEVANJE

Za dopolnjevanje strokovnega in pedagoškega znanja prosvetnih delavcev organizira Zavod za na- predek šolstva skupno s Pedagoškim centrom v Ljub- ljani vrsto tečajev in seminarjev. Pedagoški center, ki deluje od leta 1955, je do danes omogočil okoli 5000 učiteljem in profesorjem, da si izpopolnijo svoje znanje. Letos so bili v ospredju tečaji za učitelje, ki bodo poučevali v petih razredih osnovnih šol. Do sedaj je v teh razredih veljal predmetni pouk, po novem pa bo peti razred prehodna stopnja iz razrednega v predmetni pouk. Ker bodo morali učitelji združiti več predmetov v enega, predstavlja to zanje poseben pro- blem. Zanimanje za ta tečaj je bilo zelo veliko, mož- nosti centra pa so omejene. Zato so sprejeli le dolo- čeno število učiteljev, ki bodo pozneje posredovali svoje znanje kolegom v domačem kraju. Posebni te- čaji, ki zadevajo učitelje in profesorje po osnovnih šolah, so bili za predmet spoznavanje prirode — ta združuje fiziko, biologijo in kemijo — za predmet spoznavanje družbe, ki združuje zemljepis in zgodovino, potem seminar o šolskih združenjih kot obliki svobodne dejavnosti učencev, seminar za pouk glas- be, za komandiranje občinskih odredov predvojaške

vzgoje, tečaj za pouk slovenščine in srbohrvaščine, v septembru pa bo še tečaj za pouk likovne vzgoje. Po novem učnem načrtu bo predvsem važna tesna po- vezava med učitelji različnih predmetov. Na teh teča- jih se tečajniki s predavanji in medsebojnimi razgo- vori ter razpravami seznanijo z novimi metodološkimi in pedagoškimi načeli ter si izpopolnijo strokovno znanje. Pedagoški center v Ljubljani ne more opraviti vsega dela, imajo po nekaterih okrajih pa tudi po občinah organizirano pedagoško službo, kjer usposablja učitelje osnovnih šol za nove naloge. Te službe pa so marsikje še precej pomanjkljive ali pa jih sploh ni.

Novi učni načrt daje pomembno mesto tudi teh- ničnemu pouku. Ker pa je to za učitelje osnovnih šol skoraj povsem nova oblika šolskega dela, so v okviru ljudske tehnike organizirali posebne tečaje za ta predmet. Tudi splošno pomanjkanje učiteljskega ka- dra — saj v Sloveniji še vedno primanjkuje okoli 1300 učiteljev — zahteva čimprejšnje rešitev. Tako je pe- dagoški center organiziral tečaje za usposabljanje no- vih učiteljev, katerih se je udeležilo 110 absolventov strokovnih šol in gimnazij. Čeprav jim manjka še ne- kaj metodološkega znanja, so se v praksi dokaj dobro obnesli.

Z ugotovitvijo, da je toliko in toliko ljudi pri- sostovalo nekemu tečaju ali seminarju, seveda še ne moremo trditi, da so sedaj vsi prosvetni delavci dovolj pripravljeni na novi sistem. Novi zakon in učni načrt zahtevata toliko novih prijemov, omogo- čata pa tudi določene spremembe in prilagoditve lo- kalnim potrebam in možnostim, tako da bo pri uspe- šnem izvajanju vseh načel zakona večkrat odločala prizadevnost, sposobnost in razumevanje tako posa- meznika kot celotnega šolskega kolektiva. Le tako bo moč premagati morebitne ovire in težave, ki se bodo pojavljale na tej novi poti naše osnovne šole. MS

ALI JE V VAŠEM KRAJU POSKRBLJENO ZA KULTURNO RAZVEDRILO?

KOČEVSKEMU ekspresu je zmanjkalo poti pod kolesi. Na oboke Roga so posedle trudne kope megle. Rinža je postala čisto lena. Kot da bi pozabila, kam vodi njena pot. Ceste v ozadju se utapljaajo v gozdu. — Kočev- ska impresija. Za njo se skriva nova impresija. Impresija rudniških siren, impresija življenja sedmih tisočev prebivalcev, impresija nastaja- jočega industrijskega sredi- šča. Kočevje.

Kočevska impresija

Ceprav se šolski sluga še ni od- ločil, ali naj očisti potemneli zvonec ali pa naj še malo počaka, čeprav šola še ni aktualno vprašanje šte- vilka ena, kljub temu da v knji- garnah že lahko srečaš ljudi z ve- čnim vprašanjem: »Imate čitanko za peti razred?«, pa smo se vseeno naj- prej pomudili pri šolah. V vsej občini so v minulem šolskem letu napisali spričevala 2285 učencem. Tistih 110 profesorjev in učiteljev je imelo skozi vse leto obilo dela z učenosti željnimi glavami, tako da so razrednice in redovalnice postale ob koncu leta že precej obrabljene. Kočevje ima dve osemletki: osnovno šolo »Jožeta Šeška« in osnovno šolo »Mirka Bračiča«. Prva ima približno 600 otrok, druga pa še približno 50 več. Če k obema prištetjemo še vavensko šolo za razne stroke, potem je bilo v minulem letu v Kočevju okoli 1300 šoloobveznih otrok. Gimnazijcem se je Ljubljana zamerila in zato raje ostajajo kar na svoji gimnaziji. Le v nujnem primeru se spomnijo na Ljubljano: kadar se je treba vpisati na TSS, ESS ali kam drugam. Skupna vsota, ki jo je ob- čina odmerila za kulturo in ljudsko prosveto, znaša 49,5 milijona din. Večji del vsote gre seveda za šol- stvo.

S polic knjižarne in knjižnice

Zgrešiti je ne moreš, toda ne zato, ker bi bila v veliki moderni stavbi, temveč zato, ker je pač edina v vsem mestu in ker vodi vanjo dobra markacija vseh tistih ravnih, zavrtikov zvezkov in šolskih torbic, ki jih prinašajo s seboj šolarji. Nje- ne police so dobro zalozene. »Knjige naročamo pri vseh slovenskih za- ložbah v šestih do desetih izvodih. Po navadi jih toliko tudi prodamo.« Ne, ni pomota! V resnici si je v juniju nakupil vsak prebivalec Kočevja za 5 dinarjev in 32 para knjig. Julija so nakupili še več. Vsakdo za 7 dinarjev in 76 para, ali v drugi obliki povedano: junijski promet s knjigami je znašal 37.000 din, julij- ske pa 54.365 din. »V avgustu, ko smo že na višku dopustniške sezone, so tudi knjige na dopustu. Septem- bra bo spet bolje. Največ prodamo v decembru.« Najprej zapuste poli- ce romani vseh vrst, zlasti vojni in »godovinski.

Raje kot v knjižarno zahajajo prebivalci Kočevja v knjižnico. Knji- ge so tam cenejše in kar je še va- žnejše, veliko več jih je, tako da res lahko izbereš prav tisto, ki si jo ta- krat najbolj želiš. Razen šolskih, sta v Kočevju še dve knjižnici. Najprej podatki o Ljudski. Število knjig — neke na sredi med 12.000 in 13.000; promet — 30.000 knjig letno v ob-

toku; bralci — najprej mladina, po- tem nameščence in uslužbenke, sle- de nameščenci in uslužbenci. De- lavci ne zahajajo tako pogosto v knjižnico, še manj kmetje. Druga knjižnica je last rudniške Svobode. Odprta je za vsakogar. Knjig ima približno 1500, so pa ves čas v pro- metu in jih je vse premalo, da bi se lahko zadovoljili odjemalci. Tudi tu največ bere mladina, slede de- lavci, nato uslužbenci.

Kaj v Kočevju berejo, poslušajo in gledajo

Bolj kot knjige mikajo prebival- ce Kočevja časopisi. Vsak dan jih prispe na pošto od 700 do 800 izvo- dov. Poštariji pravijo, da jih je včasih celo več. Prebivalstvo je hetero- geno, zato tudi časopisje ni unifor- marno. Prihaja vse: od »Dela« do mariborskega »Večera«, od »Borbe« in »Politike« do »Primorskega dnevnika«, od »TT« do »Vesnika u srijedu«. Prebivalci pa najraje po- sežejo po svojem tedniku »Kočevske novice«. Se bolj kot časopisje je raz- širjen radio. 1736 sprejemnikov je v mestu, če drži junijsko štetje na- ročninskega oddelka RTV Ljubljana. Skoraj vsaka družina ima torej svoj sprejemnik. Večini se je najbolj priljubil Radio Ljubljana. Zadovoljni so z njegovim programom, če- prav bi si želeli še nekoliko več zabavne glasbe. In popevki! Če bi merili standard Kočeta po televi- zijskih sprejemnikih, bi bilo to me- sto prav gotovo eno najbogatejših v Sloveniji. Vseh televizorjev je zdaj 22. Od tega jih je 19 pri za- sebnikih, eden je last »Partizana«, enega ima rudniška Svoboda, tisti adnji pa stoj v kavarni sredi me- sta.

Ne po asfaltu, po kolovozu vodi pot

Najbolj obiskana kulturna ustanova v Kočevju je seveda kino. Pravzaprav bi morali reči o kinematografu, kajti razen kina »Triglava«, ki je v središču mesta, ima dvorano projektor in platno še rudniška Svoboda. Skupno imata obe dvorani kakih 700 sedežev in 16 predstav v tednu, kar omogoča, da si vsak prebi- valec Kočevja lahko ogleda med tremi filmi, kolikor jih na teden vrtila oba projektorja, kar dva. Edino pravilen od- govor na vprašanje, kakšen je program, je besedica standard. Želje prebivalcev pa so različne. Ko smo se pred blagajno pogovarjali, kaj si kdo želi in česa ne mara, se je večina izrekla, da bi si rada ogledala kavbojko, napeto kriminalko, da bi bila dobrodošla tudi revija in pusto- lovka. Nekdo v ozadju je skromno pri- pomnil: »Kaj pa bi rad vedel, kdaj bo prišel v Kočevje »Tri četrtine sonca?« Pri tem je nesrečno zardel... Kočevje pa se ponaša še z eno kul- turno ustanovo. To je muzej. Sicer nima še zdaleč toliko obiskovalcev, kolikor jih ima oba kinematografa, je pa po vendarle kulturna ustanova. Po obisku v njem sodeč, so ga v Kočevju postavili predvsem zaradi šolarjev, ki jih učitelji ali profesorji zgodovine pripeljejo vanj enkrat ali dvakrat na leto, da si ogledajo

zbirko. Le kdaj pa kdaj se pokaže na vratih osamljen domačin ali turist s to- stran in onstran meje.

Besedo imajo kočevski rudarji

Vse ostalo kulturno-prosvetno življe- nje v Kočevju imajo v zakupu Svobode. V mestu deluje DPD Svoboda Kočevje, ki združuje okoli 170 članov. Socialno se- stavo društva določajo predvsem name- ščenci, med katerimi je razmeroma mno- go učiteljev in profesorjev. Delavci so v tej Svobodi v manjšini, kmetov sploh ni. Podjetja v mestu so si edina; da Kočevje čisto lahko izhaja brez posebne kulturno-prosvetne dejavnosti. Zato tudi Svobode ne podpirajo. Niti morajo niti materialno. Sredstva prihajajo v blaginjo Svobode iz skladov občinskega sveta Svobod in prosvetnih društev. Lani je znašala ta dotečja 70 tisočakov, za te- tosnje leto pa je prejel blaginjak le 30.000 din akontacije. Prireditve Svobode so slabo obiskane. Zato so poskušali sre- čo pri podjetjih. Predlagali so jim, da naj bi odkupili za svoje kolektive po- samzne prireditve. Pri tem pa, razen redkih izjem, niso našli večjega razume- vanja.

Dramska skupina ima sedaj okoli 35 članov. Je pripravljena predstavi Svobode Edvard Rus. — Letos smo pre- cej opešali. Režiserjev nimamo. Iz za- gata si pomagamo s prošnjami na Okraj- ni svet Svobod. Dvorano imamo lepo in prostorno, s parterjem, balkonom in ga- lerijo. Skupno okoli 500 sedežev. Tudi oder je velik in ima prostor celo za or- kester. O letošnji sezoni smo uprizarili »Komedijo o komediji«, »Ad acta« in ob dnevu rudarjev »Rdeče rože«. Na sezono pripravimo tri do štiri premiere. Doma obisk ni najboljši, prej bi rekel slab. Bolje je na gostovanjih. Zlasti v Velikih Laščah in v Kočevski reki, kjer imamo še skorajda abonma. Skupina da na se- zono 10 do 12 predstav. V izredno pod- nih letih celo več.

Fevska skupina ima le še 16 članov. Pred leti pa smo imeli moški, žen- ski in mešani zbor. Od leta 1956 naprej le še živetarimo. Včasih smo imeli na sezono dva samostojna celovečerna kon- certna, zdaj se zberemo le takrat, kadar moramo pripraviti proslavo. Zato smo se tudi odločili, da bomo z novo sezono ustanovili raje dober oktet. Lutarke vodi Matija Gad in je prav njegova za- sluga, da sploh imamo v Kočevju luke. Najbolj jih tare pomanjkanje denarja. V Seškovem domu je razen velike še manjša dvorana, ki je kot nalašč za jut- kovni oder. Samo nekoliko preurediti bi jo bilo treba, pa bi lahko Kočevje dobilo svoje stalno lutkovno gledališče. Nič več kot 70 tisočakov. Pa jih ni, zato tudi gledališča ni.

Folklor ne dela že nekaj let in je samo še na papirju. Šest parov se snide na vajah enkrat ali dvakrat v letu, da potem lahko priložnostno nastopi na kaki proslavi. Največja težava je v tem, ker nimajo orkestra, ki bi jih spremljal pri njihovem študiju. Nekaj časa so si pomagali z magnetofonom, zdaj pa še to ne.

Glasbena sekcija ima tamburaški zbor. S štirimi harmonikarji jih je zdaj že 24. Skupino smo ustanovili šele lani, je pa v tem kratkem času pokazala pre- cej uspeha. Delo v njej je povezano tudi s praktičnim in teoretičnim poukom no- vincev. Nekakšna glasbena šola v mi- niaturi.

O tem, kakšni so naši načrti, je zdaj še težko govoriti. Predvsem name- ravamo utrditi vse sekcije, ki jih že ima- mo. In pretiti na klubsko življenje. Pro- store za klub imamo zagotovljene, tele- vizor običajen. Upajmo, da bo klub bolj privlačen za prebivalce Kočevja kot doslej bile naše skupine. Lepo bi bilo, ko bi imeli v Kočevju spet svoj zbor. Toda eno so želje, drugo načrti.

Kočevje ima rudnik in rudarje kot Trbovlje, Velenje ali Hrastnik. In tako kot imajo trboveljski knapi svojo Svobodo, jo imajo tudi kočev- ski. Članstvo se je ustalilo pri šte- vilu 280. Večinoma so to rudarji, radi pa sodelujejo tudi drugi usluž- benci in tehniška inteligenca. Sicer pa je značilnost te Svobode prav v tem, da so izginile meje med de- lovni kolektivom in društvom, da je pojem rudnik hkrati pojem za Svobodo in da je pojem Svoboda tudi pojem za rudnik. V kulturnem domu ima društvo svojo dvorano s približno 300 sedeži in s sodobnim odrom. Pred kratkim je Svoboda dobila še čudovite prostore v ru- darskem domu. Namenili so jih predvsem klubskemu življenju. Več o delu in življenju v Svobodi smo zvedeli pri njenem tajniku Janenu Zupanu.

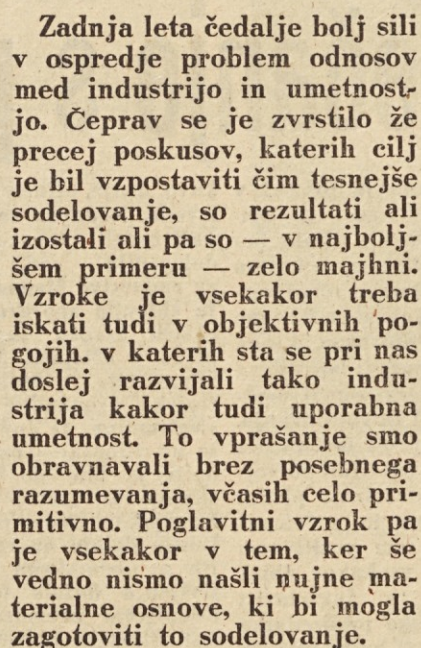
O načrtih Svobode v prihod- nji sezoni le nekaj besed. V novem rudarskem domu bo še to jesen ste- klo klubsko življenje. Prostorji so naravnost idealni za to. Imamo še svoj televizor, radijski sprejemnik, magnetofon, ozkočrtni projektor in diaporojektor. Izdatki pa moramo še naddrobne programe za debatne ve- čere, predavanja in drugo. Poskr- beli bomo predvsem za estetsko in etično vzgojo članstva. Med načrte Svobode sodi tudi to, da bomo mor- rali čimprej priskrbeti godbenikom nove instrumente, projektor pa opre- miti s cinemascope optiko.

Beseda, dve o Občinskem svetu Svobod

V občini deluje 10 kulturnopro- svetnih društev. To so DPD Svoboda Kočevje-mesto, Svoboda Kočevje-rudniki, Svobodi Stara cerkev in Kočevska Reka, kulturnopro- svetno društvo Mozelj, MKUD »Ma- tej Bor« na gimnaziji v Kočevju, prosvetna društva Fara, Osilnica, Livold in Predgrad. Kljub veliki- mu številu društev pa so materialna sredstva Občinskega sveta Svobod in prosvetnih društev skromna in ne presegajo zneska pol milijona letno. Socialna sestava članstva je pogojena z lego in razvitostjo posa- meznih krajev. Kjer je industrija prevladuje delavstvo, v vaseh pa kmetje in učitelji. Delo je težavno med drugim tudi zaradi velike me- sebojne oddaljenosti. Tako je pro- svetno društvo v Osilnici oddaljeno od Kočevja kar 60 km, za nameček pa še nobenega rednega prometnega sredstva.

Ob koncu pravzaprav za zaklju- ček te kočevske zgodbe, kratko vprašanje vodstvom tistih kočev- skih podjetij, ki menijo, da je kul- turnoprosvetna dejavnost pastorek. Čemu tak odnos?

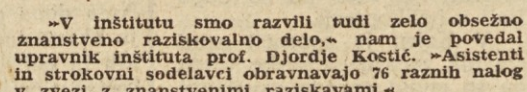
BOJAN SAMARIN

SISTEM učenja tujih jezikov ob pomoči tehničnih sredstev se je zlasti zadnja leta močno razvil. V ZDA imajo zdaj okoli 300 šol z jezikovnimi laboratoriji, ki so opremljeni s sodobnimi tehničnimi sredstvi za učenje tujih jezikov.

Prvi laboratorij na svetu za srednješolski pouk je ustanovil beograjski inštitut za fonetiko leta 1954. Ta še zdaj dela v beograjski prvi in osmi gimnaziji. Razen tega so ustanovili laboratorija

Za srednješolski pouk v Sabcu in Tuzli.
V sedmih letih delovanja je dobil oddelek za učenje tujih jezikov nad osemdeset magnetofonov in nekaj tisoč magnetofonskih trakov. Za električne naprave v laboratorijih skrbita zdaj dva inženirja, ki jima pomaga štirindvajset tehnikov. Inštitut ima okoli 120 strokovnjakov za pet tujih jezikov.

v zvezi z znanstvenimi raziskavami. «
 Mnogi izmed teh problemov se nanašajo na izboljševanje šolskega pouka in na ugotavljanje boljših metod za hitrejšo pridobivanje jezikovnega znanja v srednjih šolah. Profesor Kostić pravi, da končnem cilju tega dela, ki namenjajo sedanjim sistemom učnih jezikovnih šol, povsem nadomestiti z uveljavljanjem jezikovnih laboratorijev. Osnovna težava je, da je v izdajališnih uršnikov, za vsak razred asmu-

pa je v izdelavi učbenikov za vsak razred osemletnik in gimnazij posebej, saj je treba za en sam jezik pripraviti 16 učbenikov. S tem se ukvarja inštitut že dlje časa, vendar so šele nedavno dokončali prvi posebni učbenik za učenje ob pomoči jezikovnega laboratorija. Namenjen je učencem petega razreda osemletke, ki se učijo angleščine.

Menijo, da bodo drugi učbeniki pripravljeni šele čez nekaj let. Takrat bo mogoče organizirati laboratorije z magnetofoni in s kabino za vsakega učenca.

Kakšne bodo bodoče šole, v katerih se bodo učenci učili tujih jezikov z magnetofonskih trakov?

Računi kažejo, da bi bilo zelo drago, če bi hoteli ustanoviti jezikovni laboratorij pri vsaki šoli, ker je tehnična oprema draga. Vsaka šola bi morala imeti mnogo magnetofonov in trakov, zato pa bi bila potrebna velika sredstva.

to pa bi ona ponašala poučeno i strpljivo. Znanstvenici su se odložila za drugo organizaciju tege pouka. Po zamisli upravnika Instituta prof. Kostića bi postavili na području Srbije štiri posebne ultrakratkovalovne radijske oddaj-nike. Ti bi bili tako razporejeni, da bi segl po vsvj republiki. Prvo ultrakratkovalovno središće bi bilo - tako predviđava načrt - u Beogradu, drugo u Kragujevcu, treće u Nišu, četrtio pa v Novem Sadu. Zdj se že pogajajo s podjetji, ki na bi izdelala te naprave.

na je imalo množice magnetofonov bo imela vsa-
ka sola po en sprejemnik za poslušanje programa,
ki ga bodo po določenem načrtu oddajali dan za
dnem. V solah bodo razen tega uredi posebne
učilnice za pouk te vrste. Podobno kakor v solah
imajo učilnice laboratorije, tako bodo v učilnicah
tudi v učilnicah vsak učence posebno kabinlo sa-
slušalkami. Ko se bo pouk začel, bodo slušatelji
odprli knjigo na tisti strani in po slušalkah spre-
mijali napovedovalcevo izgovorjavo. Poslušali bodo
in ponavljali ter se tako mnogo hitreje naučili
fizike.

Kakor kažejo sedanje izkušnje v beograjskih jezikovnih laboratorijih, se mora povprečno nadarjen tečajnik pol leta nepretrgoma učiti, potem pa se kar dobro znajde v deželi, kjer govorijo tisti jezik. Doslje pa niso bili redki primeri, ko so se posamezni učenci učili določen jezik pet ali šest let.

Se nikjer na svetu niso uvedli metode, po kateri bi se učili tujih jezikov po posredovanju centrov, opremljenih z ultrakratkovalovnimi oddajniki. Mi bomo prvi, ki bomo uvedli učenje tujih jezikov na ta način. Al. Dupleix

O odnosih med industrio in uporabno umetnostjo, se pravi o problemu oblikovanja in umetniške izdelave predmetov industrijske proizvodnje so zadnja leta nekajkrat razpravljali. Nihče ni zanikal nujnosti sodelovanja, vendar je ostalo pri lepih besedah. Pobudo so v glavnem dajali umetniki, industrija ni kazala dovolj razumevanja, trgovina pa je dojmovala vse skupaj s trenutnega komercialnega vidika. Umetniki pa niso dovolj poznali niti gospodarskih zmogljivosti industrije niti komercialnih pogojev trgovine, zakon ponudbe in povpraševanja pa zaradi pogosto premajhne proizvodnje ni stili podjetji, da bi resneje razmislila o tem problemu.

Zdaj je problem odnosov med industrijo in umetnostjo na tisti stopnji, ko ni več mogoče zavlačevati ureditve tega vprašanja. Podjetja morajo čedalje bolj skrbeti za prodajo svojega blaga, to pa hkrati pomeni, da morajo bolj upoštevati praktičnost in okus potrošnikov. Sedanja racionalna proizvodnja mora bolj in bolj paziti na ustrezno estetsko podobo svojih proizvodov. Oblika proizvoda mora ustrezati osnovni funkciji, praktičnim elementom in zahtevam prostora, zato postaja nedeljiv del celote. Čedalje jasneje se kaže potreba, da morajo biti proizvodi naše industrije sinteza lepega in praktičnega. Sprito tega je treba stalno, organizirano proučevati okoli in zahteve našega povprečnega potrošnika, hkrati pa tudi premišljeno vplivati na razvoj tega okusa, na njegovo postopno spreminjanje in zviševanje na višjo raven. Streči podedovanemu ali sedanjemu okusu potrošnikov ali se celo včasih prilagajati lokalni zaostlosti ni več v skladu z daljnovidno perspektivo proizvodnje, zlasti še, ker nekatera podjetja že pravilno dojemajo nujnost drugega proučevanja politike in plana proizvodnje. Nekatera podjetja so domela, da je okus našega povprečnega potrošnika v večini primerov nastal v pogojih primitivne obrtno proizvodnje, ki ni v skladu s sodobnimi življenjskimi pogoji tega istega povprečnega človeka. Zato on sam zahteva nekaj novega.

Proizvodni pogoji so že povsem industrijsko sodobni, zato nekatera podjetja že čutijo potrebo po naraščajočem vplivanju na razvoj in spreminjanje sedanjega stanja. Tudi pa mora postati del organizirane težnje vseh naših industrijskih podjetij in njihovih združenj, kakor tudi združenja umetnikov uporabe umetnosti. Vse to mora čedalje bolj upoštevati tudi naša trgovina. Iz tega naj se razvije čimprej kar najbolje organizirano skupno delo. Zadoštuje, če pogledamo stojnice naših sejmov in industrijskih razstav, zlasti razstavo tekstilnega blaga, keramike, stekla, pohištva in nekaterih drugih panog, ki delajo za široko potrošnjo, pa takoj spoznamo nujnost tega vprašanja. Čeprav so še mnoga podjetja že precej rešila starih, nesodobnih vzorcev, še vedno izdelujejo predmete, ki nas po zunanjosti ne morejo zadovoljiti ali reprezentirati, zlasti kadar gre za izvoz na tuji trg, da niti ne govorimo o vlogi proizvodnje kot velikega činitelja pri izboljševanju življenjske ravni in o njenem naraščajočem vplivu na pozitivne spremembe v pojmovanju standarda.

Nerazumevanje,
šušmarstvo in še kaj

Vodilni ljudje nekaterih naših podjetij doslej niso kazali posebnega razumevanja. To je nedvomno posledica njihovega poprejšnjega obrtnega načina proizvodnje ali tehnične zaostalosti njihovih podjetij. Ti ljudje še vedno mislijo kot obrtniki, da lahko vse, kar je v zvezi z obliko proizvodov in z njihovimi opremo, uredijo sami, ne da bi se

jim bilo treba zatekati po pomoč k umetniku, sodobno šolanemu strokovnjaku. Zdaj je jasno, da tako ne gre več. Tega stanja pa so delno krivi tudi umetniki sami, ki dovoljujejo, da se vse skupaj včasih razvija neorganizirano, ter dopuščajo šušmarstvo in individualni pritisk v večini primerov nedoraslih ali celo samozvanih umetnikov, ki si podajajo kljube na vratih v direkcije naših podjetij. Taki primeri škodujejo pravilni rešitvi problema.

Ob vsem tem spoznamo, da je prišel čas, ko moramo posvetiti tudi mnogo več pozornosti organizaciji stalnega sodelovanja naše industrije in umetnikov, ki lahko s strokovne plati izboljšajo tako estetsko kakor tudi sobodno, praktično obliko proizvodov naše industrije. Ta problem je tem resnejši, čim bolj se zavedamo, da je naša industrija ne glede na svoje dosedanje dosežke sorazmerno mlada in da mora prav zato o praviem času odstranjevati vse tiste slabosti in pomanjkljivosti, ki bi ji lahko škodovala in ovirale njen nadaljnji razvoj. Spričo tega močnega razvoja je problem še bolj pereč. Načelo industrijske estetike je postalo eden izmed življenjskih pogojev za nadaljnji razvoj nekaterih pánog naše industrije. Dober in koristen predmet, ki je hkrati tudi lep po obliki, preprost in sodoben, je zelo pogosto najboljša reklama, tak predmet tako ali drugače vedno zanesljivo vzgaja okus, razvija čut za lepoto, plemeniti življenje ter ohranja human odnos med človekom in proizvodnjo, med človekom in predmetom.

**Pravi pomen: šele
z vključitvijo v industrijo**

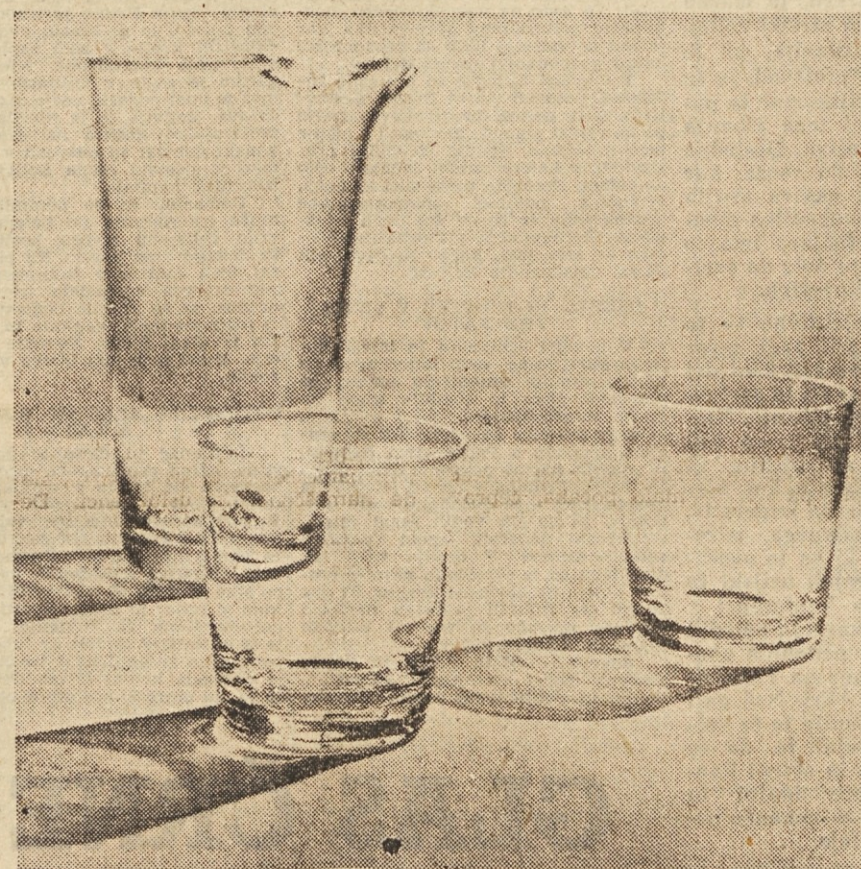
Pomen uporabne umetnosti kot činitelja posamezne ustvarjalnosti, na primer v obrtni proizvodnji, prav gotovo ni majhen in neznaten. Uporabna umetnost pa dobi svoj pravi pomen šele z vključitvijo v indu-

strijsko proizvodnjo. Pojem industrijskega umetnika, ki so ga sprejele vse industrijske dežele, je postal potreba tudi v naši industriji. Vzporedno z nadaljnjo graditvijo industrije bomo morali skrbeti tudi za strokovnjake naše industrijske estetike.

Čeprav je ta naloga nujna, je prav gotovo ne bo mogoče izpolniti čez noč. Zahteva prizadevno sodelovanje združenja umetnikov uporabne umetnosti in njihovih organi-

zacij ter vodilnih činiteljev našega gospodarstva oziroma industrije, obrti in trgovine. Poglavitno pa je, da zagotovijo trdno gmotno osnovo, ki bi dala sredstva za potrebno opremo, zagotovila za začetek vsaj skromne poskusne laboratorije ali kaj podobnega, kjer bi strokovno proučevali probleme, odbrali tisto, kar je zares umetniško in praktično najbolj realno, ter posredovali sodelovanje. To pa ni neuresničljivo.

T. V.

Salzburški razgovori

Salzburg, augusta 1959

Zadnji teden julija so bili v Habsburgi, kraljevini Salzbürga mednarodni razgovori o izobraževanju odraslih. Ti razgovori so nadaljevanje kratke tradicije, ki se je začela lansko leto, ko je bilo takšno zborovanje v istem mestu in ob istem času. Organizatorji, ki so ga vsi udeleženci podprli, namreč pa so razgovore spremenili v vseživljenjsko izobraževanje odraslih. Razgovori so imeli značaj neuradnega srečanja strokovnjakov in drugih, ki se v različnih razmerah ukvarjajo s podobnim delom, da bi izmenjali izkušnje. Niso nameravali ustvarjati kakšne trdnje mednarodne organizacije, ki naj bi zajela vse razne vrste izobraževanja odraslih.

vse udeležence. Ljudje dosedanjih srečanj je organizirala Zveza avstrijskih klubov, ki so tudi dale pobudo za sklicanje treh razgovorov. Udeleženci so se sestali v domu zveze, tehnično vodstvo in vse organizacijske priprave pa so zagotovili predstavniki te organizacije. V minulih dveh letih so razposlali vabila evropskim deželam, udeležbe izvenevropskih dežel niso pričakovali, vendar je tudi niso izključevali. Letošnjemu bilu se je odzvalo 12 dežel s 34 zastopniki, glavnem iz vrst ljudi, ki se ne zanimajo za poklicno ali kot amaterji posvečajo svoj čas otrokom odraslih. Zastopane so bile Avstrija, Zvezna republika Nemčija, Velika Britanija, Francija, Belgija, Nizozemska, Švica, Norveška, Švedska, Finska, Poljska in Jugoslavija.

Dnevni red so sestavili na prejšnje predloge udeležencev, posvetili pa so ga nekaterim poglavitnim problemom s tega področja: metodološki in drugi problemi pri izobraževanju odraslih različne starosti in z različnimi življenjskimi izkušnjami, dalje različne oblike političnega izobraževanja odraslih in informacije o raznih konkretnih izkušnjah, problemih in potrebah posameznih državljanov.

Cela vrsta krajših referatov, ki niso trajali dlje kot četrt ure, razprava na skupnih sestankih in razgovori v skupinah, so obravnavali skoraj vse važnejše probleme, ki sodijo na bogato, pisano področje izobraževanja odraslih.

FINSKE IZKUŠNJE

Pozornost je zbudil Martti Kojonen s Finske s temo "Izobraževanje odraslih v stoletju tehnike". Predavatel je obdelal ta problem s stališča finskih raziskovalcev, ki so za nas še posebno zanimive, ker imajo v zvezi s temi stališči stik z našimi problemi. Finska je po razpravljenih podatkih v minulih dveh desetletjih bistveno spremenila socialno strukturo zaradi naglega industrijskega razvoja, tako da se je odstotek kmetov znižal od 50 % pred drugo svetovno vojno na sedanjih 25 %. Sprva tega je nastal pereč problem usposabljanja novih delavcev za delo v industriji, pa tudi problem prilagajanja starejših delavcev na nove tehnike. Vse to je bilo mogoče rešiti na drugi strani problema, na ta da je treba modernemu človeku omogočiti pživanje in pravilno uporabo vseh tehničnih dosežkov.

**STROKOVNJAKI IZ DVANAJSTIH DEŽEL SO
RAZPRAVLJALI O IZKUŠNJAH V SPLOŠNEM
IN STROKOVNEM IZOBRAŽEVANJU
ODRASLIH**

ki naj mu zagotovijo lepše življenje. To nalogo so prevzele finske ljudske univerze, ki jih je na vsem ozemlju 70, imajo pa nad šest tisoč slušateljev. Z geslom, da morajo tradicije v starinoslovni muzeji, modernemu človeku pa je treba pomagati takšnemu, kakršen je, so finske ljudske univerze usmerile svojo dejanstvo v izobraževanje odraslih v duhu stoletja tehnike.

KAI S STAREIŠIMI LJUDMI

Za naše razmere sorazmerno nov problem je obravnaval v zanimivem predavanju profesor dr. Herbert Grau, podpredsednik Zveza avstrijskih ljudskih univerz, ki je tudi sicer predsedaval razgovorom. Gre za posebne oblike izobraževanja starejših ljudi z velikimi življenjskimi izkušnjami. Referent je nakazal bistvo tega problema, ki pomeni za starejše ljudi rešitev iz ene izmed življenjskih težav, to temo pa razvijam, da v tem času v Avstriji in sploh v Evropi zahodu spremenili ekonomski socialni in drugi odnos v družini na škodo človeka, ki se umakne iz aktivnega družbenega življenja. Ta problem začena postopno zanimati vso javnost, ker vse to prinaša slabšanje gnetnega položaja, določene zdravstvene in psihične težave, ipd. Reševanje gnetnih, zdravstvenih in podobnih problemov je izven pristojnosti države, zato pa je potrebna njihova priprava, kar organizaciji prostega časa, ki torej upoštevajo, je pomemben problem za ljudi, ki so po tridesetih letih službe postali upokojenci »ne le kot proizvajalci, temveč tudi kot ljudje.« kakor je duhovito dejal referent. Sprito tega položaja se starejši ljudje zelo radi odločajo za nadaljnje izobraževanje, tako za splošno kakor za strokovno. Strokovno izobraževanje jim zagotavlja možnost, da se lahko transpirirajo, ki ni namenjena pri reševanju gnetnih problemov. Prav to usmerja avstrijske ljudske univerze v svojo dejavnost, hkrati pa zajemajo še drug vidik problema: mlajše pripravljajo na bližajočo se starost.

AFIRMACIJA NAŠIH
DELA VSKIH UNIVERZ

Posebno zanimanje je zbudil naš predstavnik, ki je govoril o nekaterih značilnostih delavskih univerz pri nas. Dejal

je, da so delavske univerze v Jugoslaviji rezultat potrebe, da se množice delavcev in drugih državljanov pripravljajo na sodelovanje v delavskem in družbenem samoupravljanju. Njihov celotni pomen je mogoče dojeti le še v okviru razpredenega nacionalnega sistema izobraževanja, katerega osnovna značilnost je dejanska politična participacija. Zato je nastala potreba po delavskih univerzah. Delavske univerze so nastale kot rezultat določenih družbenih potreb, zato so usmerile svojo dejavnost v izpolnjevanje nekaterih najvažnejših nalog, in sicer predvsem v vsestransko izobraževanje delavcev za sodelovanje v organih delavskega in družbenega samoupravljanja. Iskri za napotki za vse tisto znanje (iz politične ekonomije, prava, metodike poučevanja, statistike, jezika, itd.) se ne morejo izpolnjevati s svojimi pravicami in izpolnjuje dolžnost. Druga, nič manj pomembna naloga je boljše strokovno znanje delavcev, in sicer tako v povečevanju kvalifikacij kakor v nadaljnjem strokovno-tehničnem izpolnjevanju nasploh. Delavske univerze dalje izobražujejo delavce v splošni politiki in kulturi, usposablajo vodilne kadre za gospodarske oblasti, ki izhajajo iz vrst delavcev, pripravljajo kadre za strokovno in splošno izobraževanje v druge izpite na fakultetah in visokih šolah. S sorazmerno skromnimi kadrovskimi in finančnimi možnostmi so delavske univerze v sedmih letih obstoja dosegle pomembne uspehe, ki se delno kažejo tudi v naraščanju števila univerz (leta 1954 je bilo 40, letos pa 110 delavskih univerz) in v naraščanju števila slušateljev (leta 1954 je bilo 86.199, letos pa 130.000). Delavske univerze so tudi uspevale v razvijanju inštitutov pri izobraževanju odraslih pri nas.

KORISTNO IN POMEMBNO ZBOROVANJE

Salzburški zagovori so bili kot celota nedvomno koristna in pomembna mednarodno zborovanje. Vzdušje neprilipenega prijateljstva in neposrednih stikov, ki se kaj lahko naveže med ljudmi, če opravlja podobno delo, je dajalo vsemu zborovanju osnovni ton. Vsi udeleženci so pozdravili mednarodno tribuno za izmenjavo izkušenj na področju, ki postaja iz dne v dan bolj pomembna še za naše in vse druge avstrijske, evropske in tudi svetovne kristne pobude, za naše in vse druge ljudske ustanove, ki nastajajo, za naše in vse druge organizacije, za sestanka. Za naše delavske univerze pa je bila to izredni priložnost, da so navezale stike s podobnimi ustanovami po svetu in se hkrati tudi mednarodno uveljavile.

Aleksander Fira

DOGODKI V SVETU OD TEDNA DO TEDNA

Obisk misije končan

Jugoslovanska misija dobre volje je zaključila obisk v latinskoameriških deželah. Pred vrnitvijo iz Bolivije v Evropo se je mudila krajši čas v Argentini. V Buenos Airesu jo je sprejel argentinski predsednik Arturo Frondizi. Pogovorili so se o nadaljnjem sodelovanju Jugoslavije z Argentino.

Francoske izgube v Alžiriji

Vrhovno poveljstvo narodnoosvobodilne vojske Alžirije je objavilo sporočilo o francoskih človeških in materialnih izgubah med nekaj spopadi v bližini preteklosti. V desetih spopadih je padlo ob koncu prejšnjega tedna 128 francoskih vojakov, 32 pa je bilo ranjenih. Alžirski so uničili 6 tovornjakov in jeepov. Hudi boji so bili v okolici kraja Mila, kjer se je večja enota narodnoosvobodilne vojske spopadla s francoskimi vojniki, ki jih je podpiralo letalstvo. V tem spopadu je bilo v francoskih vrstah 46 mrtvih, ranjenec pa so odpeljali s helikopterji.

V Kairu je sporočil predstavnik začasne alžirske vlade, da so enote narodnoosvobodilne vojske Alžirije ubile od 4. do 8. avgusta 358, ranile pa 294 francoskih vojakov.

Maroška zadeva

Maroška vlada je poslala generalnemu sekretarju Hamarskjöldu zahtevo, naj bi francoske jedrske poskuse v Sahari vključili na dnevni red bližnjega zasedanja Generalne skupščine OZN pod naslovom »Atomiški poskusi francoske vlade v Sahari«.

Ob tej maroški zahtevi so pokazali francoski uradni krogi skrajno nezadovoljstvo. Najnovejša maroška pobuda namreč spravlja Francijo v težaven položaj, ker bo Generalna skupščina razpravljala razen o alžirski vojni še o drugem velikem vprašanju, ki je Franciji neprijetno.

Prijateljska praznika

Petnajstega avgusta je Indija praznovala dvanajsto obletnico neodvisnosti. Proslave so bile po vsej deželi. V New Delhiju je govoril premier Nehru, ki je posvetil svoj govor indijskim notranjim problemom. Pozval je ljudstvo, naj se posveti graditvi srečnejše bodočnosti.

Dva dni kasneje, 17. avgusta, so proslavili 14-letnico neodvisnosti Indonezije. Sukarno je imel govor v Djakarti. Rekel je, da stopa Indonezija v novo revolucionarno leto, ki bo z mehanizmom usmerjevanje demokracije poseglo na vsa področja političnega, gospodarskega, kulturnega in družbenega življenja dežele.

Spor Karamanlis-Grivas

Grški premier Karamanlis je na Krfu obiskal kralja Pavla ter mu poročal o zunanje-političnem in notranjem položaju dežele. Med drugim je kralju razložil vladno stališče do politične akcije generala Grivas, bivšega komandanta ciprske organizacije EOKA. General je bil nekaj dni poprej na Krfu, kjer je razložil kralju svoje koncepte o položaju v deželi in na Cipru.

Grška vlada je zavzela ostro stališče do generala in njegovih izjav, o katerih menijo, da škodujejo predvsem razvoju položaja na Cipru. Grivas je namreč v številnih govorih in izjavah za tisk zahteval, naj mu ljudstvo da oblast, da bo rešil deželo iz slabega gospodarskega in političnega položaja. Vladni zastopnik je dejal, da generalove izjave niso niti resne ne odgovorne, ker nimajo realne osnove.

Konferenca o opustitvi jedrskih poskusov

Na konferenci o opustitvi atomskih poskusov v Ženevi razpravljajo o kontrolnih postajah v ZSSR. Bilo bi jih 20 ali 24. Po zahodnem predlogu bi bilo na vsaki izmed njih po 10 anglo-ameriških strokovnjakov ter po 10 sovjetskih in 10 iz neatomskih dežel.

Sovjetska delegacija zahteva, naj bi imela kontrolne postaje v SZ dve tretjini sovjetskih strokovnjakov, in nasprotuje višjemu odstotku tujih, češ da bi Zahod hotel pod plaščem nadzorstva razpresti v SZ vohunsko mrežo.

Srečanje s prijateljem

Prejšnjo soboto je prispel v Jugoslavijo dragi gost in prijatelj, etiopski cesar Haile Selasie, poglavar dežele, s katero nas vežejo v zgodovini sorazmerno kratkega poznavanja iskrene simpatije in spoštovanje, ki ga spontano čutijo narodi-borci drug do drugega. Na tej osnovi medsebojnih simpatij in spoštovanja, na osnovi boja proti fašističnim osvajačom so se razvijali po vojni med našima deželama plodni stiki prijateljstva in sodelovanja. Mejniki v tem pozitivnem razvoju so bili vsekakor obisk Haileja Selasie v Jugoslaviji leta 1954 ter obiska predsednika Tita v Etiopiji v letih 1955 in 1959. Vsak izmed njih je dal novo pobudo za poglobitev in utrditev medsebojnih stikov.

Pogosto upravičeno pravimo o našem času, da je atomska doba. S tem hočemo opozoriti na revolucijo, ki jo je povzročil človek v znanosti in tehniki s tem, da je ustvaril nove, neslutene možnosti za nagel pohod iz kraljestva bede v kraljestvo svobode. Naša doba pa ni le atomska, to je hkrati tudi čas velikih socialnih in političnih gibanj, stoletje socialističnih revolucij in osvobodilnih uporov zatiranih narodov, praktične politične posledice pa so prav tako daljnosežne in epohalne. Ta široki razmah, katerega stihijske moči ne more premagati odpor zgodovinsko preživeli sil starega, je močan zlasti na azijski in afriški celini. Socialistična Jugoslavija, ki je tudi sama njegov proizvod, je že takoj spoznala veliko moč in potencialne možnosti tega gibanja za napredek človeštva. Dosledna do same sebe in do vsega, kar predstavlja, je v okviru svojih moči podpirala osvobodilna gibanja po vsem svetu, ker ima to za svoj socialistični dolg do svetlejši bodočnosti človeštva.

Etiopija je objektivno — to je večkrat poudaril tudi cesar Haile Selasie — nerazdružni del azijsko-afriškega sveta in svetovnega osvobodilnega gibanja. Njena politika torej ne more biti nič drugega kakor politika, ki izhaja iz tega gibanja kot njegova nujna potreba in imperativ, torej politika aktivnega, miroljubnega sožitja, ki so jo svečano podprli in sprejeli azijski in afriški narodi na konferenci v Bandungu ter jo kasneje potrdili na raznih drugih podobnih zborovanjih, na primer na Panafriški konferenci v Akri. Naš gost iz prijateljske Etiopije je to večkrat poudaril. Dejal je, da so bandunška načela in sklepi Panafriške konference idejni in praktični kačipot za zunanjo politiko njegove dežele.

Manifestacija te politike je tudi sedanje potovanje cesarja Haileja Selasie po afriškimi in evropskih deželah. Na tem potovanju je doslej obiskal Egipt, Sovjetsko zvezo, Českoslovasko, Francijo, Portugalsko in Zahodno Nemčijo. Njegova pot zazorno kaže propad vseh upov, ki so jih ponekod gojili v zvezi z udeleženo povezavo Etiopije z blokovsko politiko. Hkrati dokazuje življenjsko moč politike aktivnega sožitja, zraslega iz potreb neodvisnih dežel in objektivnih pogojev sodobnega mednarodnega razvoja.

Tudi etiopsko-jugoslovanski odnosi so se razvijali v znamenju in na osnovi te politike. Bili so izrazit primer njene pravilnosti in učinkovitosti, saj gre za zemljepisno oddaljena dežela z različnima družbenima sistemoma in z različno stopnjo notranjega razvoja, ki sta navzlic raznim težavam upostavili plodno sodelovanje na političnem, gospodarskem in kulturnem področju.

To sodelovanje je prišlo do izraza tudi v OZN in pri drugih mednarodnih forumih, zlasti v zvezi z vprašanji kolektivne varnosti ter ohranitve in zagotovitve miru, gospodarske pomoči nerazvitim deželam, dalje med razpravami o kolonialnih problemih itd.

Posebne pomena je sodelovanje na gospodarskem področju. Nekoč praktično ni bilo trgovinske izmenjave, zdaj pa imamo s to deželo že dokaj razvito trgovino in gospodarsko sodelovanje. Možnosti za nadaljnji razvoj v tej smeri so obširne in jih spoznavata obe strani.

V Etiopijo izvažamo tekstilne izdelke, obutev in proizvode kovinsko-predelovalne, strojne in elektroindustrije, uvažamo pa

kavo, usnje, oljnice in druge proizvode. Nedavno se je mudila v naši deželi etiopska gospodarska delegacija — vodil jo je minister za rudarstvo Menas Leman — ki je sklenila sporazum o kreditiranem izvozu jugoslovanskega blaga v Etiopijo. Naše podjetje »Pomgrad« iz Splita gradi eritrejsko pristanišče Asab, ekipe »Naftaplina« iz Zagreba pa vrtače na etiopskem ozemlju. V Etiopiji je bilo do konca junija skupno 61 jugoslovanskih strokovnjakov, iščejo pa še nove. Ti ljudje delajo na raznih področjih gospodarskega in socialnega življenja dežele ter pomagajo Etiopijcem premagovati zaostalost. Etiopske oblasti so zelo zadovoljne z delom naših podjetij in strokovnjakov, kar zgovorno

potrjuje učinkovitost sodelovanja na tem področju.

Nedvomno s tem še niso izčrpane vse možnosti za jugoslovansko-etiopsko sodelovanje. Sedanja obiska cesarja Haileja Selasie in njegovi razgovori s predsednikom Titom bodo vsekakor zagotovili ne le izmenjavo mnenj o sedanjem mednarodnem položaju pred zasedanjem Generalne skupščine OZN in pred sestankom predsednikov velesil, temveč bodo utrlj tudi pot za popolnejšo in učinkovitejšo uveljavljanje možnosti za širše sodelovanje naših dežel na vseh področjih. Npori v tej smeri ustrezajo tako interesom svetovnega miru in napredka kakor tudi interesom naših narodov, zato jih vsestransko podpiramo.

BOLIVIJA - DEŽELA KOSITRA IN PREVRATOV

Neki komentator, ki je hotel kar najslaviteje prikazati Latinsko Ameriko kot celino nenadnih revolucij, je na zemljevidu zaznamoval vseh deset republik z različnimi barvami. Najtemnejše je dobila Bolivija. Ta dežela — tako je zapisal komentator — je bila v Južni Ameriki dolgo na prvem mestu glede nestabilnosti. O tem priča tudi dejstvo, da je doživela več revolucij kot proslavljeno rojstveno dne svoje neodvisnosti (v 134 letih je bilo 179 prevratov).

POTOMCI STARIH INKOV

Bolivija leži na visoki planoti andskega pogorja — ponekod je v nadmorski višini 4000 m — in zavzema ozemlje, ki je približno štirikrat večje od Jugoslavije. Vendar živi na tako velikem področju komaj štiri milijone ljudi. To kaže na neenakomerno zemljepisno porazdelitev prebivalstva, kar je znano vplivalo tako na zgodovinski kakor gospodarski razvoj dežele.

Prebivalci Bolivije so pretežno Indijanci, potomci starih Inkov. Sestavljajo štiri petine prebivalstva, živijo pa na visoki planoti, medtem ko nižine niso naseljene. Spodaj so veliki pragozdovi, v katere neradi zahajajo celo domačini. Preostali prebivalci so belci, večinoma potomci veleposesniške aristokracije iz časov španskih osvajačev. Bolivija si je priborila neodvisnost že leta 1825, ko jo je osvobodil slavni vojskovođa Bolívar.

SREBRO IN KOSITER V SENCI PREVRATOV

V novejši zgodovini je imela Bolivija štiri vojne, med katerimi se je njeno ozemlje zmanjšalo skoraj za polovico. Tako je izgubila izhod na morje v petnajstletni vojni s Čilom, ki se je končala šele leta 1894. V zadnjem spopadu s Paragvajem (1932-33) je izgubila naftno področje Gran Chaco. Tako okrnjena — hkrati je izgubila mnogo ljudi — je doživljala vrsto prevratov, ki so jih vodili razni mladi, ambiciozni generali, sinovi španskih veleposesnikov. V ozadju vseh teh dogodkov se je svetlikalo napreje srebro, potem pa bledostvi kositer. Ti dve kovini sta Boliviji prinašali namesto blaginje neredno že vse od prihoda španskih kolonizatorjev.

Gospodstvo rudnih ležišč je dajalo poseben pečat celotnemu gospodarskemu in političnemu razvoju dežele.

ki je postala simbol velikega bogastva ter čedalje večje bede in zaostalosti. Ob koncu 19. in v začetku našega stoletja, v dobi močnega razmaha moderne tehnike in industrije se je razširila nova mrzlica, ljudje so »svoposod iskali kositer. Revni rejec oslov sredi planin Simon Patino je izkoristil ugoden položaj in se kmalu uveljavil kot »kositrni kralj« v zelo zapleteni igri svetovnega kapitalizma. Njegovo bogastvo je seglo v milijarde dolarjev, moč je imel pogosto večje dohodka kot država. Bolivija se je razvila v drugo proizvajalno kositra na svetu. Velikanski dobitki so otekali v tužino in tako je postala revna Bolivija velika izvoznica kapitala.

Domačini ki so pomnili le najhujše izkoriščanje po belcih, so navzlic velikemu izvozu kositra ostali še nadalje brez pravic. Na plečih skoraj treh milijonov Indijancev so se pol stoletja spopadale tri rudniške družbe, ki so grabile bogastvo v senci mednarodnega kapitala in delničarjev iz ZDA, Švice, Nemčije in Francije. Bolivija je bila igrača v njihovih rokah.

POVPREČNA STAROST RUDARJEV: 35 LET

Indijanec in mešanec kot poglavitna, edina proizvajalca tega bajejnega bogastva sta živel s svojimi družinskimi člani v nemogočih razmerah. Rudarji so večinoma stanovali v grobo skrpanih, kamnitih kočicah brez oken in sanitarnih naprav. Pogosto so živeli na nekaj kvadratnih metrih tudi po štiri družine. Z minimalnim zaslužkom si rudar ni mogel kupiti niti najpotrebnejšega za življenje, zato jih je 60 odstotkov zbolelo za tuberkulozo, povprečna življenjska doba rudarja pa je dosegala komaj 35 let. Če dodamo še to, da umre 50 odstotkov otrok pred

prvo obletnico rojstnega dne, dobimo jasno predstavlo o življenjskih razmerah rudarjev indijanskega rodu. Delovni pogoji v rudnikih niso niti najmanj ugodni. V pregovor je že prišlo, da delajo Bolivijci v najtežjih delovnih pogojih na svetu. Temperatura v globokih podzemskih predorih je tako visoka in neznosna, da se morajo rudarji menjavati skorajda vsakih deset minut. Med delovnim časom imajo usta polna kokaina. Le na ta način se nekoliko obdržijo v rudniku.

Ceprav je vse gospodarstvo neposredno odvisno od rudarstva prav kot nekoč v kolonialnih časih (nad 70 % skupnega izvoza), je Bolivija v konkurenci na svetovnem trgu kositra v neugodnem položaju. Kositer konjelo globoko pod zemljo, kjer so ležišča že precej izkoriščena, zato je proizvodnja dokaj draga. V južnoazijskih in afriških rudnikih pa pridobivajo kositer iz rečnih naplavin, kjer so potrebne le malenkostne investicije. Kapitalisti so v minulih 25 letih le zelo malo vložili v bolivijske rudnike, novih ležišč pa niso iskali.

PRED VRETJEM

Ceprav ne upoštevamo vseh možnosti, ki so kot posledica inflacijskih procesov že vrsto let negativno vplivale na gospodarski razvoj dežele, ne smemo pozabiti, da je bila Bolivija leta 1950 z dohodkom 82 dolarjev na prebivalca med najslabše razviti deželami Latinske Amerike.

Ker so rudniki na visoki planoti Altiplano, je tam tudi središče gospodarskega in kulturnega življenja, medtem ko so vsi drugi deli dežele ločeni od središča, ker ni dovolj poti in prevoznih sredstev. Na vseh področjih, kjer živi večina prebivalstva, so ostali način obdelave zemlje in družinski odnosi skoraj prav takšni, kot so bili v kolonialni in celo v predkolonialni dobi. Industrija pa je še v povojih. Gospodarstvo je močno trpelo med znano kositrno krizo, ki je z vojno v Chacou je še stopnjevala težave v notranjem razvoju dežele. V ponazoritve položaja v Boliviji naj postrežemo z naslednjim podatkom. Popis iz leta 1950 kaže, da je neplemenih 70 % prebivalstva. Le 2,7 % otrok hodi

ameriški politiki do afriških in azijskih dežel. V razmerah, ko je podpora afriškimi in azijskim deželam ne le zagotovljena, marveč je tudi izhodišča točka za akcijo, in ko vzhodna politika stoji verjetno kakor že doslej na strani afriških narodov, je bila zahteva konference, naj članice NATO in splot Zahod opustijo posredno vojno proti alžirskemu ljudstvu s tem, da nehaajo oskrbovati francosko armado in ji v raznih oblikah omogočati obstanek v Alžiriji, politično pametna in taktično na mestu.

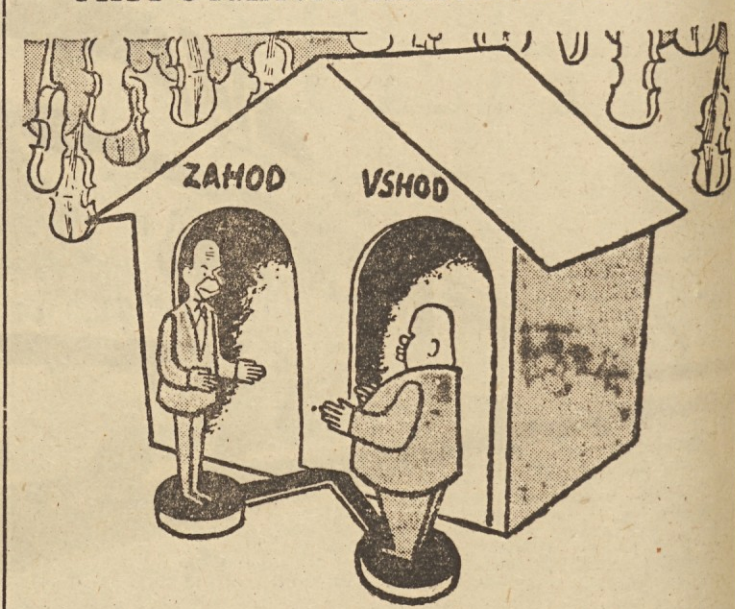
Sestanek v Monroviiji prispeva k emancipaciji tistih delov in narodov Afrike, ki so v raznih oblikah še vedno pod tujo oblastjo, hkrati pa je tudi velik uspeh za udeležence. Ščasoma se bo to morda pokazalo kot največji dosežek tega sestanka devetih afriških dežel.

S stališči, ki so jih razložile v Monroviiji, in s sklepi, ki so jih sprejele, so pokazale afriške dežele višjo stopnjo neodvisnosti, kot so tu in tam pričakovali in želeli. Ravnale so kot zrele, odgovorne članice mednarodne skupnosti ter ponovno dokazale, da so izmišljene in lažne vse težnje tistih, ki so jim desetletja odrekali pravico do neodvisnosti, češ da jim »primanjkuje« zrelosti (to skušajo tudi še zdaj na račun drugih nesvobodnih afriških narodov).

S tega stališča je sestanek v Monroviiji posebnega pomena in bo zapisan v zgodovini z velikimi črkami kot hvalevredna splošno-afriška pobuda ter kot afirmacija neodvisne politike in akcije afriških dežel v trenutkih ko svet čedalje bolj spoznava da lahko je takšna politika zagotovi človeštvu nujno rešitev nerednih problemov.

Dj.

AKTUALNA KARIKATURA

Vremenski čudež 1959

v osnovno šolo, komaj 10,8 % pismenega prebivalstva ima šestletno šolsko izobrazbo. Obstoj dveh jezikov — ajkizajsko in kečua — zastavlja problem kulturne in nacionalne integracije, od pravične rešitve teh vprašanj pa je odvisen hitrejši gospodarski razvoj.

Ko je dosegla gospodarska politika in socialna kriza vrhunec, je začelo vreti Dežela revolucij in revščine je doživela leta 1952 še eno revolucijo, ki je začela naglo spreminjati podoba dežele in njene ljudi. Revolucionarno nacionalno gibanje (MNR), v katerem so sprva imeli odločilno besedo mlajši oficirji, ki so zagovarjali celo nacionalistična in buržoazna gesla — gibanje je bilo ustanovljeno tik pred drugo svetovno vojno — je počasi spreminjalo značaj. Okrepile so se napredne sile, rudarji in mladi intelektualci. S programom, ki je obsegal vse temeljne probleme gospodarskega političnega in kulturnega življenja si je gibanje MNR pridobilo čedalje več pristavev.

KO SO SE OKREPILI SINDIKATI RUDARJEV...

Ceprav je dobil Victor Paz Estensoro kot voditelja tega gibanja na volitvah za predsednika republike leta 1931 večino glasov, mu je armada kot zaščitnica stare družbe in ureditve preprečila vrnitev iz tujine, kamor se je bil začasno zatekel. Šele v vslednjem oporu leta 1952 — v njem so bili poglavina sila rudarji — je MNR zmagal in prevzel oblast.

Paz Estensoro, ki je kot predsednik republike hotel čimprej odpraviti dediščino brezskrbnosti, je začel ureničevati programske cilje MNR: nacionalizacijo velikih rudniških družb, zemljiško reformo, določene prosvetne reforme, aktivno udeležbo sindikatov v politiki in v programih za razvoj novih industrijskih panog. O glavnih spremembah, ki so nastale v starih družbenih odnosih, je priča tudi dejstvo, da so morali rudarji, ki niso oddolžili orožja, šestkrat izvrševati zaupni organiziran upor, v katerem so prejšnji oblastniki hoteli upostaviti staro stanje.

Nacionalizacija rudnikov, ki jo je izvedel Paz Estensoro, je prinesla gibanju MNR velike simpatije prebivalstva Brazile in naprednih sil Latinske Amerike. To dejanje je upravičeno ocenjujejo kot najpomembnejši dogodek na obeh ameriških celinah po nacionalizaciji v Mehiki. Tako je nastal družbeni proces, ki je rasel iz nerazvitih družbenih temeljev, povzročil pa je vrsto temeljitih sprememb, saj je dejansko odpravil preveč družbene odnose. To je bila do revolucije na Kubi in v Venezueli povsem nova, kvalitativna sprememba, ki je s svojimi dotlej nenavadnimi značilnostmi obogatila revolucionarno prakso drugih latinskoameriških dežel.

SOVRAŽNIK NI VRGEL PUSKE V KORUZU

Seveda bi bilo naivno misliti, da bodo zunanji in notranji sovražniki, odstavljani »kositrni kralji« in veleposesniki ki so izgubili zemljo, vrgli pusko v koruzo. Nasprotno, z vsemi mogočimi sredstvi so izkoristili težave, ki so nastale zaradi nujnih potreb kositra in šele izvedene zemljiške reforme, ki je navzlic pozitivnim socialnim posledicam negativno vplivala na gospodarstvo dežele. Zvrstilo se je težave v preskrbi naraščajočega mestnega prebivalstva, ker Indijanci niso mogli tako naglo spreminjati svojih stoletnih navad preproste skupnosti in naravnega kmetijstva, ker niso mogli dajati dovolj za trg. Gospodarstvo je zaplulo v velika inflacijska dežela je grozila položaj ZDA so seveda izkoristile ta položaja Bolivijske gospodarstva in mu ponudile znatno finančno pomoč pod pogojem, da bodo severnoameriške družbe dobile koncesije. Tako je tuj kapital iznova posegel v Bolivijo in predstavil kot »nacionalni rešilec« buržoazija v vrstah MNR je se začela somagarsko okrepila, začela je razpolagati na obveznosti iz revolucionarnih dni leta 1952, v gibanju samem pa je zavzemala čedalje močnejše položaje. Z eno besedo, prišlo je do določene politične diferenciacije v MNR. Desno krilo se je okrepilo, leta 1958 je bil izvoljen za predsednika republike Herman Siles Suazo, ki je začel vodstvo ameriških strokovnjakov »zdraviti gospodarstvo. Medtem ko velike ameriške petrolejske družbe na široko izkoriščale dobljene koncesije.

Gibanju MNR je grozil nekatrati razpad, vendar je v odločilnih trenutkih prevladala zavest naprednih elementov, ki so se zavedali, da lahko je z združenimi močmi obraniti težko pridobeno revolucionarno pridobitve. Nevarnost skrajne desnice odstavljene velenostnikov, »kositrnih rešilcev« in reakcionarnih oficirjev je prišla v rudsarske sindikalne organizacije in druge napredne sile v MNR. Kompromis z desnim krilom gibanja, ki bi pomenil njegovo razpad, ni bil mogoč. Nove volitve, ki bodo leta 1960, bodo prinesle kakšno spremembo, ne nastalo v razmerju med nami ne je v okviru MNR, temveč v vsej deželi. Napredna gibanja se bodo morala boriti dovolj močno, da bo preprečilo vrnitev na staro.

Dj.

Proučevanje sodobnega kapitalizma

Nedavno je sovjetska revija »Mirova ekonomika i mednarodne odnose« objavila diraktivni članek pod naslovom »O analizi proučevanja sodobnega kapitalizma«, v katerem ugotavlja med drugim, da »življenje zahteva temeljito analizo novih zakonitosti v družbenem razvoju« in da morajo znanstveni delavci, ki proučujejo sodobni kapitalizem, napraviti konec ločenosti teoretičnega dela od prakse in premagati vpliv dogmatizma in teoretično bojazljivost. Takšno stališče je nedvomno korak naprej glede na dosedanje pojmovanje. Vsekakor je na ta razvoj vplivala tudi dolga sprememba, ki jo je zadnje čase opaziti v sovjetski zunanji politiki. Za bolj realistično politiko je potrebna tudi bolj realistična podoba nasprotnika.

Hkrati s pozivom znanstvenim delavcem, naj začno objektivneje in nedogmatično analizirati sodobni kapitalizem, se oblikujejo tudi že osnovne postavke novega dogmatizma. V članku je namreč trditelj, da prihajajo spremembe v sodobnem kapitalizmu »kot rezultat bistvenih sprememb v razmerju sil socializma in kapitalizma v svetovnem merilu ter vsestranskega izražanja diametralnih nasprotij med razvojem svetovnega socializma in svetovnega kapitalističnega sistema«. Iz vsega članka se vidi, da pričakuje sovjetsko vodstvo v neposredni prihodnosti tesnejše stike sovjetskih tehnikov in ekonomistov z zahodnimi deželami, zato želi opozoriti, da se stanje v zahodnih deželah razlikuje od tistega, kakor so ga doslej opisovali, in da so sovjetske publikacije, to na da je dejansko posledica delovanja kapitalističnega tabora.

Nikakršnega dvoma ni, da je oktobrska proletarska revolucija — in »ne socialistični tabor« — močno vplivala na razvoj kapitalističnih dežel in vse svetovne zgodovine. Prav tako ni dvoma, da so sovjetske izkušnje v načrtovanju gospodarstva močno vplivale na znanstvenike, politike in navadne ljudi po svetu ter v tem smislu tudi na spremembe v ka-

pitalističnih deželah. Nedvomno je blokovska politika hladne vojne pustila sledove v strukturi zahodnih dežel. Za marksista pa vse to ni in ne more biti zadostna razlaga notranjih strukturnih sprememb v kapitalističnih deželah, ki so pripeljale, kakor pravilo pravi tudi sovjetska revija, do novih zakonitosti v razvoju kapitalizma in svetovnega gospodarstva nasploh.

Maksizem nas uči, da je osnovna gibalna sila slehernega razvoja notranja dialektična borba med nasprotji. Gibalna sila stare zgodovine je torej bil boj sužnjev proti lastnikom sužnjev, ne pa boj Rimljanov proti Grkom, kakor je tudi novejšo človeško zgodovino razgibal boj naprednih buržoaznih in plebejskih elementov proti grofom in škofom, ne pa vojna treh cesarjev proti Napoleonu. Čeprav zunanja nasprotja, oziroma mednarodni odnosi niso brez pomena in vpliva na zgodovinski razvoj, vendarle niso tudi vir in korenine razvoja.

Zato je treba iskati osnovni vzrok za spremembe v sodobnem kapitalizmu v notranjih nasprotjih kapitalizma samega. Razvoj teh notranjih nasprotij je nujno pripeljal do oktobrske revolucije, ki je po zmagi vplivala na nadaljnji razvoj protisilovij v kapitalističnih deželah.

V minuli polovici stoletja smo doživeli ne le prehod od premoga na nafto in elektriko, od kočija na avto, od lopate k buldozerju in od žetvenega stroja na kombajn, marveč so se razvile tudi nove industrijske panoge, kakor so na primer kemična industrija, radioindustrija, industrija avtomobilov, hladilnikov itd., itd. Težnja za čimvečjimi dobički je silila kapitalizem k nenehnemu razvoju tehnike in k stalnemu večanju storilnosti.

Razvoj tehnike oziroma proizvajalnih sil pa je zahteval tudi spremembo v proizvodnih odnosih. Klasična oblika kapitalistične privatne lastnine ni več zadovoljevala zahtev novega razvoja tehnologije. Moderna techno-

logija je zahtevala velike proizvodne enote, množično proizvodnjo in množično potrošnjo. Zato se je moralo združiti več individualnih kapitalistov, da bi zadostili potrebam najbolj ekonomične proizvodnje v pogojih najmoderneje tehnike. V ta namen so ustanovili delniške družbe. V delniški družbi pa se upravljanje proizvodnje ločuje od prisvajanja presežne vrednosti, s čimer se bistveno ločuje tudi kapitalistična privatna lastnina. Delniške družbe imajo sedaj v ZDA 95 % skupne vrednosti industrijske lastnine, v zahodnoevropskih deželah pa nad 80 %.

Proces razpadanja kapitalistične privatne lastnine pa se ni ustavil le pri ustanavljanju delniških družb. Nadaljnji napredek gospodarstva zlasti v povojnih letih je zahteval obsežno nacionalizacijo. V zahodnoevropskih deželah, na primer v Angliji, Franciji, Avstriji ali Švedski znaša nacionalizirana industrija pogosto nad 25 % vrednosti vse industrije, medtem ko investicije javnega sektorja pogosto presega celo 30 %. Vzporedno s tem se krepki gospodarska dejavnost države. Država črpa finančna sredstva za svojo gospodarsko dejavnost iz večjih obdavčitev. V ZDA znašajo davki na dobiček družb 52 %, davki na osebni dohodek dosegajo 94 %. V Angliji in v nekaterih drugih zahodnoevropskih deželah pa so ti davki še višji. Od tod tudi pojav, da sodeluje država s 25 do 30 % v nacionalnem proizvodni večini sodobnih kapitalističnih dežel.

To osnovno protislovje med proizvajalnimi silami in proizvodnimi odnosi, ki se kaže v razpadanju klasične kapitalistične oblike zasebne lastnine, se pranaša in odraža v celi vrsti drugih pojavov: spreminja se razmerje sil med kapitalističnim razredom in proletariatom, spreminjajo se kvantitativni odnosi v nalaščanju presežne vrednosti in v notranjih nasprotjih se razmerje med investicijami v proizvodnjo in v družbeni standard itd., itd.

Kapitalistični sistem doživlja razpad, zgodovinsko krizo, ki se

kaže v vrsti kapitalističnih proizvodnih odnosov. Kriza kapitalizma kot svetovnega sistema je dejansko posledica notranje krize kapitalističnih proizvodnih odnosov, ne pa obratno.

Zmaga oktobrske revolucije je najnazornejši dokaz za to. Intervencija proti Sovjetski zvezi je propadla ne le zaradi heroizma sovjetskega proletariata, marveč tudi zaradi revolucionarne zaostrenosti v intervencionističnih deželah. Tudi jugoslovanski proletariat je takrat s plošno stavko izpolnil svojo internacionalistično dolžnost.

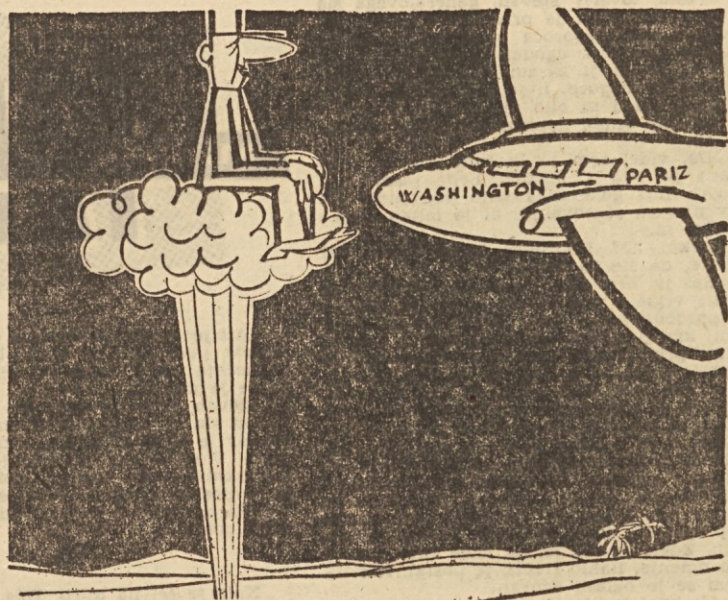
Razpadanje kolonialnega sistema je dejansko le nadaljevanje tega procesa. Znotraj oslavljen sistem kapitalističnih proizvodnih odnosov po drugi svetovni vojni ni več mogel ohraniti kolonialistične strukture svetovnega gospodarstva. Industrializacija nerazvitih dežel je zato zdaj prav tako protikapitalistični napot, kakor je to graditev narodnega gospodarstva v ZSSR.

Socializem v svetovnem obsegu napreduje in raste ob vsestranskih naporih proletariata za odpravo kapitalističnih proizvodnih odnosov. Uspehi proletariata v tem prizadevanju se kažejo v socialističnih elementih, ki nastopajo v različnih oblikah v raznih delih sveta. Svetovni socialistični sistem se torej ne ustvarja s širjenjem svetovne socialistične federacije — »socialističnega tabora«, »socialističnega trga«, »sveta za medsebojno gospodarsko pomoč«, ali »varšavskega pakta« — temveč ob nadaljnjem procesu razpadanja kapitalizma in ob notranjem dozorevanju socializma v družbenem razvoju posameznih dežel.

Nič bi torej ne bilo v sodobnih pogojih bolj napačno, kot če bi socializem istovetili z ZSSR in kapitalizem z ZDA. Kapitalizem in socializem sta dva sistema proizvodnih odnosov. Ker pa ti proizvodni odnosi razpadajo oziroma se oblikujejo, se tudi proces razpadanja kapitalizma pogosto prepleta z dozorevanjem socialističnih elementov.

Korak, ki so ga hoteli napraviti v sovjetski analizi razvoja sodobnega kapitalizma, je nedvomno pomemben. Znanstvenikom bo omogočil, da bodo postregli z vrsto dejstev in se izognili falsifikaciji dejstev, kar je bilo doslej. Da pa bi mogli sovjetski znanstveniki podati zares marksistično in znanstveno analizo razvoja teženj v sodobnem kapitalizmu, bi se morali iznebiti blokovskih predsodkov. Dokler bodo videli bistvo kapitalizma v protisovjetski koaliciji držav, ne pa v sistemu proizvodnih odnosov, ne bodo mogli zbrati iz analize sodobnega kapitalizma vseh potrebnih teoretičnih in političnih zaključkov.

Janez Stanovnik

DE GAULLE: Jaz se bom razgovarjal na tej ravni

ZVEDELI SMO

... da so v Indoneziji objavili desetletni vladni načrt za zatiranje malarije. V prihodnjem desetletju bodo vso površino 3000 indonezijskih otokov potresli s praškom DDT. V Indoneziji ima malarijo okoli 30 milijonov ljudi, zaradi te bolezni pa jih umre okoli 120.000 na leto.

... da so japonski znanstveniki iznašli nov cigaretni papir, od katerega si obetajo — tako so objavili — »revolucionarne« rezultate v zmanjševanju primerov raka. Zanimivo je, da ta papir delajo izključno iz tobačnih stebel.

... da je avstralska vlada sprejela sklep o zvišanju števila priseljencev. Dosedanje kvoto 115 tisoč ljudi bodo zvišali za 10.000.

Tako se bo prihodnje leto priselili en odstotek skupnega števila prebivalstva Avstralije.

... da bodo v Burmi kmalu začeli graditi moderno avtomobilsko cesto od Ranguna do Mandalaja, dolgo 650 km. Sredstva za graditev so dobili iz pomoči ZDA v znesku 37 milijonov dolarjev.

... da je venezuelska vlada sprejela načrt za podzemeljsko železnico v glavnem mestu Caracasu. Gradbeni stroški bodo znašali okoli 80 milijonov dolarjev (blizu 48 milijard dinarjev).

... da gradi ameriška družba Ford v Argentini avtomobilsko tovarno, ki bo leta 1962 izdelala 12.000 tovornih vozil. Gradijo jo v predmestju Buenos Airesa, gradbeni stroški pa bodo nanesli 12 milijonov dolarjev.

Komisija za štipendije pri

Tovarni volnenih izdelkov »BAČA« — PODBRDO

razpisuje za šolsko leto 1959/60

STIPENDIJO za
strojnega tehnika

Prosilci naj vložijo prošnje s predpisanimi prilogami do 10. septembra 1959 na naslov podjetja.

Komisija za sprejem in odpovedovanje delovnih razmerij pri
Tovarni volnenih izdelkov »BAČA« — PODBRDO

razpisuje po členu 143 in 144 Zakona o delovnih razmerjih, delovni mesti za

dva ključavničarja za priučitev za tkalska
mojstra

V poštev pridejo samo oni, ki imajo izpit ključavničarske stroke in so odslužili vojaški rok.

Plača po tarifnem pravilniku.

Nastop službe po možnosti takoj!

Pismene ponudbe sprejemamo do 10. septembra 1959.

MEDZADRUŽNO LESNO INDUSTRIJSKO PODJETJE

IZDELUJE:

fine mizarske izdelke za izvoz in domači trg • embalažne

sode in zaboje • ter rezan les

Kolektiv slavi 40-letnico KPJ s čvrstim hotenjem nadaljevati pot, ki jo je začrtala naša Partija v svoji revolucionarni borbi!

»ČEŠNJICA«

na češnjici
pri železnikih

Ustanavljanje organizacij za zahodnoevropsko gospodarsko sodelovanje in integracijo ni še nikoli sprožilo tako resnih razprav o socialnih vidikih te integracije, kakor se je to zgodilo ob ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti, bolj znane pod imenom Skupni trg. Čim globlja je integracija, tem več socialnih problemov nastaja.

Skupni trg, oziroma postopno nastajanje enotnega gospodarskega področja šestih dežel tako imenovane »male Evrope« predhodno obdobje bo trajalo 12 let — predvideva ukinitve carine med včlanjenimi deželami in uvedbo skupnih carinskih tarif glede na druge dežele, dalje odpravo vseh prepihov, ki omejujejo prosto gibanje ljudi, blaga in kapitala ter vsiljativost gospodarske politike včlanjenih dežel, kolikor bo to potrebno za nemoteno delovanje Skupnega trga.

Glede položaja delavcev v deželah Skupnega trga določa pogodba naslednje:

a) do konca prehodnega obdobja je treba odpraviti vse dosedanje omejitve v zvezi s prostim gibanjem delavcev ter povsem izenačiti delovne pogoje domačih in tujih delavcev, vključno s socialno zavarovanjem;

b) po dobroti sodelovanje članic v zvezi z zaposlitvijo, delovnimi pogoji, zakonodajo, da bi vsi pogoji postopno izenačili. Zlasti poudarjajo, da je treba čimprej izenačiti mezdne moške in ženske delovne sile v vseh včlanjenih deželah, poskrbeti za enak plačan letni dopust in za enako plačevanje dela čez uro;

c) z namenom, da bi izboljšali življenjske pogoje in odstranili škodljive posledice, ki so nastale po opustitvi nekaterih nerentabilnih podjetij, in da bi olajšali selitev delovne sile, so ustanovili Evropski socialni sklad, ki bo dajal finančno pomoč članicam za stroške v zvezi s preiskovalno delovanje in z njihovo preselitvijo ter za pomoč začasno nezaposlenim delavcem.

Uveljaviti skupno politiko poklicnega izobraževanja delavcev kot ukrep, ki bo pripomogel tudi k skladnosti ekonomik včlanjenih dežel.

Skupni trg predvideva torej koordinacijo vrste državnih organov včlanjenih dežel v zvezi z delovno silo, oziroma vsiljativost socialno-ekonomskih politik v njih.

Skupni trg se šele razvija, zato je težko predvideti, kako bodo in ali bodo dosegli zastavljene cilje. Njegov cilj je mnenja različna in se giblje od skrajnega optimizma do izrazitih dvomov o možnosti njihove uresničitve.

Hkrati pa so razlike tudi v mnenju o poteh, ki bi jih bilo treba ubirati

v gospodarski integraciji šestih včlanjenih dežel, ki zavzemajo skupno 1175.000 kvadratnih kilometrov površine in štejejo približno 165 milijonov prebivalcev, od tega blizu 50 milijonov delavcev in nameštencev. Pogodba vključuje tudi neoliberalistične ukrepe (odprava omejitev v gibanju kapitala, blaga in ljudi) ter ukrepe državne intervencije (vsiljativost gospodarske politike včlanjenih dežel, predvsem investicijske politike po evropski investicijski banki). Vprašanje je, kako se bo vse to vskladilo.

Nekateri strokovnjaki, na primer André Philippe, menijo, da je na skupnem trgu nujno uveljaviti »Skupna pravila, po katerih se bodo ravnale skupne ustanove«. Zda je možno le »organizirano tržišče«, ker je klasični svobodni trg že preživel svoj čas.

Po ocenah drugih — na primer strokovnjakov Mednarodnega urada za delo — se pogoji za prosto mednarodno izmenjavo niso spremenili, in sicer zaradi dejstva, da so okviri konkurence in značaj državne intervencije v sodobnem svetu drugačni, kot so bili v klasičnem obdobju kapitalizma. Prav zato — tako pravijo — naj ostanejo ekonomski in socialni ukrepi v glavnem zadeva vsake dežele posebej, koordinacijo, zlasti skupne ustanove, pa je treba ustvarjati zelo previdno.

v zvezi s socialnimi problemi razpravljajo v glavnem o naslednjih vprašanjih:

a) ali bodo mednarodne razlike v mezdah, posebej pa v stroških delovne sile in v višini socialnih dajatev ovirale ustanavljanje in delovanje svobodnega trga šestih dežel?

b) ali je in v kolikšnem obsegu je potrebna vsiljativost socialnih politik in delovnih pogojev v včlanjenih deželah?

c) ali bodo ukrepi, ki jih predvideva pogodba o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti, mogla odpraviti, oziroma zmanjšati na minimum težave, ki bodo med ustanavljanjem Skupnega trga nastajale na socialnem področju?

d) ali prosto gibanje delavcev lahko ogroža politiko polne zaposlenosti v evropskih deželah?

Na ta vprašanja je slišati različne odgovore, ki se v glavnem gibljejo v okviru že naznačenih mnenj o poteh, po katerih bi bilo treba iti v gospodarsko integracijo, katere prednosti in

koristi pa priznavajo v glavnem vsi. Ti koncepti se opirajo na mnenje, da bo širši trg omogočil mnogo hitrejši razvoj gospodarstva, ker bo ustrezal množični proizvodnji, specializaciji proizvodnje in hitrejšemu napredku delovne storilnosti. Ker je dvig življenjske ravni odvisen od gospodarskega razvoja, menijo, da Skupni trg mora prinesiti tudi »socialno blaginjo«.

Pri vsem tem pa včasih pozabljajo, da je ekonomska integracija ali pravzaprav specializacija proizvodnje mogoča med deželami na približno enakih razvojnih stopnjah, tega pa ni v primeru šestih dežel »male Evrope«. Strokovnjaki Evropske ekonomske komisije OZN menijo, da se bo sprito takšne integracije poglobljajal prepud

med nerazvitimi pokrajinami Južne Evrope in razvitimi področji v Srednji Evropi, če ne bodo sprejeli posebnih ukrepov za hitrejši gospodarski razvoj bolj zaostalih dežel (v tem primeru zlasti južnega dela Italije). Vprašanje je, ali bo Evropska investicijska banka, ki jo predvideva pogodba o skupnem trgu, mogla uspešno delovati v tej smeri.

Posebno zanimiva so vsekakor stališča posameznih evropskih sindikatov do Skupnega trga. Predvsem je treba povedati, da so v organih Skupnega trga sindikati zastopani v Ekonomsko-socialnem odboru — sestavlja ga skupno 101 član iz vrst delodajalcev, kmetovalcev, obrtnikov, delavcev, trgovcev, svobodnih poklicev in

javne uprave — ki je posvetovalno telo komisije in sveta ministrov Skupnega trga. Razen tega so sindikati zastopani tudi v Pomožnem komiteju pri upravi Evropskega socialnega sklada. Zastopstvo sindikatov pa številčno ni točno določeno. Trenutno je v Ekonomsko-socialnem komiteju 24 sindikalnih predstavnikov iz vseh šestih dežel.

Stališča evropskih sindikatov do Skupnega trga se gibljejo v glavnem v dveh osnovnih smereh: sindikati, včlanjeni v Svetovno sindikalno federacijo (SSF), so proti njemu, člani Mednarodne konfederacije svobodnih sindikatov (MKSS) in Mednarodne konfederacije krščanskih sindikatov (MKKS) pa so ga sprejeli in sodelujejo v njegovih organih.

Ta nprejem Skupnega trga kot »odločilnega koraka k evropski združitvi« (MKSS) in kot »prvega pogoja za gospodarstvo blaginje« (MKKS) ni brez kritičnih pripomb sindikatov. Te pripombe so v glavnem organizacijske in formalno-demokratske značaja, manj pa posegajo v načela Skupnega trga.

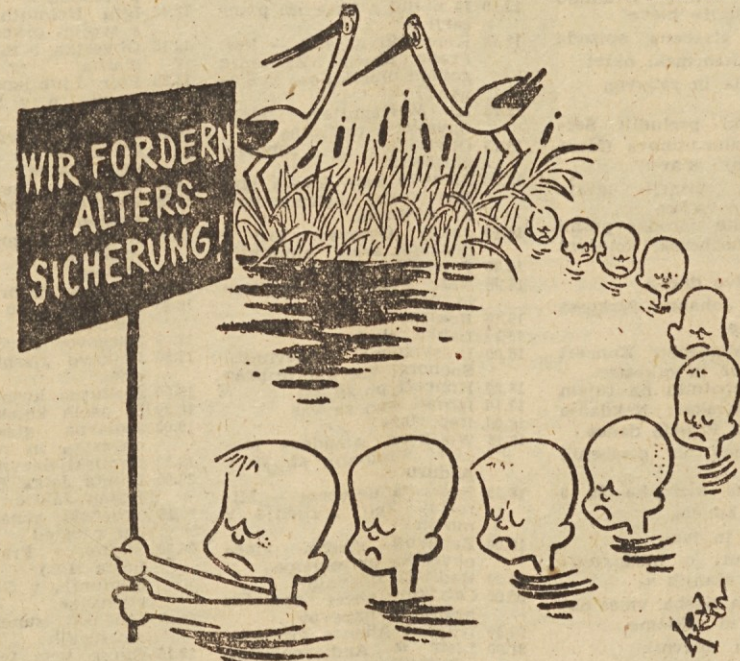
Sindikati MKSS in MKKS grajaajo pogodbo o Skupnem trgu, češ da ni bolj razvita nadnacionalni teženj in dala komisiji vsaj tistih pooblastil, ki bi bila, enakovredna upravi Skupnosti za premož in jeklo. Med temi pooblastili zahtevajo zlasti tista, ki se nanašajo na izenačevanje socialnih razmer in na enotno socialno politiko.

Po mnenju MKKS ima pogodba o Skupnem trgu na splošno malo skupnih ustanov in skupne politike, več pa koordinacijo nacionalnih ustanov in politike vlad včlanjenih dežel.

Obe mednarodni sindikalni organizaciji zahtevata širše in določnejše predstavnostno delavskih sindikatov tako v tistih organih, kjer so sindikati že zastopani, kakor v onih, v katerih še niso. To pa so sodišče Skupnega trga, Evropska investicijska banka in komisija.

Razen tega so objavili ti sindikati kritične pripombe na račun Evropske investicijske banke, in sicer tako glede nezadostnosti sredstev, ki jih ima za podpiranje gospodarskega razvoja v ostalih področjih, in glede njenega mesta na organizacijski lestvici Skupnega trga. (Evropska investicijska banka je pod upravo ministrskega sveta, zahteva pa naj bi bila pod vodstvom komisije.)

Kritike tako katoliških kakor so

Nemški otroci — letnik 1959 — nosijo napis »Zahtevamo starostno zavarovanje« (vsaj tako trdi karikaturist zahodnonemškega lista »Die Welt«)

TUDI NJIH DELEŽ NEKAJ VELJA

Nogometnega igrišča "Ilirija" na bivšem Kozlarjevem prostoru že davno ni več. Tudi teniških igrišč pod muzejem NOB, ki jih

lavec, ki že od leta 1925 ne pozna ne nedelje ne praznika in ne dopusta ter ima eno samo največjo željo, da teniškim igralcem pripravi vedno lepo igrišče in drsalcem dober led.

In da ga boste še bolj spoznali, naj vam postrežem z nekaj podrobnostmi iz najinega razgovora, ki sem si ga prislužil s tem, da sem zgodaj zjutraj pomagal začrtati igrišče.

Že leta 1925 je bil rojen 1881. v Grobenu. Po končani šoli je šel k železnici kot pogovorni delavec. Ko je kasneje odslužil tri leta vojaštvo v 87. regimentu v Pulju, se je vrnil k železnici, dokler ni bil leta 1916. zaradi poškodbe pri trčenju vlakov predčasno upokojen. Kmalu zatem se je srečal s športniki.

Leta 1925 je prišel k tedanjemu društvu "Ilirija". Na skrbi je imel nogometno igrišče, atletsko stezo, boksarske naprave in tudi nabiranje zamaškov na nogometne čevlje je sodilo v njegov delokrog. V tej obliki dela pa je bilo tudi nekaj prijetnih uric, ki se jih prav rad spominja. »Ko smo premagali Gradjanski iz Zagreba s 5:0, so me nogometaši povabili na Belevue. Pozneje, ko smo se še bolj poznali, smo slavili neko zmago pri Katrci. Dobro se še spominjam, da so me nogometaši nosili po rokah in mi vzklikali. Ko sem bil 10 let pri društvu, sem dobil diplomato.

Na nogometnem igrišču so zrasle stanovanjske zgradbe in Mlakar se je 1935. preselil na teniške. Ko je prišel tja, so delali igrišča, ki so jih malo prej zasuli. Tedaj je prvič pomagal pri gradnji teniškega igrišča.

Pozneje pa so bila dela njegovih rok igrišča v Trzinu, v Sirmoem, Pod Rožnikom, v Portorožu in drugje.

Skrb za teniške naprave je bilo njegovo poletno delo, pozimi pa je bilo mnogo težje.

»Pozimi sem skrbel za drsalice pod Cekinovi gradom. Doma na balkonu sem imel termometer. Vsako noč sem vstajal in ga ogledoval. Brž ko je živo srebro padlo pod ničlo, sem se že odpravil na drsalice in pripravljati ledeno ploščo. Če je pomagal snežilo, sem moral zbuditi tudi katerega izmed svojih petih sinov, da so mi odmetavali sneg. Tiste dni sem delal ledene plošče, ki so bile kot zrcalo. Se danes me prosijo, da naj delam led in tudi nova teniška igrišča naj bi pripravljali. Pa sem že preveč utrujen...«

Kljub svojim 78 letom je Jože Mlakar še vedno čil in razpoložen. Ves čas službovanja na igriščih ni bil nikdar bolan in še zdaj se od doma (pri tovarni »Dekor«), kjer v prostem času urejuje vrtiček, pelje v službo zmeraj — s kolesom.

Rodovi športnikov, ki so se na igriščih zvrstili med njegovim službovanjem, so mu zares lahko hvaležni za vsa velika in drobna dela, ki jih je opravil zanje.

»France ve za vsak žebelj na kopališču in zna napraviti vse,« je prislovica, ki kroži o Francetu Bravharju na kopališču Ilirija. In to ni le govorica. V dvajsetih letih službovanja na kopališču je dokazal, da zna napraviti vse, kar je bilo kdaj potrebno. Pri vsem tem pa se ni utegnil v mladosti ničesar izučiti. Za to ni bilo priložnosti...

1904. leta v Podutiku rojeni Franc Bravhar je postal s šestimi leti sirota in si sam začel služiti kruha. Kot pastir in hišec je hodil tudi v šolo. Toda kako? Včasih samo pet dni v letu. Spričevala pa dobro. Zato je plačal kmet, da je bilo doma vse delo opravljeno. Po odsluženem vojaškem roku se je vrnil na kmete, toda dolgo ni vzdržal. Prišel je v Ljubljano. Delal je pri Stupici, v tovarni kleja, pet let v pivovarni »Union«, tri leta pri zidarjih in slednjič 1939, prišel na Ilirijo.

»Delavska enotnost« je obiskala dva izmed tihih in skromnih športnih delavcev, ki jih malokdo pozna, a vendar uživamo sadove njihovega dela

porediti ob bazenu in na njih zgraditi tribune. Gotovo je bila najbolj obiskana tekma Ilirija — Jug leta 1940, ko sem moral napraviti stojišča tudi na strehah. Po osvoboditvi, pa so bile najbolj obiskane tekme, ko so nastopili takrat odlični ruski plavalci Meškov in Ušakov in pa evropski rekorder Alex Jany 1949. leta. Za to tekmo sem delal dva dni in dve noči brez odmora.

Vse to delo pa je bilo pravzaprav stransko. Francetova glavna skrb velja kurilnici. Toda mimo tega mora opraviti na kopališču še nešteto drugega. Tako je krovce, zidar, kurjač, instalater, elektromonter, kot ključavničar je napravil že več kot 700 ključev za kabine in omarice, kot mizar pa je opremil ves bife. Ob vsem tem pa je še našel čas, da si je 1949 ob kopališču zgradil stanovanjsko hišico. France je genialen samouk. Njegov konjček pa so knjige, saj vsak prosti trenutek izkoristi za branje.

Zadnjih dvajset let ne pozna proste nedelje. Svoj dopust izkoristi v oktobru, ko je najmanj dela, včasih pa še tega ne. Do upokojitve mu manjka še leto,

a je že sedaj od vsega tako utrujen, da si na moč želi pomočnika. Vendar še vedno vestno opravlja vse delo. In vsi vemo, da bi brez njega na ljubljanskem kopališču precej šepalo. Vse to pa lahko vzdrži le človek, ki tako misli o delu kot France.

»Delo imam rad. Vsakega dela sem se naučil sam. Če se res zanimam za delo, gre vse kar samo od rok.«

Marko Zvokelj

NA ČRNO-BELIH POLJIH OD STEINITZA DO BOTVINIKA

Samo še dobra dva tedna bo treba počakati in na Bledu (pozneje pa tudi v Zagrebu in Beogradu) se bo začela črno-bela reduta osmorice kandidatov za naslov svetovnega prvaka v šahu. Prav po tistem (naglas) direktno najbrž nihče ne bo upal, vsaj v začetku ne) bi želel prvo mesto in s tem prihodnje leto nastop v dvorani Čajkovskega v Moskvi našemu državnemu prvaku, prekaljenemu velemojstru Gligoriču. Od tam je potem samo še skok do naslova najboljšega na svetu, vmes pa samo toliko partij, da nanesejo skupaj 12 točk in pol. Ali ne bi bilo to več kot idealno?

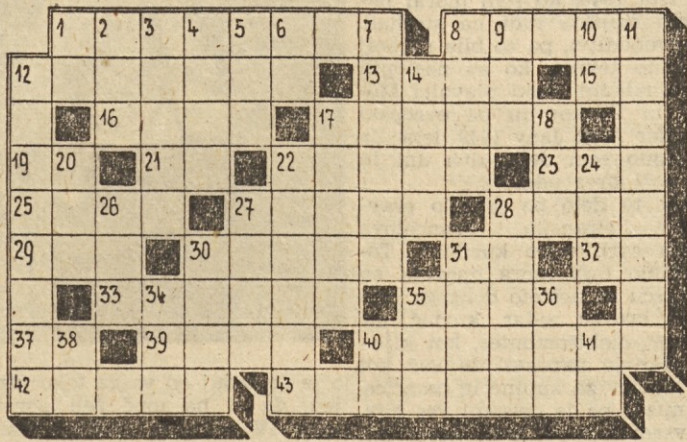
Toda vse to je za zdaj samo sen prihodnosti. Raje pogledimo pletado sedanjih svetovnih prvakov in o vsakem izmed njih povejmo nekaj besed več. Tedaj bo pomen bližnje, blejskega turnirja v naših očeh še večji.

Odkar beležimo za Viljemom Steinitzom prvega priznanega svetovnega prvaka — to se je zgodilo leta 1886 — se je na šahovskem prestolu vsaj sedem imen, pri čemer sta se dva po kratkotrajni izgubi primata ponovno povzpela nanj. Obdobje nekaj več kot 70 let, bi bilo mogoče razdeliti v tri dele: in sicer od 1886—1921, potem od 1921—1946 in (po dveletni praznini) od 1946 dalje. Mednarodna šahovska federacija, ustanovljena po I. svetovni vojni, vodi svetovne prvake šele od tridesetih let dalje, dejansko pa jih štejemo že od Steinitza dalje. Pred njim so obstajali samo najboljši svetovni prvaki, brez sedanjega bleščatega naslova. Da so bili resnično zelo dobri, priča med drugim dejstvo, da so nekateri med njimi dejansko veliko dali šahovski igri. Tako je Lopez avtor španske partije, Greco ima svoj napad, Philidor — svojo obrambo, Staunton svoj gambit (in tudi posebej oblikovane figure) itd. Vendar je šele Steinitz leta 1886 v dvoboju s Zuckertortom združil vsa svojstva, potrebna svetovnemu prvaku: premoč nad tehniko, razumevanje za organizacijo, zunanjo plat dvoboja in za vlogo javnega mnenja ter trden značaj, ki je bil ob ustanavljanju svetovnega šahovskega prvenstva še posebno potreben.

Steinitz je kot svetovni prvak vladal samo osem let, dokler ga ni

leta 1894 zrušil Emanuel Lasker. Glavna in hkrati tudi nadvse vredna odkritja prvega šampiona sveta o tujnih črno-belih polj so vsebovala v težah, da ni prednosti brez nasprotnikove napake, da se napake kažejo v poziciji v obliki takšnih ali drugačnih slabosti in da potem iz njihove vsote izvira objektivna vrednost dane pozicije. Krepile lastno pozicijo, tedaj program do tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih kmetov, vrednost lovskega para, pa vrednost tenenske prednosti, tolikšne prednosti, da mora nasprotnik priti do eksplozije. Ko je Steinitz to spoznal, je začel brusiti tehnična sredstva za povzročenje omenjenih slabosti. Njegov uspeh na tem področju predstavlja še dandanes vsaj polovico vsega znanja o pozicijski igri. Pomen slabih polj, vse vrste slabih k

Za razvedrilo in kratek čas

KRIŽANKA STEV. 27

Vodoravno: 1. četrtna kroga, krogov izsek, 8. pogostna grmičasta rastlina v naših gozdovih, 12. vrsta kožne bolezni (garje), 13. angleška ploskovna mera, 15. indijski denar, 16. oklopno vozilo, 17. neravni del ceste, 19. pripovedna pesnitev, 21. predlog, 22. de-

narni vložek pri igrah na srečo, 23. tonovski način v glasbi, 25. vrsta igre z žogo na konjih, 27. rešiti, ugrabiti, 28. močvirnat travnik v ravnini, 29. naplačilo, 30. jarki okoli utrdb, 31. enaka samoglasnika, 32. začetnici imena in priimka našega velikega umrlega pisatelja, 33. vreti, 35. rese pri za-

storu, viseči okras pri konjski vpregi, 37. veznik, 39. teža posode pri tehtanju, 40. močno razstrelivo, 42. osnova lesnega alkohola, 43. vrsta pihalnega glasbila.

Navpično: 1. enaka soglasnika, 2. mera za električno energijo, 3. znano termalno zdravilišče in mesto v severni Italiji, 4. enota za silo v fiziki, 5. pregovor, 6. najvišja igralna karta, 7. bloditi naokrog, 8. reka v Sibiriji, 9. večja časovna obdobja, 10. duša starih Egipčanov, 11. najboljša vrsta premoga, 12. varam, goljufam, 14. vrsta ptice brez repa in z zakrnelimi krili, ki živi samo na Novi Zelandiji, 17. snopi slame, 18. vprašalni zaimek, 20. vrsta povrtine, 22. večji bankovec, 24. nasveti, 26. zaščitna prevleka, 27. vrsta rjave barve, 28. rečna riba iz družine postrvi, 30. vrsta poldragega kamna, 31. električno nabiti delci elektrolita, 34. hoditi, 35. gnojna kožna tvorba, 36. naziv, 38. nikalnica, 40. pritrdilnica, 41. začetnici imena in priimka našega umrlega pisatelja (»Visoška kronika«).

KUPON 27

REŠITEV KRIŽANKE IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

Vodoravno: 1. Tolstoj, 7. Smrekar, 13. reva, 14. Berta, 16. Luna, 17. aroma, 19. kiosk, 21. Rog, 22. vozilo, 24. kakadu, 27. Tito, 28. telo, 29. Malaja, 31. Korint, 34. ora, 35. alarm, 37. Njasa, 39. ščit, 41. Ivkov, 43. arak, 44. taktika, 45. sarkast.

NAŠA NAGRADNA UGANKA

Na zadnjo slikovno uganko smo dobili presenetljivo mnogo rešitev. To smo pravzaprav pričakovali, saj smo vam že v opisu uganke skoraj povedali odgovor, razen tega pa sta tudi tovarna in kraj na sliki zelo znana.

Posnetek, ki vam ga tokrat posredujemo, kaže vhod v enega naših manj znanih rudnikov. Rudnik je blizu Kamnika, v njem pa pridobivajo belo rudnino.

Če bi vprašali učence, s čim pišejo po tabli, bi vam povedali, da s kredo. Če pa bi

vpraševali, iz česa je kreda, bi pa morda zvedeli za rudnino, ki jo v tem rudniku pridobivajo.

Odgovorite nam: Kje je ta rudnik in kaj v njem pridobivajo.

Odgovor nam pošljite s kuponom najpozneje do prihoda njegga črtnika, 27. avgusta, na naslov našega uredništva: »Delavska enotnost«, Ljubljana — Kopitarjeva ulica 2. Na pisemski ovitek ne pozabite napisati »Nagrada slikovna uganka«.

Med reševalci, ki nam bodo pravočasno poslali zadovoljiv

odgovor, bo žreb izbral enega, ki bo dobil nagrado v znesku 5000 DINARJEV.

Med tistimi mnogimi, ki so nam poslali popolne odgovore na našo zadnjo slikovno uganko, je žreb izbral Jelko Kušar iz Ljubljane, Triglavska 4. Nagrado 5000 din, ki ji jo je žreb prisodil, dobi v našem uredništvu.

Pravilen odgovor na našo slikovno uganko v prejšnji številki pa se glasi: SLIKA KAŽE TOVARNO IBI V KRAJNJU.

Pred kratkim je bil na Planini nad Mavrovom v Makedoniji prav poseben boj. Poglavitni akterji tega boja so bili: pastir Jusuf Rizo, krava, mlad vol in medved. Jusuf je o tem boju takole pripovedoval:

»Ko se je moja čreda zadovoljna pasla, zaslišim naenkrat pretresljivo mukanje. Krvoločni med-

ved je napadel mlado kravo. Skočim k njima in pričem s palico udrihati po medvedu. Medved se obrne in hoče zgrabiti tudi mene. Tedaj plane nanj — od zadaj — moj najljubši voliček in ga s silovitim sunkom odbije. Medved ni vedel s kom bi se dal, z menoj ali z volom, zato jo je kmalu odkuril.«

Brez besed

— Bil je s šotorom na oddihu!

NAS POČITEK

— Oprostite, za tole mesto pa imam jaz rezervacijo že od julija!

SONČENJE

— Saj sem ti pravil, dragica, da se nikar preveč ne sonči!

Ce je mesar slikar...